

UNIVERSITAT DE BARCELONA.
DEPARTAMENT DE DIDÀCTICA DE LA LLENGUA I LA LITERATURA.
PROGRAMA DE DOCTORAT
“ENSENYAMENT DE LENGÜES I LITERATURA”
BIENNI 1995-1997

TESI DE DOCTORAT

**LA COMUNICACIÓ NO VERBAL EN LA NARRATIVA DE
GIUSEPPE TOMASI DI LAMPEDUSA: *EL GUEPARD*.**

PRESENTADA PER
JAUME GAYA CATASUS

PER OPTAR AL TÍTOL DE DOCTOR EN FILOSOFIA I CIÈNCIES DE
L'EDUCACIÓ (SECCIÓ CIÈNCIES DE L'EDUCACIÓ).

DIRECTOR DE LA TESI: **Dr. MIQUEL LLOBERA CÀNAVES**

BARCELONA 2005.

VI. TERCER NIVELL D'ANÀLISI.

[El Príncep] deixà el desmesurat missal vermell damunt la cadira que havien posat al seu davant mentre resaven, recollí el mocador en què s'havia agenollat i el malhumor li enterbolí la mirada quan veié de nou una taqueta de cafè que durant el desdijuni s'havia atrevit a desafiar la blancura immaculada del seu guardapit. (El Guepard, I/1/8: 31)

El tercer nivell d'anàlisi correspon a la classificació categorial i interpretació de l'EF. Hem partit de les dades enregistrades en la *Matriu per a la Classificació de l'EF en Literatura*, tant en estat simple com en el CE, amb el fi d'analitzar el seu significat. L'anàlisi del significat demana una interpretació, i aquesta pertany al camp del subjectiu. Per a introduir les nostres interpretacions, hem seguit l'inventari de categories presentat a l'apartat de Classificació Categorial de dita Matriu. Cal recordar que aquestes categories poden aparèixer com entrades categorials i subcategorials, segons l'aspecte que hem volgut destacar en la nostra interpretació.

Hem realitzat la descripció i interpretació de tots els casos comptabilitzats de cadascuna de les 28 EFs enregistrades en *El Guepard*. Finalitzem cadascuna de les 28 EFs amb unes conclusions que recullen els resultats que es donen a partir de l'anàlisi de tots els casos comptabilitzats de cada EF.

Donada la gran extensió d'aquest tercer nivell d'anàlisi, presentem la descripció i anàlisi d'una sola EF. Hem seleccionat l'EF d'ira, principalment perquè és la més representada en *El Guepard*. Hem conservat el seu número d'ordre (VI. 13), d'acord amb la classificació alfabètica corresponent en el conjunt de les 28 EFs. Adjuntem el conjunt de totes les 28 EFs, ordenades de forma alfabètic, en suport informàtic, per mitjà d'un CD, com annex a aquest document. En aquesta presentació en CD també incloem l'EF d'ira, amb el seu número d'ordre corresponent.

VI.13. Classificació i interpretació de l'EF. L'exemple de l'EF d'Ira.

I. AFECTACIÓ.

I.1. autoritat.

I.1.1. familiar.

I.2. estratègia.

I.2.1. de persuasió.

I.3. virilitat.

II. AFECTE I AMOR.

II.1. paternal.

III. AUTOPRESENTACIÓ.

III.1. no senyorial.

III.1.1. autoritat.

III.1.1.1. eclesiàstica.

III.1.1.2. ocupacional.

III.2. senyorial.

III.2.1. autoritat.

III.2.1.1. familiar.

III.2.2. orgull de classe.

IV. CADUCITAT DEL PROPI COS.

V. COMPLEXITAT.

V.1. consciència moral / massoquisme moral.

V.2. primitiva: instint de conservació: integritat moral / autopresentació: militar.

VI. CONDICIÓ DE NO PERSONA.

VII. CONTENCIÓ.

VII.1. complexitat.

VII.1.1. caducitat del propi cos / entorn objectual: complexitat: construït/natural.

VII.1.2. caducitat propi cos / entorn objectual: construït.

VII.2. eclesiàstica.

VII.2.1. autoritat.

- VII.3. primitiva.
  - VII.3.1. instint de conservació.
    - VII.3.1.1. complexitat.
    - VII.3.1.2. integritat moral.
  - VII.3.2. instint sexual.
    - VII.3.2.1. enamorament.
- VII.4. senyorial.
  - VII.4.1. autoritat.
    - VII.4.1.1. familiar.
    - VII.4.2. condició de no persona.
  - VII.4.3. orgull de classe.
  - VII.4.4. pèrdua d'autoritat.
- VII.5. virilitat.

VIII. ECLESIASTICA.

- VIII.1. autoritat.
  - VIII.1.1. eclesiàstica.

IX. ENTORN OBJECTUAL.

- IX.1. natural.
  - IX.1.1. primitiva.
    - IX.1.1.1. instint de conservació.
      - IX.1.1.1.1. integritat física.

X. FALTA DE CODI.

XI. FIXACIÓ.

XII. GNE.

- XII.1. afecte i amor.
  - XII.1.1. paternal.
  - XII.1.2. agonia.
  - XII.1.3. fixació.
  - XII.1.4. primitiva.
    - XII.1.4.1. instint de conservació.
      - XII.1.4.1.1. integritat moral.
- XII.2. caducitat del propi cos.
- XII.3. relaxació de rol.
  - XII.3.1. senyorial.

- XII.3.1.1. autoritat.
- XII.3.1.1.1. familiar,
- XII.3.2. eclesiàstica.
- XII.3.2.1. autoritat.
- XII.4. senyorial.
- XII.4.1. autoritat.
- XII.4.1.1. familiar.
- XII.4.2. orgull de classe.
- XII.5. virilitat.

XIII. HISTÈRIA.

- XIII. de conversió.

XIV. METAFÒRICA.

- XIV.1. entorn objectual.
- XIV.1.1. construït.
- XIV.1.1.1. autopresentació.
- XIV.1.1.1.1. senyorial.
- XIV.1.1.1.1.1. orgull de classe.
- XIV.1.1.2. primitiva.
- XIV.1.1.2.1. instint de conservació.
- XIV.1.1.2.1.1. integritat física.
- XIV.1.1.2.2. instint sexual.
- XIV.1.1.2.2.1. erotisme.
- XIV.1.1.3. virilitat.
- XIV.1.2. natural.
- XIV.1.2.1. senyorial.
- XIV.1.2.1.1. autoritat.
- XIV.1.2.1.2. pèrdua d'autoritat.
- XIV.2. imatge mental.
- XIV.2.1. inconscient col·lectiu.
- XIV.2.1.1. dimoni.

XV. NO SENYORIAL.

- XV.1. autoritat.
- XV.1.1. ocupacional.
- XV.2. consciència moral.
- XV.3. noblesa de cor.

XVI. POLÍTICA.

XVI.1. social.

XVII. PRIMITIVA.

XVII.1. complexitat.

XVII.1.1. instint sexual: erotisme / instint de conservació: entorn objectual.

XVII. 2. instint de conservació.

XVII.2.1. complexitat.

XVII.2.1.1. integritat física / entorn objectual.

XVII.2.2. entorn objectual.

XVII.2.3. integritat moral.

XVII.3. instint de domini.

XVII.4. instint de nutrició.

XVII.5. instint sexual.

XVII.5.1. enamorament.

XVII.5.2. erotisme.

XVIII. SENYORIAL.

XVIII.1. autoritat.

XVIII.1.1. familiar.

XVIII.1.2. política.

XVIII.1.2.1. social.

XVIII.2. autopresentació.

XVIII.2.1. no senyorial.

XVIII.2.1.1. autoritat.

XVIII.2.1.1.1. política.

XVIII.3. orgull de classe.

XIX. SILENCI INTERACTIU.

XX. VIRILITAT.

I. AFECTACIÓ.

I.1. autoritat.

I.1.1. familiar.

1) En un context interactiu familiar, al jardí, don Fabrizio recrimina Bendicó per destrossar els parterres.

L'autor comunica la ira del príncep a partir de sNVs: paralingüístics: to de veu transcrit amb signes de puntuació. Considerem aquests sNVs com components d'una *configuració semiòtica* en la qual s'integra l'EF. Deduïm l'afecte Impl a partir del context personal del príncep. Amb aquests dos recursos interpretem l'EF.

[don Fabrizio] Assegut a un banc contemplava la desfeta que Bendicó realitzava pels caminals. De tant en tant, el ca girava cap a ell els seus ulls innocents com si li demanàs un elogi per la seva tasca destructiva: catorze clavells arrabassats, mitja bardissa pelada, una canal obstruïda. Semblava realment un home.

- Prou, Bendicó, vine aquí. (*El Guepard*, I/4/27: 99/CE)

L'EF de don Fabrizio pertany a un CE d'*ira* i *afecte*. Funciona com Em i Ex d'*ira*, i Em, Ex i ME d'*afecte*. Considerem el cas d'*ira*: *afectació: autoritat: familiar*.

2) En un context interactiu d'intimitat, al llit amb Stella, don Fabrizio imposa autoritat fingint ira. Pel fet que l'emoció és fingida, hem de considerar que hi ha un control voluntari sobre la cara (Ekman, 1985/1992). És un cas d'*ira* per *afectació* que concerneix al món de les emocions. L'emoció expressada és falsa perquè es concep amb el pensament, i no amb el sentiment. Malgrat no ser una emoció sentida, és eficaç perquè els sNVs emesos no traeixen les pròpies paraules del personatge. És amb els sNVs que el príncep fingeix l'emoció de còlera. No hi ha discrepància entre l'expressió verbal del príncep i allò que aquest revela amb la veu, el cos i la cara. L'autèntic de la situació és el dolor que sent d'haver-se picat massa fort el genoll amb el puny. El dolor sentit es confon amb l'emoció fingida de còlera. Aquesta confusió d'emocions és una excel·lent ironia de l'autor que enforteix tot l'acte comunicatiu. L'autor dóna molt de valor al missatge verbal de don Fabrizio: és el propi personatge qui s'adreça a la seva esposa en primera persona. Seguidament el narrador té cura d'informar-nos del to de veu i dels moviments

corporals del personatge: don Fabrizio emet un gest parakinèsic d'intensitat, i sent dolor.

L'autor comunica la ira de don Fabrizio a partir d'Expl: Comt V aclaridor, i sVs -el substantiu <<còlera>>-; i sNVs: paralingüístics: <<lladrava>>; proxèmics: CC autoadaptador; i kinèsics: Pk d'intensitat. Considerem aquests sNVs com components d'una *configuració semiòtica* en la qual s'integra l'EF. Amb aquests dos recursos interpretem l'EF.

Don Fabrizio començà a esperar que no hauria de botar del llit descalç per anar a cercar el remei. Per assegurar-se la tranquil·litat futura fingí còlera:

- I, a més, no vull crits a ca-meua, a la meua habitació, ni al meu llit. Res de <<faràs>> ni <<deixaràs de fer>>. Som jo qui decideix. I jo he decidit ja abans que tu somniassis en res. Prou!

L'enemic dels crits lladrava sense prendre alè. Pensant tenir una taula al davant es donà un cop de puny damunt el genoll, es féu mal i també es calmà. (*El Guepard*, III/1/36: 112)

El comportament de don Fabrizio és eficaç perquè aconsegueix el seu propòsit: imposar-se com a autoritat, fer callar l'esposa i poder dormir en pau. La còlera, descarregada sobre la pròpia esposa, és també un signe de virilitat acceptat culturalment per la societat. Per aquest motiu, i pel fet que aconsegueix restablir l'ordre, considerem que aquesta ira crea una sensació de benestar. La pròpia princesa Stella, víctima dels crits, confirma l'eficàcia de la ira marital. Amb paraules del narrador:

També Stelluccia s'acomodà i mentre la seva cama dreta fregava l'esquerra del Príncep, se sentí aconsolada i orgullosa de tenir un marit tan enèrgic. Què importava Tancredi... i també Concetta... (*El Guepard*, III/38: 128).

L'EF de don Fabrizio funciona com Em i Ex d'*ira*. Considerem el cas d'*ira*: *afectació: autoritat: familiar*.

3) En un context interactiu familiar i de política matrimonial, a casa l'oncle Turi, arriba un moment en què aquest deixa de riure. El moment és seriós, ja no està per bromes. L'oncle es mostra irat per afectació, cridant Santino i renyant-lo. Aquest tipus d'ira aconsegueix els requisits de l'autopresentació que l'oncle Turi escull davant el seu nebot, el pare Pirrone. Remetem al comentari del cas a *riure*: *GNE: primitiva: instint de conservació: entorn objectual*.

- Jo què sé, oncle! Em sembla que he sentit parlar de la meitat de Chibbaro (...) -. Don Turi ja no reia. S'aixecà - Santino! - començà a cridar davant un mul caparrut. I com que ningú acudí, cridà amb més força -: Santino! (*El Guepard*, V/22/69: 337/CE)

L'EF de l'oncle Turi pertany a un CE de *riure, serietat i ira*. Funciona com GNE de riure, Em, Ex i ME de serietat, i Em i Ex d'ira. Considerem el cas de *ira: afectació: autoritat: familiar*.

4) En un context interactiu de treball, abans del res, Bendicó és increpat pel servei de Vil.la Salina a fi que no entri al saló. Remetem al comentari del cas a *afecte: complicitat: afecte i amor: convivència*.

Se sentí darrera la porta l'eco de la coneguda discussió entre els criats i Bendicó que volia entrar a la força. (*El Guepard*, I/54/152: 803/CE)

L'EF dels criats pertany a un CE d'*afecte i ira*. Funciona com Em i Ex d'ira, i Em, Ex i ME d'afecte. Considerem el cas d'*ira: afectació: autoritat: ocupacional*.

I.2. estratègia.

I.2.1. de persuasió.

1) En un context interactiu de política social, el cavaller Aimone Chevalley de Monterzuolo, com a membre del nou govern, viatja a Donnafugata amb la missiva de proposar al príncep el càrrec de senador del nou Regne d'Itàlia. El refús del príncep el disgusta, i intenta enèrgicament de convèncer-lo. La ira de Chevalley s'explica com a recurs de la retòrica. El disgust del piemontès, lluny d'ofendre el príncep, ha d'agradar-lo. El nou govern necessita persones del rang del príncep de Salina.

L'autor comunica la ira de Chevalley a partir d'Expl: Comt V aclaridor, i sVs -el verb <<es va disgustar>>-; i sNVs: paralingüístics: el to de veu del propi parlament del personatge transcrit amb signes de puntuació. Considerem aquests sNVs com components d'una *configuració semiòtica* en la qual s'integra l'EF. Amb aquests dos recursos interpretem l'EF.

El piemontès, representant de l'únic estat liberal d'Itàlia, es va disgustar. -Però, Príncep, el Senat és l'Alta Cambra del Regne! Dins ella, la flor i nata dels polítics, elegits prèviament per la saviesa del sobirà, examinen, discuteixen, aproven o rebutgen les lleis que el Govern proposa pel progrés del país. (*El Guepard*, IV/6/152: 625)

L'EF de Chevalley funciona com Em i Ex d'ira. Considerem el cas d'*ira: afectació: estratègia: de persuasió*.

I.3. virilitat.

1) En un context interactiu familiar, la família de Salina rep Tancredi i Carriaghi a Donnafugata. L'adjectiu <<marital>> ens fa entendre que estem davant un cas d'ira per virilitat des del punt de vista de la princesa. Stella veu en el seu marit l'home al qual respecta. El cas connecta amb el cas d'ira per afectació de don Fabrizio ocorregut la nit anterior (*El Guepard*, III/1/36: 112). El marit té un estatus en la família; des d'aquest punt de vista, la distància entre virilitat i estatus és mínima.

L'autor comunica la ira del príncep a partir d'Expl: sVs -el substantiu <<ira>>-. Amb aquest recurs interpretem l'EF.

La família s'agrupava a la porta: la Princesa havia deixat anar les seves reserves davant la ira marital, que no sols les havia rebutjades, sinó fulminades. (*El Guepard*, IV/1/17: 41)

Tenint en compte la relació amb el cas d'ira (*El Guepard*, III/1/36: 112), l'EF de don Fabrizio funciona com Em i Ex d'ira. Considerem el cas d'ira: *afectació: virilitat*.

2) En un context interactiu familiar, durant la rebuda d'Angèlica com a promesa oficial de Tancredi, Bendicó mostra una certa agressivitat contra Angèlica. Paolo aprofita l'ocasió i reafirma la seva virilitat escridassant el gos. En renyar-lo, es converteix en un defensor de la noia. Inconscientment està cridant l'atenció de la jove. Aquesta actitud no és nova en Francesco Paolo; ja es produí un acte similar durant el sopar amb les autoritats i Angèlica (*El Guepard*, II/103: 492). Remetem al comentari del cas a *excitació: primitiva: instint sexual erotisme*.

Unicament Bendicó, contra la seva acostumada sociabilitat, s'havia refugiat davall una consola i grunyí fins que fou obligat a mostrar-se correcte per un Francesco Paolo indignat i amenaçador. (*El Guepard*, IV/47/20: 52/CE)

L'EF de Francesco Paolo pertany a un CE d'ira i *excitació*. Funciona com Em i Ex d'ira, i Em, Ex i ME d'excitació. Considerem el cas d'ira: *afectació: virilitat*.

II. AFECTE I AMOR.

II.1. paternal.

1) En un context interactiu familiar, al tocador del príncep, Tancredi comunica a don Fabrizio la seva decisió d'allistar-se amb els rebels garibaldins. Al príncep li ve a la memòria la imatge del soldat mort trobat al jardí, i sent por per Tancredi. La ira posterior és un mecanisme de defensa que té el seu origen en la por continguda. Don Fabrizio reverteix la seva ira en la persona adequada i en el moment adequat. (Aristòtil, 1974).

L'autor comunica l'estat emocional del príncep a partir d'Expl: Comt V aclaridor, i sVs -el possessiu <<el seu Tancredi>>, i l'expressió <<fill meu>> per afecte-; i sNVs: objectuals: natural: s'imagina el cos mort de Tancredi com el del soldat esbudellat, per por; i paralingüístics: to de veu, transcrit amb signes de puntuació, per ira. Considerem aquests sNVs com components d'una *configuració semiòtica* en la qual s'integra l'EF. Amb aquests dos recursos interpretem l'EF.

El Príncep tingué una de les seves habituals visions repentines, una escena de guerrillers, tirs al bosc i el seu Tancredi per terra, amb els budells defora, com el pobre soldat del jardí.

- Estàs boig, fill meu. Mesclar-te amb aquesta gentussa! Un Falconeri ha d'estar al nostre costat, pel Rei. (*El Guepard*, I/21/84: 413/CE)

L'EF de don Fabrizio pertany a un CE de *por*, *afecte* i *ira*. Funciona com Em, Ex i ME d'ira i afecte, i ME de por. Considerem el cas d'*ira: afecte i amor: paternal*.

III AUTOPRESENTACIÓ.

III.1. no senyorial.

III.1.1. eclesiàstica.

1) En un context interactiu de política matrimonial, al despatx amb don Fabrizio i don Calogero, el pare Pirrone es disgusta per no haver pogut contenir la seva emoció de sorpresa en públic. Les emocions intensament sentides són difícils de dissimular i contenir (Ekman, 1985/1992).

L'autor comunica l'estat emocional del pare Pirrone a partir d'Expl: Comt V aclaridor pel que fa a la ira, comentari que insisteix en el disgust del

pare Pirrone, i sVs -l'adjectiu <<disgustat>> i el substantiu <<disgust>> per ira, i <<estupor>> per sorpresa-; i sNVs: kinèsics: Pk d'intensitat <<féu esclafir la llengua contra el paladar>> <<i fullejant amb força>>; i quasiparalingüístics: <<renou (...) fent cruixir (...) i fullejant (...). Considerem aquests sNVs com components d'una *configuració semiòtica* en la qual s'integra l'EF. Amb aquests dos recursos interpretem l'EF.

El pare Pirrone féu esclafir la llengua contra el paladar. Després, disgustat d'haver revelat el seu estupor, tractà de trobar una rima al renou que havia produït fent cruixir la seda i les sabates i fullejant amb força el brevari. No ho aconseguí, i el disgust continuà. (*El Guepard*, III/43/147: 596/CE)

L'EF del pare Pirrone pertany a un CE de *sorpresa* i *ira*. Funciona com Em, Ex i ME d'ambdues. Considerem el cas d'*ira*: *autopresentació*: *no senyorial*: *autoritat*: *eclesiàstica*.

III.1.1.2. ocupacional.

1) En un context interactiu de treball, a l'Hotel Trinària, el director de l'hotel es mostra irritadíssim davant els fets que li esdevenen. Si allotjar tot un príncep de Salina hagués estat, en circumstàncies normals, un gran prestigi per l'hotel, ara preval la cosa desagradable de la situació: tenir un moribund com a client. La mort és una dignitat que té l'home, però culturalment és un tabú i s'evita de tenir-hi contacte. En aquest cas, se la considera perjudicial pels interessos econòmics de l'hotel. La ira del director és degradant perquè per sobre de la dignitat humana obeeix a interessos econòmics. D'aquí el malestar que causa en el lector i en la pròpia família Salina.

L'autor comunica la ira del director a partir d'Expl: Comt V aclaridor, i sVs -l'adjectiu en grau superlatiu <<irritadíssim>>-. Amb aquest recurs interpretem l'EF.

El so argentí i festiu [del Sant Viàtic] muntava per les escales, irrompia en el passadís i s'aguditzà quan obriren la porta: precedit del director de l'hotel, un suïssot irritadíssim de tenir un moribund a l'establiment, el pare Balsamo, el sacerdot, entrà portant el Santíssim custodiat dins un estoig de pell. (*El Guepard*, VII/2/34: 170)

L'EF del director funciona com Em, Ex i ME d'*ira*. Considerem el cas d'*ira*: *autopresentació*: *no senyorial*: *autoritat*: *ocupacional*.

III.2. senyorial.

III.2.1. autoritat.

III.2.1.1. familiar.

1) En un context interactiu familiar, a taula, en la línia de presentar els trets caracterials del príncep, el narrador no només fa referència a la seva fortalesa física, sinó també a la seva fortaleza moral: manifesta la forta personalitat del príncep com autoritat familiar i el control de les seves pròpies emocions en públic. Tenint en compte que l'autor parla en termes genèrics, considerem el cas d'ira dins l'apartat d'autopresentació. El príncep, com un autèntic cavaller, no es deixa portar per les seves emocions, siguin d'ira o d'altre tipus. Aquesta actitud respon a la rigidesa amb què s'eduquen els membres de les famílies més notables. El gest parakinèsic de torçar els coberts delata que té un temperament molt fort, propi de l'autoritat del *pater familias*, però també un gran domini de si mateix a l'hora de mostrar en excés les seves emocions en públic. No podem considerar el cas d'ira de contenció perquè el seu comportament exterioritza sNVs d'ira. La <<ira continguda>> a la qual fa referència l'autor és només a nivell verbal.

L'autor comunica la ira del príncep a partir d'Expl: sVs -el substantiu <<ira>>-; i sNVs: kinèsics: Pk d'intensitat. Considerem aquests sNVs com components d'una *configuració semiòtica* en la qual s'integra l'EF. Amb aquests dos recursos interpretem l'EF.

(...) els seus dits sabien enrodillar les monedes com si fossin paper de seda i entre Vil.la Salina i la tenda de l'argenter hi havia un constant anar i venir per reparar les culleres i les forquetes que, a taula, la seva ira continguda convertia de vegades en cercols. (*El Guepard*, I/2/9: 35)

L'EF de don Fabrizio funciona com Em, Ex i ME d'ira. Considerem el cas d'ira: *autopresentació: senyorial: autoritat: familiar*.

III.1.2. orgull de classe.

1) En un context interactiu familiar, en acabar el res a Vil.la Salina, el narrador fa una descripció dels trets caracterials del príncep relacionats amb l'ideal aristocràtic. En el cas següent, situat a les primeres pàgines del llibre, don Fabrizio mostra una contrarietat amb si mateix a rel d'una taqueta de cafè

en el seu guardapit blanc. La manera de ser de don Fabrizio no concep tenir aquest descuit, ja que danya considerablement la seva integritat i la seva imatge pública. Aquesta <<taqueta de cafè>> no deixa de ser un símbol i un presagi -ja que apareix només començar el capítol I- de totes les molèsties que anirà patint al llarg del llibre. Aquesta ira és senyorial amb el matís que reverteix contra ell mateix ja que ell és l'únic culpable.

L'autor comunica la ira de don Fabrizio a partir d'Expl: Comt V aclaridor dels motius de l'EF, i sVs -el substantiu <<malhumor>> i l'expressió metafòrica sinestèsica de tipus cromàtic <<li enterbolí la mirada>>-; sNVs: objectual: <<una taqueta de cafè>>; i kinèsics: objecto-CO i EF, a partir del substantiu <<mirada>>. Amb aquests dos recursos interpretem l'EF.

[El Príncep] deixà el desmesurat missal vermell damunt la cadira que havien posat al seu davant mentre resaven, recollí el mocador en què s'havia agenollat i el malhumor li enterbolí la mirada quan veié de nou una taqueta de cafè que durant el desdejuni s'havia atrevit a desafiar la blancura immaculada del seu guardapit. (*El Guepard*, I/1/8: 31)

L'EF de don Fabrizio funciona com Em, Ex i ME d'ira. Considerem el cas d'ira: *autopresentació: senyorial: orgull de classe*.

2) En un context interactiu de treball, arreglant-se al tocador, don Fabrizio es mostra irat amb el cambrer a causa d'una taca en el seu <<gilé>>. Aquesta ira té el seu origen en la preocupació que sent per Tancredi, qui acaba de marxar, i els esdeveniments polítics recents (*El Guepard*, I/88: 444). Troba una excusa en exterioritzar-la contra el seu ajudant de cambra. Reverteix la seva ira en un moment inadequat contra la persona inadequada, i la seva intensitat tampoc no és l'adequada.

L'autor comunica l'estat emocional del príncep a partir de sNVs: paralingüístics: to de veu del propi parlament emès pel personatge transcrit amb signes de puntuació. Considerem aquests sNVs com components d'una *configuració semiòtica* en la qual s'integra l'EF. Amb aquest recurs interpretem l'EF.

Una volta, dues voltes, tres voltes. Els dits grossos i delicats componien el llaç, fixaven damunt la seda el cap de Medusa amb ulls de robí.
- Un <<gilé>> net. No veus que aquest està tacat?
El cambrer es posà de puntetes per passar-li el redingot color de castanya i li perfumà el mocador amb tres gotes de bergamota. (*El Guepard*, I/22/88: 447/CE)

L'EF de don Fabrizio pertany a un CE de *preocupació* i *ira*. Funciona com Em, Ex i ME d'ambdues. Considerem el cas d'*ira: autopresentació: senyorial: orgull de classe*.

3) En un context interactiu de política matrimonial, al despatx, don Fabrizio dona per acabada la interacció amb Sedara tancant-se en un marcat silenci. Don Calogero ha infringit la màxima de duració (Grice, 1975). D'aquesta manera l'autor evidencia la diferència de classe d'ambdós personatges. Don Calogero interpreta correctament el mutisme del príncep i promet tornar l'endemà.

L'autor comunica la ira de don Fabrizio a partir d'Expl: Comt V aclaridor, i sVs -l'adjectiu <<hostil>>; i sNVs: cronèmics <<deplorà la duració de les visites a la pagesia>>; i paralingüístics: <<un silenci>>, també per serietat. Considerem aquest silenci com un component d'una *configuració semiòtica* en la qual s'integra l'EF. Amb aquests dos recursos interpretem l'EF.

La conversa es va perdre en moltes coses fútils sense interès de cap casta. Don Fabrizio es recordà de Tumeo, tancat a les fosques dins l'habitació de les escopetes i per enèsima vegada en el curs de la seva vida, deplorà la duració de les visites a la pagesia i acabà tancant-se dins un silenci hostil. Don Calogero ho va comprendre, va prometre tornar l'endemà duent l'indubtable consentiment d'Angèlica i s'acomiadà. (*El Guepard*, III/34/151: 607/CE)

L'EF de don Fabrizio pertany a un CE d'*ira* i *serietat*. Funciona com Em, Ex i ME d'ambdues. Considerem el cas d'*ira: autopresentació: senyorial: orgull de classe*.

4) En un context interactiu d'amistat, a l'habitació amb els amics de San Cono, el pare Pirrone fa un retrat del caràcter dels senyors.

En el primer cas, en termes genèrics i per boca del pare Pirrone, l'autor comunica l'estat emocional característic dels senyors a partir d'Expl: sVs -els substantius <<ira>> i <<befa>> per ira i riure. Amb aquest recurs interpretem l'EF.

La ira i la befa són senyorials (...) (*El Guepard*, V/5/39: 140/CE)

Aquesta frase, emesa pel pare Pi a convidats seus, seria massa innocent si passés desapercebut un altre missatge: la societat té assimilat que un noble sigui irascible. Acceptació cultural que es reafirma amb la pregunta

de don Pietrino al pare Pi. Explicat així per gent humil, es desprèn que la ira és un signe d'estatus identificat amb el poder i culturalment acceptat. En la manera com està escrit, no produeix en el lector una sensació negativa perquè els personatges no manifesten cap malestar. De totes maneres, si hi ha por en els personatges considerats inferiors i dèbils és perquè hi ha manifestacions d'ira en els més forts i poderosos.

En el segon cas, en termes genèrics i per boca de don Pietrino, l'autor comunica l'estat emocional característic de don Fabrizio a partir d'Expl: sVs -els adjectius <<rabiós>> per ira, i <<orgullós>> per orgull-. Amb aquest recurs interpretem l'EF.

Però, Pare, tu que vius entre la noblesa, què diuen els senyors de tot aquest desvari? ¿Què diu el príncep de Salina, tan important, tan rabiós i orgullós com és? (*El Guepard*, V/1/22: 75/CE)

En el primer cas, en termes genèrics, l'EF dels senyors pertany a un CE d'*ira* i *riure*. Funciona com Em, Ex i ME d'ambdues. En el segon cas, l'EF de don Fabrizio pertany a un CE d'*ira* i *orgull*. Funciona com Em, Ex i ME d'ambdues. Considerem ambdós casos d'*ira*: *autopresentació: senyorial: orgull de classe*.

5) En un context interactiu d'amistat, a l'habitació amb vells amics, el comentari del pare Pirrone en la seva descripció del comportament senyorial posa de manifest els valors i costums que els diferencien del poble ras. Entre aquests valors, destaca la irascibilitat que provoca qualsevol cosa que infringeixi la norma del ben vestir. El fet d'anar mal planxat denota negligència en les funcions de la senyora i del servei, i la falta de control que el senyor exerceix en la seva pròpia casa. En aquest cas concret, l'autor destaca la gran intensitat d'aquesta ira amb la paraula <<furiós>>. El fet així ho requeria, estava en joc la dignitat del senyor. Posar esment en l'autopresentació implica estatus: dignitat, respecte, consideració... per part dels altres. D'aquí la por a una autopresentació inadequada, que suposaria una pèrdua d'imatge.

L'autor comunica l'estat emocional de don Fabrizio a partir d'Expl: Comt V aclaridor, que introdueix sNVs; i sVs -l'adjectiu <<furiós>> per ira-; i sNVs: objectual: indumentària <<una camisa mal planxada>>, tant per ira com per por. Considerem aquests sNVs com components d'una *configuració semiòtica* en la qual s'integra l'EF. Amb aquests dos recursos interpretem l'EF.

A don Fabrizio, l'home més seriós i prudent que conec, l'he vist posar-se furiós per una camisa mal planxada (...) (*El Guepard*, V/2/28: 97/CE)

L'EF de don Fabrizio pertany a un CE d'*ira* i *por*. Funciona com Em, Ex i ME d'*ira*, i ME de *por*. Considerem el cas d'*ira*: *autopresentació*: *senyorial*: *orgull de classe*.

6) En un context interactiu, el narrador fa un retrat de Concetta a partir de la seva autopresentació senyorial. Remetem al comentari del cas a *orgull*: *autopresentació*: *senyorial*: *orgull de classe*.

Es notaren encara damunt ella vestigis d'una passada bellesa; grassa i imponent, dins els seus hàbits rígids de 'moiré' negre, portava els cabells blanquíssims alçats a damunt el cap descobrint un front quasi sense arrugues; això, junt amb els ulls desdenyosos i una contracció rancuniosa sobre el nas, li conferia un aspecte autoritari i quasi imperial, fins al punt que un dels nebots, havent vist el retrat d'una tsarina il.lustre a no sabia quin llibre, li deia en privat 'La Grande Catherine', apel.latiu inconvenient al qual, per altra part, la total puresa de vida de Concetta i l'absoluta ignorància del nebot en història russa llevaren tota malícia. (*El Guepard*, VIII/9/10: 29/CE)

L'EF de Concetta pertany a un CE d'*ira* i *orgull*. Funciona com Em, Ex i ME d'ambdues. Considerem el cas d'*ira*: *autopresentació*: *senyorial*: *orgull de classe*.

7) En un context interactiu d'amistat, a l'habitació amb vells amics, el pare Pirrone destaca la importància de la ubicació protocolària senyorial en qualsevol acte públic o privat, tal com un banquet oficial. Aquest fet, aparentment sense importància, és considerat una vexació o un acte greu en el món senyorial. L'estat emocional del príncep està plenament justificat. Ha estat ferit el seu orgull de classe en no complir-se el protocol, que el distingia i senyalava amb la categoria superior acord amb el seu títol i posició social. La situació dels comensals en una taula ve determinada pel seu estatus; és un comportament social que data des d'antic.

L'autor comunica l'estat emocional del príncep de Lascari a partir d'Expl: Comt V amb la finalitat d'aclarir el significat de la CNV, i que introdueix sVs: -la negació de la perífrasi verbal de possibilitat <<no pogué dormir>> per somnolència-; i sNVs: proxèmics: Ub errònia, a partir dels quals interpretem la ira de l'aristòcrata. Considerem aquests sNVs com

components d'una *configuració semiòtica* en la qual s'integra l'EF. Amb aquests tres recursos interpretem l'EF.

(...) i em consta que el príncep de Lascari no pogué dormir una nit perquè en un banquet de la Lloctinència no l'assegueren, per error, allà on li tocava. (*El Guepard*, V/4/29: 97/CE)

A l'Evangelí (FBC, 1968), Jesucrist mateix utilitza com a recurs, per a predicar la humilitat i la prudència, la Ub dels comensals en una taula. Diu així:

Quan estaràs convidat per algú a bodes, no t'asseguis pas al primer lloc, no fòs cas que un de més honorable a tu hagi estat convidat per aquell, el qual, en venint i cridant-te a tu i l'altre, et dirà: Cedeix el lloc a aquest; i aleshores, avergonyit, te n'hauràs d'anar a ocupar el darrer lloc. Doncs bé; quan estaràs convidat, vés i seu al darrer lloc, a fi que, en venir el qui t'ha convidat et digui: Amic, puja més amunt. Llavors et serà fet honor davant els altres comensals; car tothom qui s'exalta serà humiliat, i qui s'humilia serà exaltat. (Lluc, 14,8-10: 1923)

D'aquí, la ira del príncep de Lascari en ésser assegut en un lloc que no li corresponia. Això revela qui coneix o no, i quan, els principis senyorials. El pare Pirrone finalitza la seva exposició fent entendre a la gent humil que no obeeixen a capricis sinó a l'instint de superioritat dels senyors:

No et sembla que l'home que només es preocupa de les camises i el protocol és un home feliç i, per tant, superior? (*El Guepard*, V/29: 98)

L'EF del príncep de Lascari pertany a un CE d'*ira* i *somnolència*. Funciona com Em, Ex i ME d'*ira*, i GNE de *somnolència*. Considerem el cas d'*ira*: *autopresentació*: *senyorial*: *orgull de classe*.

8) En un context interactiu públic, durant el Plebiscit, don Fabrizio es dirigeix a l'ajuntament a votar. Des del record, pensa en el Rei Ferran II de Borbó Dues-Sicílies, a qui ara es posava fi al seu regnat.¹⁴⁷ Remetem al comentari del cas a *por*: *contenció*: *complexitat*: *primitiva*: *instint de conservació*: *integritat física* / *senyorial*: *pèrdua d'autoritat*: *política*.

quan anà a saludar aquell pobre rei Ferran, mort per fortuna abans d'haver de presenciar com en una jornada de vent impur es posava el segell a la seva incapacitat. [don Fabrizio] Vestia el mateix redingot negre que a Caserta, dos anys enrera, Però, havia estat de veres incapacitat? Aleshores tant valdria dir que el qui sucumbeix al tifus mor d'incapacitat.

¹⁴⁷ El 1859 havia mort Ferran II de Borbó Dues-Sicílies. L'havia substituït en el tron el seu fill Francesc II.

Recordà aquell rei ocupat a oposar murades a la inundació de la burocràcia inútil que el desbordava; s'adonà que aquell semblant antipàtic expressava una crida inconscient a la Misericòrdia. (*El Guepard*, III/52/62: 209/CE)

L'EF del Rei Ferran II de Borbó Dues-Sicílies pertany a un CE d'*ira* i *por*. Funciona com Em, Ex i ME d'*ira*, i ME de *por*. Considerem el cas d'*ira*: *autopresentació: senyorial: orgull de classe*.

IV. CADUCITAT DEL PROPI COS.

2) En un context interactiu públic, en arribar a l'estació de Palermo, el príncep dóna mostres d'irritació. La seva vellesa i enfermetat l'hi predisposen. En aquest estat físic, molt susceptible al malestar, s'irrita pels estímuls acústics (soroll medio-ambiental del port i crits incessants de la ciutat) i olfactius (olor agra de la cabina). Remetem al comentari del cas a *cansament: caducitat del propi cos*.

El trull del port a la partida i el de l'arribada a Nàpols, l'olor agra de la cabina, els crits incessants d'aquella ciutat paranoica l'exasperaven amb la desesperació dels esgotats. (*El Guepard*, VII/2/9: 35/CE)

L'EF de don Fabrizio pertany a un CE d'*ira*, *patiment* i *cansament*. Funciona com Em, Ex i ME de totes. Considerem el cas d'*ira: caducitat del propi cos*.

V. COMPLEXITAT.

V.1. consciència moral. massoquisme moral.

1) En un context no interactiu, el príncep camina sol, de nit, pels carrers de Palermo. Camí de ca na Mariannina, el príncep es debat en remordiments. En els dos casos següents, la seva *consciència moral* (Freud, 2001) entra en pugna amb el seu instint bàsic, i l'angoixa. De la forma com ho viu el príncep, es posa de manifest un *massoquisme moral* (Laplanche i Pontalis, 1968/1979). El príncep necessita donar sortida a aquesta gran quantitat d'energia que sent al seu interior; podria fer-ho a través de la sublimació per la investigació en el seu laboratori d'astronomia; podria fer-ho en forma d'*ira* incontrolada -totalment injustificable en un senyor- revertida

sobre els altres. Decideix fer-ho de la forma més primitiva: saciant el seu desig carnal. Des del punt de vista de la religió i de la institució matrimonial, sap que allò que va a fer no està bé i intenta buscar una justificació en la seva soledat, per no sentir-se tan culpable i incòmode amb si mateix. Intenta trobar la justificació d'aquest acte a partir de la seva insatisfacció conjugal amb Stella. Aquesta actitud ens fa pensar en una frase escrita en el capítol VIII referent a Concetta:

(...) el conhort de poder atribuir la culpa als altres [és el] (darrer conhort dels desesperats) (...) (*El Guepard*, VIII/64: 277)

Aquesta ira d'intimitat que sent vers ell mateix, la reverteix sobre una altra persona, Stella. Si la ira d'intimitat es caracteritza per ser una emoció autèntica, sense màscara, en aquest cas el príncep segueix portant màscara per si mateix. El fet de buscar un culpable, el no voler acceptar la realitat sense justificacions, ja és una màscara. Finalment, deixarà triomfar el seu *allò*, i tocarà <<decididament la porta de Mariannina>>.

En els dos exemples següents, l'escriptor reproduïx el monòleg del príncep que parla de forma directe, en primera persona. Aquest recurs narratiu dóna realisme al text escrit. El príncep té un sentiment de culpabilitat i sent remordiment.

En el primer cas, l'autor comunica l'estat emocional del príncep a partir d'Expl: Comt V aclaridor, i sVs -el verb <<excitant-me>> per excitació, l'expressió metafòrica <<espina carnal>> per patiment-; i sNVs: paralingüístics: el to del parlament del personatge- per ira i excitació. Deduïm la por Impl pel context personal del príncep. Considerem aquests sNVs com components d'una *configuració semiòtica* en la qual s'integra l'EF. Amb aquests tres recursos interpretem l'EF.

Pecaré, és veritat, però per no pecar més, per no seguir excitant-me, per arrabassar aquesta espina carnal, per no ésser arrossegat a desgràcies pitjors. I això Déu ho sap. (*El Guepard*, I/14/69: 312/CE)

En el segon cas, es veu com continua la lluita a l'interior de don Fabrizio. Remetem al comentari del cas a *afecte: afecte i amor: a si mateix*.

S'entendrí pensant en ell mateix. <<Som un pobre home dèbil>>, pensava mentre les seves passes poderoses ressonaven damunt l'empedrat brut. <<Som dèbil i ningú m'ajuda. (*El Guepard*, I/15/69: 315/CE)

En el tercer cas, l'autor comunica l'excitació i patiment del príncep a partir d'Expl: Comt V aclaridor, i sVs -l'adjectiu <<excitat>> per excitació, i el substantiu <<angoixa>> per patiment-; i sNVs: paralingüístics: <<crirava>>; proxèmics: CC objectoadaptador; i kinèsics: Pk d'intensitat <<tocà decididament la porta>>, per ira. Considerem aquests sNVs com components d'una *configuració semiòtica* en la qual s'integra l'EF. Deduïm la por Impl a partir del context personal del príncep. Amb aquests dos recursos interpretem l'EF.

Li havia desaparegut el sentiment de la debilitat. <<Encara som un home fort, i ¿com em puc aconhortar amb una dona que en el llit se senya abans de cada besada i després, en els moments de més emoció, no sap dir més que Jesús Maria? Quan ens casàrem, quan ella tenia setze anys, tot això m'excitava, però ara... He tingut set fills amb ella, i no li he vist mai el llombrígol. És just això?>> Cridava quasi, excitat per la seva excèntrica angoixa. <<És just? Us ho demano a tots vosaltres - i es dirigia al portal de la Catena-. La pecadora és ella!>> Aquest descobriment el confortà i tocà decididament la porta de Mariannina. (*El Guepard*, I/16/70: 322/CE)

En el primer cas, l'EF de don Fabrizio pertany a un CE d'*excitació, ira, por i patiment*. Funciona com Em, Ex i ME de totes. En el segon cas, l'EF de don Fabrizio pertany a un CE d'*afecte, patiment i ira*. Funciona com Em, Ex i ME de totes. En el tercer cas, l'EF de don Fabrizio pertany a un CE d'*excitació, ira, por, patiment i satisfacció*. Funciona com Em, Ex i ME de les quatre primeres, i GNE de satisfacció. Considerem els tres casos d'*ira: complexitat: consciència moral / massoquisme: moral*.

V.2. primitiva: instint de conservació: integritat moral / autopresentació: militar.

1) En un context interactiu familiar, al saló amb la família Salina, Tancredi i Carriaghi se senten molestats. La pregunta de don Fabrizio atempta la seva integritat moral i han de donar explicacions sobre un canvi d'actitud. S'han passat a l'exèrcit Regular de Sa Majestat el Rei de Sardenya. Han deixat enrera la seva etapa de revolucionaris, simbolitzada en les camises roges de l'exèrcit garibaldí. Ara es presenten com a <<oficials de l'exèrcit regular de sa majestat el rei de Sardenya, per ara, però d'Itàlia dintre de poc>> (*El Guepard*, IV/54: 206). Tracten de justificar el seu "canvi de jaqueta" degradant el seu anterior exèrcit. Els molesta ser identificats com a revolucionaris, i deixen clar que cronèmicament és una etapa de joventut, superada i oblidada. La seva

nova autopresentació està en consonància amb el seu esperit aristocràtic: ara són oficials de sa majestat.

L'autor comunica la ira dels dos joves a partir d'Expl: Comt V aclaridor, emès per un personatge, i sVs -el recurs literari de la comparació de tipus animalístic <<com si els hagués mossegat un escurçó>>; i sNVs: kinèsics: Post <<s'empinaren>>; i paralingüístics: to de veu del propi parlament transcrit amb signes de puntuació. Considerem aquests sNVs com components d'una *configuració semiòtica* en la qual s'integra l'EF. Amb aquests dos recursos interpretem l'EF.

(...) tots dos s'empinaren com si els hagués mossegat un escurçó.

- Deixa't de garibaldins, tiot! Ho hem estat i ja està bé. (*El Guepard*, IV/4/54: 203)

L'EF dels dos joves funciona com Em, Ex i ME d'ira. Considerem el cas d'ira: *complexitat: primitiva: instint de conservació: integritat moral / autopresentació: militar*.

VI. CONDICIÓN DE NO PERSONA.

1) En un context interactiu de treball, al despatx, unes paraules de Russo irriren el príncep. Russo, presumptament implicat en els avalots contra el règim borbònic, garanteix al príncep la protecció de la seva família i Vil.la Salina perquè Tancredi és el seu nebot. La ira de don Fabrizio té el seu origen en la humiliació de sentir-se rebaixat a la condició de no persona, ja que el mèrit recau en ser l'oncle del seu pupil (*El Guepard*, I/108: 549). El príncep no exterioritza la ira contra l'encarregat, sinó contra Bendicó, mesclada amb afecte. En cap moment don Fabrizio ha donat símptomes de perdre el control situacional. Remetem al comentari del cas a *afecte: afecte i amor: convivència*.

El Príncep se sentia humiliat: ara havia descendit a la categoria de protegit dels amics de Russo. El seu únic mèrit, pel que es veia, era ésser oncle d'aquell boig de Tancredi. <<D'aquí una setmana resultarà que m'he salvat perquè tenc a casa Bendicó.>> I pessigà amb tal força una orella del ca que l'animal xisclà, honorat sens dubte, però adolorit. (*El Guepard*, I/25/108: 549/CE)

L'EF de don Fabrizio pertany a un CE d'ira, *humiliació, afecte i somriure*. Funciona com Em, Ex i ME d'ira, afecte i somriure, i ME d'humiliació. Considerem el cas d'ira: *condició de no persona*.

2) En un context interactiu familiar, a la sala de bany amb el pare Pirrone, don Fabrizio s'enfureix. Aquesta reacció succeeix després d'un estat emocional de preocupació i tristesa (*El Guepard*, II/63: 276). L'ha enfurit el fet que Concetta no s'hagi dirigit personalment al príncep per a comunicar-li els seus sentiments d'enamorada envers Tancredi. A més, no es permet mostrar-se trist davant el jesuïta, el qual podria interpretar la reacció com a signe de debilitat.

L'autor comunica la ira de don Fabrizio a partir de sNVs: paralingüístics: el to de veu, transcrit amb signes de puntuació. Considerem aquests sNVs com components d'una *configuració semiòtica* en la qual s'integra l'EF. Amb aquest recurs interpretem l'EF.

- I aquesta estúpida, per què li conta a vostè aquestes coses? Per què no m'ho diu a mi? Ni tan sols preguntà qui era ell: no calia. (*El Guepard*, II/3/64: 280)

L'EF de don Fabrizio funciona com Em, Ex i ME d'ira. Considerem el cas d'ira: *condició de no persona*.

3) En un context interactiu d'amistat, de caça al Monte Moreo, comptem amb dos casos d'ira en què don Ciccio està furiós perquè Sedara ha manipulat les eleccions i ha ignorat el seu vot negatiu. El <<xucla-sangs de Sedara ha fet com si <<no hagués existit mai, com si fos no res>>. El pobre home té tot el dret de queixar-se perquè l'acte havia de ser democràtic. Anul.lant el seu vot, i la de tants d'altres, a la naixent Itàlia es va anul.lar la bona fe. Aprofundint en la nostra lectura, el <<no>> de don Ciccio equival a un <<sí>> a les tradicions i la monarquia borbònica. Així, aquesta manifestació d'ira expressada per un personatge innocent i humil, però de sentiments nobles i elevats, és l'expressió pròpia d'un "cavaller". Podem considerar també aquest tipus d'ira gairebé senyorial. Don Ciccio Tumeo té les valors, però no l'estatus social de senyor. Els papers s'han invertit: fa que don Fabrizio se senti innoble. El gest parakinèsic de <<mossegar-se el dit>> és una forma de no dir res en contra d'Angèlica. Dirigeix la seva ira només contra el nom de don Calogero, el veritable culpable.

En el primer cas, l'autor comunica la ira de don Ciccio a partir d'Expl: Comt V aclaridor emès pel propi personatge, i sVs -el substantiu <<despit>> per ira-; i sNVs: paralingüístics: to de veu transcrit amb signes de puntuació; i kinèsics: Gestos (Ext) <<Accionava>>, Post <<Dempeus>>, Mrs i Pk <<(i es

mossegà el dit per contenir-se)>>. Considerem aquests sNVs com components d'una *configuració semiòtica* en la qual s'integra l'EF. Amb aquests dos recursos interpretem l'EF.

Ara, a la superfície de la seva pròpia consciència emergia sols el despit, inútil, és veritat, però no innoble. Dempeus, parlava amb dialèctica i accionava, titella lamentable i ridícul que tenia raó.

- Jo, Excel·lència, vaig votar que <<no>>. No, cent vegades no. Sé el que m'ha dit: la necessitat, la unitat, l'oportunitat. Potser. Jo de política no n'entenc gens. Deixem aquestes coses pels altres. Però don Ciccio Tumeo és un cavaller, pobre i miserable, amb els calçons apedaçats, que no oblidava els favors rebuts; i aquests porcs del Municipi s'han menjat la meua opinió, la roseguen i després la defequen convertida en el que volen. Vaig dir negre i em fan dir blanc. Per una vegada que podia dir el que pensava, aquest xucla-sangs de Sedara m'anul·la, fa com si jo no hagués existit mai, jo que som Francesco Tumeo La Manna, fill del difunt Leonardo, organista de l'Església Mare de Donnafugata, el seu superior mil vegades, que fins i tot li vaig dedicar una masurca el dia que va néixer aquesta... (i es mossegà el dit per contenir-se) aquesta presumida de la seva filla. (*El Guepard*, III/7/74: 258)

En el segon cas, l'autor comunica la ira de don Ciccio a partir d'Expl: Comt V aclaridor, emès pel propi personatge mentre remuga, i sVs -el verb <<remugava>>; i sNVs: paralingüístics: to de veu transcrit amb signes de puntuació. Amb aquests dos recursos interpretem l'EF.

Don Ciccio remugava encara: -Per a vostès, els senyors, és una altra cosa (...). I ara que podia pagar el deute, res: <<Tu no existeixes.>> El meu <<no>> es converteix en un <<sí>>. (*El Guepard*, III/8/79: 284)

En ambdós casos, l'EF de don Ciccio Tumeo funciona com Em, Ex i ME d'ira. Considerem ambdós casos d'*ira: condició de no persona*.

VII. CONTENCIÓ.

VII.1. complexitat.

VII.1.1. caducitat propi cos / entorn objectual: complexitat: construï / natural.

1) En un context interactiu públic, a mesura que el príncep recorre el palau Ponteleone, va experimentant irritació. De fet, ja ha anat al ball amb aquesta predisposició. La decepció i desaprovació d'allò que veu posa el matís escèptic dels seus somriures de salutació.

L'autor comunica l'estat emocional del príncep a partir d'Expl: sVs -el substantiu <<malhumor>> per ira-; i sNVs: proxèmics: Dpl <<recorria els salons>>, i CC alteradaptador <<besava la mà de les senyores que trobava al seu pas>> i <<picava l'espatlla dels homes que volia afalagar>> per somriure.

Considerem aquests sNVs com components d'una *configuració semiòtica* en la qual s'integra l'EF. Amb aquests tres recursos interpretem l'EF.

(...) don Fabrizio recorria els salons: besava la mà de les senyores que trobava al pas, picava les espatlles dels homes que volia afalagar, però s'adonava que el malhumor s'anava apoderant d'ell. (*El Guepard*, VI/2/29: 122/CE)

L'EF de don Fabrizio pertany a un CE de *somriure i ira*. Funciona com Em, Ex de somriure, i ME d'ira. Considerem el cas d'*ira: contenció: complexitat: caducitat del propi cos: entorn objectual: complexitat: construït / natural*.

2) En el mateix context interactiu públic del ball, la intensitat de la ira de don Fabrizio augmenta gradualment. Mentre camina, el lector observa les coses amb l'alter-CO del príncep. A mesura que ens les descriu, per mitjà de don Fabrizio, el narrador analitza també l'efecte que les persones i l'interior d'una casa pot exercir sobre els que la visiten. Amb aquesta avaluació, transmet al lector la mateixa impressió del príncep. Per això, quan veu les amants de joventut, ja velles i sense atractiu s'irrita de pensar com va poder perdre el temps darrera <<d'aquells horrors>>.

En el primer cas, l'autor comunica la ira del príncep a partir d'Expl: Comt V aclaridor, i sVs -el verb <<s'irritava>>-. Amb aquest recurs interpretem l'EF.

Tampoc no li agradaven les dones que assistien al ball. Dues o tres d'aquelles mares de família havien estat les seves amants i veient-les ara, carregades d'anys i de néts, es fatigava per recrear-les dins la seva imaginació tal com havien estat vint-i-tants anys enrera i s'irritava pensant que havia malgastat els millors anys perseguint -i aconseguint- aquells horrors. (*El Guepard*, VI/5/31: 131)

La irritació acumulada s'acreu quan arriba al saló dels fills de matrimonis entre cosins-germans.

En aquest segon cas, l'autor comunica la ira del príncep a partir d'Expl: Comt V aclaridor, i sVs -el verb <<s'irritava>>-. Amb aquest recurs interpretem l'EF.

(...) la freqüència dels matrimonis entre cosins (...) omplien els salons d'estols de noies increïblement baixes, inversemblantment verdoses (...). Com més les veia, més s'irritava. La seva imaginació, avesada a la solitud i al pensament abstracte, acabà durant un moment, mentre passava per una llarga galeria on hi havia un gran sofà circular en el qual s'havia assegut una nombrosa colònia d'aquelles criatures, per sofrir una espècie d'al·lucinació (...) (*El Guepard*, VI/6/33: 139)

En ambdós casos, l'EF de don Fabrizio funciona com ME d'*ira*. Considerem ambdós casos d'*ira*: *contenció: complexitat: caducitat del propi cos: entorn objectual: complexitat: construït / natural*.

3) En el mateix context interactiu que l'anterior, amb aquest estat emocional entra al saló del costat, el dels senyors sentint fàstic pel que acaba de veure (*El Guepard*, VI/36: 153). Ara, el príncep sent que no encaixa amb els seus. El pas del temps, l'edat i l'experiència li fan adoptar una visió distant dels fets. Tots l'avorreixen, i el seu malestar s'acreix. La seva irritació arriba al punt de convertir-se en un autèntic <<humor negre>>. Tots aquests aristòcrates busquen en la vida social la solució als seus problemes: seguretat, poder, reconeixement, companyia... Tot segueix igual des de la joventut del príncep, solament ha passat el temps. La visió des de la maduresa és diferent. Remetem al comentari del cas a *tristesa: caducitat del propi cos*.

S'aixecà: la malenconia s'havia convertit en autèntic humor negre. No havia d'haver anat al ball. (*El Guepard*, VI/3/38: 161/CE)

L'EF de don Fabrizio pertany a un CE de *tristesa* i *ira*. Funciona com Em, Ex i ME de *tristesa*, i ME d'*ira*. Considerem el cas d'*ira*: *contenció: complexitat: caducitat del propi cos: entorn objectual: complexitat: construït: natural*.

4) En un context interactiu públic, al ball Ponteleone, don Fabrizio passa la nit del ball en actitud reflexiva. Predisposat com se sent a la irritació, experimenta un sentiment de malestar per tot allò que l'envolta. Don Fabrizio s'ha fet gran. <<No havia d'haver vingut>>, diu. Però es troba allà i ha de complir amb les normes de protocol; seria un desaire marxar abans. La <<irritació acumulada>>, és a dir, la contenció de l'emoció ha arribat cronèmicament al punt culminant. Tant física com mental, se sent cansat. Un sentiment intens d'*ira* acumulat per un espai de temps cronèmicament llarg, arribat el moment de la distenció produeix cansament. Remetem al comentari del cas a *cansament: contenció: senyorial: orgull de classe*.

Fins llavors, la irritació acumulada li havia donat energia, però amb la distenció vingué el cansament. Ja eren les dues. Cercà un lloc per asseure's tranquil.lament (...) (*El Guepard*, VI/6/51: 211/CE)

L'EF de don Fabrizio pertany a un CE d'*ira, tranquil.litat i cansament*. Funciona com Em, Ex i ME de tranquil.litat, i ME d'*ira i cansament*. Considerem el cas d'*ira: contenció: complexitat: caducitat del propi cos: entorn objectual: complexitat: construït: natural*.

VII.1.2. caducitat del propi cos / entorn objectual: construït.

1) En un context interactiu públic, al ball Ponteleone, don Fabrizio se sent irritat per l'entorn objectual construït. La decadència s'entreveu també en la decoració del palau Ponteleone. De fet ja ha anat al ball amb predisposició a la irritació per caducitat del propi cos. El malestar interior que pateix el príncep condiciona la seva visió del luxe i esplendor material del palau. Absolutament tot li insinuen el mal gust de la família i el pas irreversible del temps.

L'autor comunica la ira del príncep a partir d'Expl: Comt V aclaridor, i sVs -el verb <<s'indignava>>-; i sNVs: paralingüístics: el to del propi parlament, transcrit amb signes de puntuació. Considerem aquests sNVs com components d'una *configuració semiòtica* en la qual s'integra l'EF. Amb aquests dos recursos interpretem l'EF.

La casa no li agradava: els Ponteleone no havien renovat res en setanta anys. Tot estava com en temps de la reina Maria Cristina i ell, que es creia un home modern s'indignava: <<Déu meu, amb les rendes de Diego, bé es poden arraconar totes aquestes andròmines i miralls entelats (...) (El Guepard, VI/3/29: 123)

La seva educació no li permet fer cap comentari verbal als amos de la casa.

En aquest segon cas, l'autor comunica la ira del príncep a partir d'Expl: Comt V aclaridor, i sVs -els substantius <<malhumor>> i <<desassossec>>-. Amb aquest recurs interpretem l'EF.

No li digué, perquè les seves opinions obeïen al malhumor i a la seva tendència a dur la contra (...); entretant, però, foren suficients per augmentar el seu desassossec. (El Guepard, VI/4/30: 128)

En ambdós casos, l'EF de don Fabrizio funciona com ME d'*ira*. Considerem ambdós casos d'*ira: contenció: complexitat: caducitat del propi cos: entorn objectual: construït*.

VII.2. eclesiàstica.VII.2.1. autoritat.VII.2.1.1. eclesiàstica.

1) En un context interactiu familiar, a taula, amb la decisió d'anar a Palermo, el príncep ha ofès no la persona del pare Pirrone sinó la institució que aquest representa en el seu propi palau. El fa sentir còmplice d'un acte amoral des del punt de vista religiós. L'Església no pot tolerar en cap moment una actitud d'aquest tipus. El silenci del jesuïta s'explica per la prudència, no per la complicitat. És un silenci intel·ligent, el qual sabrà trencar en el moment adequat.¹⁴⁸

L'autor comunica la ira del pare Pirrone a partir d'Expl: Comt V aclaridor, i sVs -l'adjectiu <<irritant>> i l'adjectiu <<ofès>>. Amb aquest recurs interpretem l'EF.

Anar a Palermo de nit i en aquells temps agitats semblava sense objecte, en no ésser que es tractàs d'una aventura de baixa qualitat, i prendre a més com a company el sacerdot de la casa era una manifestació de poder irritant. Almenys així ho interpretà el pare Pirrone i se'n sentí ofès, encara que, naturalment, cedi. (*El Guepard*, I/12/49: 223)

L'EF del pare Pirrone funciona com ME d'ira. Considerem el cas d'*ira: contenció: eclesiàstica: autoritat: eclesiàstica*.

VII.3. primitiva.VII.3.1. instint de conservació.VII.3.1.1. complexitat.

1) En un context interactiu familiar, el pare Pirrone sent rancor vers Tancredi perquè els seus aliats garibaldins representen un perill per la integritat de l'Església. En el cor del pobre pare es debat l'afecte que sent pel jove orfe, i el rancor pel que, als ulls de l'Església, ha estat capaç de cometre. El comportament del jove és inadmissible per un membre eclesiàstic, i menys per un jesuïta.¹⁴⁹ Remetem al comentari del cas a *afecte: afecte i amor: convivència*.

¹⁴⁸ Vegeu el comentari del cas (*El Guepard*, I/13/120: 622), a l'EF: *ira: eclesiàstica: autoritat: eclesiàstica*.

¹⁴⁹ En el mateix capítol II es fa referència a un perill que amenaça el pare Pirrone: l'ordre d'expulsió dels jesuïtes i la consegüent confiscació dels béns de l'Església: "Anunciat vint-i-quatre hores abans

Per espai de cinc anys, el pare Pirrone havia intentat ensenyar llatí al noi; durant set anys hagué d'aguantar les seves rebel·lies i les seves bromes i com tothom havia experimentat el seu encís. Però la recent actitud política de Tancredi l'havia ofès: el vell afecte lluitava dins ell amb el nou rancor. (*El Guepard*, II/55/67: 305/CE)

L'EF del pare Pirrone pertany a un CE d'*afecte* i *ira*. Funciona com Em, Ex i ME d'*afecte*, i ME d'*ira*. L'autor assenyala que aquest estat emocional <<lluitava dins ell>>. Considerem el cas d'*ira*: *contenció: primitiva: instint de conservació: complexitat: integritat física, entorn objectual i integritat moral*.

VII.3.1.2. integritat moral.

1) En un context interactiu de política matrimonial, al despatx amb don Calogero i el pare Pirrone, don Fabrizio s'irrita: sap que aquest ha accedit a la seva correspondència privada i ha violat la seva intimitat. Tot i pertànyer a una de les famílies notables més distingides de Sicília, veu com el veritable control de la situació ja no està a les seves mans. L'exemple és ben senzill: el control del correu està en les mans del flamant alcalde. El fet que algú altre manipuli la correspondència aliena és atemptar contra la dignitat de les persones. Per això creiem que la irritació de don Fabrizio correspon a un sentiment de dignitat personal. La sensació que produeix és de total malestar. D'acord amb el context situacional i personal -el príncep és cavaller-, don Fabrizio conté la seva irritació com si res passés, cosa que enfosqueix més encara el seu ànim.

L'autor comunica la ira de don Fabrizio a partir d'Expl: Comt V aclaridor, i sVs -la perífrasi verbal d'inici d'una acció <<començà a irritar-se>>-. Amb aquest recurs interpretem l'EF.

En aquell temps, en els pobles petits, el batlle tenia la facultat de controlar el correu i la desacostumada elegància de la carta el devia haver posat en guàrdia. Quan al Príncep se li acudí aquesta idea començà a irritar-se. (*El Guepard*, III/4/120: 463)

L'EF de don Fabrizio funciona com ME d'*ira*. Considerem el cas d'*ira*: *contenció: primitiva: instint de conservació: integritat moral*.

---

per Tancredi, devers el vint de juny [de 1860], s'havia presentat [a Vil.la Salina] un general de jaqueta roja i moratilles negres (...). Durant una [d'aquelles vetllades] interessaren el general a fi que l'ordre d'expulsió dels Jesuïtes no fos aplicada al pare Pirrone, el qual descriviren com un home carregat d'anys i de malalties. El general, que havia simpatitzat amb l'excel.lent sacerdot, fingí creure en el seu trist estat, es mogué, parlà amb amics polítics i el pare Pirrone fou exceptuat. Cosa que confirmà una vegada més al Príncep l'exactitud de les seves pròpies previsions." (*El Guepard*, II/17: 71)

VII.3.2. instint sexual.VII.3.2.1. enamorament.

1) En un context interactiu públic, durant el sopar d'autoritats, la presència d'Angèlica posa en perill la relació de Concetta amb Tancredi. Concetta, només en veure entrar Angèlica, s'ha fixat en l'autopresentació d'aquesta. La formació de gran senyora porta Concetta a tractar Angèlica amb gran correcció i simpatia, però experimenta com la ira, fruit de la tristesa i gelosia, s'apodera gradualment del seu interior. En termes Freudians, el *Jo-social* s'imposa en aquest cas, i obliga la jove a reprimir el seu *allò*, seu dels seus instints bàsics.

L'autor comunica l'estat emocional de Concetta a partir d'Expl: Comt V aclaridor, que introdueix sVs; i sVs -els adjectius <<tranquils i satisfets>> per tranquil.litat i satisfacció; l'expressió lexicalitzada de tipus Pk <<se sentia el cor oprimit>> per tristesa, i l'expressió metafòrica de tipus natural <<la sang violenta dels Salina>>, i de tipus laboral <<teixint fantasies d'emmetzinaments>> per ira-. Deduïm la gelosia Impl a partir del context personal de la jove. Amb aquests dos recursos interpretem l'EF.

Tots estaven tranquils i satisfets. Tots, tret de Concetta, que havia besat Angèlica i havia refusat el <<vostè>> substituint-lo pel <<tu>> de la infantesa, però que sota el cos color de cel pàl·lid se sentia el cor oprimit. La sang violenta dels Salina es despertava dins ella teixint fantasies d'emmetzinaments. (*El Guepard*, II/48/107: 505/CE)

L'EF de Concetta pertany a un CE de *satisfacció, tranquil.litat, tristesa, gelosia i ira*. Funciona com Em, Ex de satisfacció i tranquil.litat, i ME de tristesa, gelosia i ira. Considerem el cas d'*ira: contenció: primitiva: instint sexual: enamorament*.

2) En el mateix context interactiu públic que l'anterior, al sopar d'autoritats, qualsevol signe d'atenció que dirigeixi Tancredi a Angèlica va augmentant el malestar de Concetta. Remetem al comentari dels dos casos a *gelosia: contenció: primitiva: instint sexual: enamorament*.

Tancredi, entre les dues joves, amb l'atenta cortesia de qui se sent culpable, dividia equitativament mirades, bromes i atencions, però Concetta sentia, d'una forma animal, el corrent de desig que circulava des del seu cosí fins a la intrusa i la seva ànima s'enfosquia: desitjava matar tant com desitjava morir. (*El Guepard*, II/49/108: 507/CE)

[Angèlica] havia posat un colze damunt el tovalló i la galta sobre la mà. La sang li afluïa a la cara i era perilloament encisadora de mirar: el dibuix de l'avantbraç, des del colze, des dels dits, des del guant blanc que penjava, fou considerat exquisit per Tancredi i desagradable per Concetta. (*El Guepard*, II/50/112: 523/CE)

En ambdós casos, l'EF de Concetta pertany a un CE de *gelosia i ira*. Funciona com Me d'ambdues. Considerem el cas d'*ira: contenció: primitiva: instint sexual: enamorament*

VII.4. senyorial.

VII.4.1. autoritat.

VII.4.1.1. familiar.

1) En un context interactiu familiar, al tocador, Tancredi, malgrat la seva impertinència, desarma el príncep amb el seu somriure burleta. Amb aquesta estratègia, té l'habilitat de saber arribar al cor de l'oncle. Don Fabrizio veu en aquest somriure un gran afecte i un motiu per estimar-lo. Per això, quan s'ofèn, en cap moment no arriba a exterioritzar la seva ira. L'ofensa és greu i suficient per molestar el príncep. El príncep percep l'ofensa com a tutor, no com a oncle. Des d'aquest punt de vista, Tancredi ha ferit el seu propi orgull. La ira del tutor neix no només de l'actitud del jove, sinó de saber que el nebot té raó. La seva autoritat l'obliga a censurar-lo, encara que ell, per afecte, no ho senti així. En aquest sentit, l'exemple està directament relacionat amb el GNE d'ira del cas (*El Guepard*, I/19/81: 382/CE). A més, les paraules del jove en certa manera afalaguen la virilitat de don Fabrizio. El príncep s'ha llevat fisiològicament relaxat. Després d'una nit a Palermo amb Mariannina, ha sabut complir amb els seus deures conjugals: Stella <<tingué ocasió de senyar-se>> (*El Guepard*, I: 32). Aquesta serenitat domina el to de l'entreviata amb Tancredi. Remetem al comentari del cas a *afecte: afecte i amor: paternal*.

La veritat és que [Tancredi] resultava massa insolent. Es creia que s'ho podia permetre tot. A través de les parpelles mig closes, els ulls d'un blau tèrbol, els ulls de la seva mare, els seus mateixos ulls, el miraven burletament. El Príncep se sentia ofès. Aquell noi no tenia idea de la mesura, però no es veia amb forces per a censurar-lo. A més, tenia raó.

- Per què vens vestit d'aquesta manera? Què passa? Un ball de màscares el matí? (*El Guepard*, I/20/82: 395/CE)

L'EF de don Fabrizio pertany a un CE de *tranquil.litat, ira i afecte*. Funciona com Em, Ex i ME de tranquil.litat i afecte, i Me d'ira. Considerem el cas d'*ira: contenció: senyorial: autoritat: familiar*.

2) En un context interactiu d'amistat, al saló, Carriaghi conversa amb Tancredi. Còmplice dels despropòsits de Tancredi, l'estància de Carriaghi al palau de Donnafugata complia la missió d'enamorar Concetta, però la jove no ha donat senyals de correspondre als seus requeriments. Ara, el seu màxim desig és que els pares de Concetta, tan afectuosos amb ell, no li guardin cap rancor. Allò que invoca Carriaghi, d'haver-se produït, és un tipus d'ira senyorial.

L'autor comunica l'hipotètic estat emocional dels prínceps a partir d'Expl: Comt V aclaridor, emès pel propi personatge, i sVs -l'adjectiu <<bons>> per afecte, i el substantiu <<ràbia>> per ira-. Amb aquest recurs interpretem l'EF.

De totes maneres, ja està fet: vull confiar que els teus oncles, que han estat tan bons amb mi, no em tinguin ràbia per haver-me ficat entre vosaltres sense més ni més. (*El Guepard*, IV/65/117: 473/CE)

La possible EF de don Fabrizio i Stella pertanyeria a un CE d'*afecte i ira*. Funcionaria com Em, Ex i ME d'*afecte*, i ME d'*ira*. Considerem el cas d'*ira*: *contenció: senyorial: autoritat: familiar*.

VII.4.2. condició de no persona.

1) En un context interactiu de política matrimonial, al despatx amb don Calogero i el pare Pirrone, don Fabrizio sent ferit el seu amor propi i irat per la pèrdua d'estatus. L'actitud de prepotència de don Calogero anul.la en gran manera la iniciativa del príncep. La ira de don Fabrizio neix de la humiliació d'haver de fer tractes amb don Calogero, però també de sentir-se anul.lat. La darrera frase del cas expressa l'autoafirmació del príncep. Remetem al comentari del cas a *gelosia: contenció: primitiva: instint sexual: erotisme*.

Moltes i punyents abelles assaltaren don Fabrizio. En primer lloc, com corresponia a un home no vell encara, la gelosia carnal: Tancredi havia assaborit aquell gust de maduixes i nata que a ell li seria sempre desconegut. Després un sentiment d'humiliació social, el de ser ell l'acusat en lloc de ser el missatger de la bona nova. Tercer, un despit personal, el de qui s'ha il.lusionat a fiscalitzar-ho tot i es troba que el món segueix endavant sense consultar-lo.
- Don Calogero, no canviem els papers. Recordi que som jo qui l'ha cridat. (*El Guepard*, III/27/122: 483/CE)

L'EF de don Fabrizio pertany a un CE de *gelosia, humiliació i ira*. Funciona com ME de totes tres. Considerem el cas d'*ira: contenció: senyorial: condició de no persona*.

VII.4.3. orgull de classe.

1) En un context interactiu d'amistat, a l'observatori, els comentaris del pare Pirrone sobre la dilapidació dels béns de l'Església poden haver ferit la sensibilitat del príncep, autoritat senyorial i indiscutible. La còlera del príncep és producte d'aquesta condició senyorial.

L'autor comunica la suposada ira del príncep a partir d'Expl: Comt V aclaridor, i sVs -el verb <<haver ofès>> i el substantiu <<còleres>>, i l'expressió <<deixar-se dur (...) dels seus impulsos>>-. Amb aquest recurs interpretem l'EF.

El pobre Pare s'havia descompost. Un dolor sincer per la prevista dilapidació del patrimoni de l'Església s'ajuntava dins ell al penediment d'haver-se deixat dur altra vegada dels seus impulsos i haver ofès el Príncep, que ell estimava, però les còleres del qual havia experimentat. (*El Guepard*, I/7/125: 649)

L'EF de don Fabrizio funciona com ME d'*ira*. Considerem el cas d'*ira: contenció: senyorial: orgull de classe*.

2) En un context interactiu de política matrimonial, al despatx amb don Calogero i el pare Pirrone, el príncep es corromp: ven la noblesa de Tancredi per diners. El malestar és enorme quan sent la xifra desorbitant de diners que Sedara deixa a Angèlica. L'hem considerat un cas de contenció d'*ira* perquè pot més encara la satisfacció dels dos joves que el propi negoci brut i material del contracte matrimonial. Don Fabrizio utilitza l'estratègia de pensar en una cosa agradable per poder contenir la seva ira, encara en estat inicial. En teoria hauria de celebrar l'èxit, però la situació és degradant. Don Fabrizio es troba presoner dels canvis històrics, dels diners dels "rics-de-nou". Hem considerat l'expressió <<sensació de malestar>> com a sinònima d'*ira*. El Príncep sent aquesta sensació degut a la vulgaritat i a l'esperit materialista de don Calogero. També contribueix a sentir malestar el fet que li costi <<dissimular la sorpresa>> (*El Guepard*, II/147: 593). Don Fabrizio detecta el malestar en el moment inicial i demostra tenir la capacitat de controlar-lo creant una nova

emoció incompatible amb la que vol eliminar. Considerem aquesta nova emoció com a satisfacció d'afecte i amor paternal.¹⁵⁰

L'autor comunica l'estat emocional de don Fabrizio a partir d'Expl: Comt V aclaridor, i sVs -els substantius <<malestar>> per ira, i l'expressió metafòrica <<tenyir de poesia>> per satisfacció-. Amb aquest recurs interpretem l'EF.

Una sensació de malestar va estar a punt d'envair-lo, però la bellesa d'Angèlica, la gràcia de l'espòs, aconseguiren encara tenyir de poesia la brutalitat del contracte. (*El Guepard*, III/32/147: 595/CE)

L'EF de don Fabrizio pertany a un CE d'*ira* i *satisfacció*. Funciona com ME d'*ira*, i Em, Ex i ME de satisfacció. Considerem el cas d'*ira*: *contenció*: *senyorial*: *orgull de classe*.

3) En un context interactiu públic, deu dies abans, la princesa Stella hagué de sol·licitar als prínceps de Ponteleone que invitessin don Calogero i Angèlica al ball que tenien previst d'oferir. Es tractava de fer entrar en els cercles socials de la noblesa a la que ben aviat es convertirà en una nova princesa de Falconeri. Aquesta petició, en certa manera una claudicació, <<havia estat, no obstant, una de les espinetes que el festeig de Tancredi havia clavat a les delicades urpes del Guepard>>.

L'autor comunica la ira de don Fabrizio a partir d'Expl: Comt V aclaridor, i sVs -l'expressió metafòrica de tipus natural <<una de les espinetes que (...) havia clavat a les delicades urpes>>, on el substantiu <<espinetes>>, el verb <<clavar>> i el substantiu <<urpes>> aporten el significat d'*ira*-; i sNVs: cronèmics: <<deu dies abans>>. Considerem aquests sNVs com components d'una *configuració semiòtica* en la qual s'integra l'EF.

Havia costat un poc de pena aconseguir que els enviassin una d'aquelles invitacions; ningú els coneixia i la princesa Maria Stella deu dies abans hagué de fer una visita a Margherita Ponteleone. Tot havia anat bé, com es comprèn, però havia estat, no obstant, una de les espinetes que el festeig de Tancredi havia clavat a les delicades urpes del Guepard. (*El Guepard*, VI/1/6: 25)

---

¹⁵⁰ Al llarg del llibre, don Fabrizio dóna mostres d'actuar amb el mateix mecanisme de control emocional. Entre d'altres, citem l'exemple següent, en què don Fabrizio conté la seva ira vers don Calogero pensant en la felicitat de la parella Tancredi-Angèlica: <<De cop don Fabrizio s'adonà que l'odiava [a don Calogero] (...) Tingué la temptació de replicar-li amb violència i anar-se'n. No ho podia fer (...) -Bé, don Calogero, bé. Però el que està per damunt de tot són els nostres dos infants. Davant seu passaven en aquell instant Tancredi i Angèlica, la mà enguantada d'ell sobre la cintura d'ella (...)>> (*El Guepard*, VI/44: 184).

L'EF de don Fabrizio funciona com ME d'ira. Considerem el cas d'*ira: contenció: senyorial: orgull de classe*.

4) En un context interactiu públic, en el ball Ponteleone, les paraules de dona Marguerita irriuen el príncep de Salina. També el fet d'haver d'arribar abans que ells era insòlit per don Fabrizio pel qual <<dos quarts de deu [eren] un poc massa aviat per anar a un ball quan un és el príncep de Salina, que ha d'arribar al ple de la festa.>> (*El Guepard*, VI/5: 23). I afegeix el narrador irònicament <<Aquest cop, però, no es podia fer altrament si volien ésser allà quan arribassin els Sedara que (<<no ho saben encara, pobres>>) es prenen al peu de la lletra l'hora escrita a la tarja d'invitació.>> (*El Guepard*, VI/5: 24). Per aquest motiu, les paraules malintencionades dels senyors de la casa, recordant implícitament la bona tradició, no produeixen altra cosa que irritació en el príncep. L'actitud de don Fabrizio era impensable un any abans. Ningú més que ell és culpable de la situació actual. Ha decidit admetre Angèlica a la seva família per interessos econòmics; s'ha avantposat el valor dels diners a la noblesa de sang i als valors senyorials. La ira del príncep té el seu origen en la *consciència moral*. Els interessos econòmics i els nous canvis socials exigeixen una claudicació de la classe senyorial. En realitat, això va en contra dels seus propis principis.

L'autor comunica la ira del príncep a partir d'Expl: Comt V aclaridor, que explica els motius de la ira, i sVs -podem considerar l'expressió metafòrica de tipus natural <<una nova espineta molestà les ungles>>, on el substantiu <<espineta>>, el verb <<molestà>>, i el substantiu <<ungles>> aporten el significat d'ira-. Amb aquest recurs interpretem l'EF.

A la porta del primer saló hi havia els senyors de la casa: ell, don Diego, gris i panxut, a qui sols els ulls tenebrosos neutralitzaven la seva apariència plebea; ella, dona Marguerita, que entre la llússor de la llússor de la diadema i del triple collar de maragdes mostrava un semblant de vell canonge.

- Han vingut ben prest! Magnífic! Però estiguin tranquils perquè *els seus invitats* no han arribat encara.

Una nova espineta molestà les ungles sensibles del Guepard. (*El Guepard*, VI/2/13: 66)

L'EF de don Fabrizio funciona com ME d'ira. Considerem el cas d'*ira: contenció: senyorial: orgull de classe*.

5) En un context interactiu públic, don Fabrizio observa el saló de ball del palau Ponteleone. Mentre la psiquis principesca de don Fabrizio observava el <<to solar>> i la <<confusió de lluentors i d'ombres>>, don Calogero el

sorprèn amb la vulgaritat de les seves paraules. Don Calogero posseeix una *intel.ligència pràctica* (Gardner, 1995), sense cap tipus de sensibilitat estètica. D'aquí que quan observa una obra d'art, lluny de saber-la admirar, pensi només en el seu valor en termes monetaris. Per don Calogero Sedara, l'home nou, la sumptuositat del saló de ball del palau Ponteleone és material, i només té un preu econòmic.

Magnífic, Príncep, magnífic! Ara ja no fan coses així, al preu actual de l'or...Sedara era al seu costat; amb ulls vius recorria el palau, insensible a la gràcia de mobles, quadros i tapissos, atent sols al seu valor monetari. (*El Guepard*, VI/43: 180)

Com a conseqüència d'aquesta visió materialista, apareix la còlera en don Fabrizio, posseïdor d'una *intel.ligència intel.lectual* i de sensibilitat estètica. La sensació d'ira anul·la la poca satisfacció que queda en ell. El príncep dirigeix tota la seva ira vers don Calogero, la persona adequada però sap que és el moment inadequat: tal com li va dir sarcàsticament la princesa de Ponteleone, don Calogero és <<el seu hoste>>, el pare d'Angèlica, i ara estan en un ball de societat. A més, don Fabrizio mostra una gran correcció fins al final. Per la seva formació senyorial sabrà contenir la seva ira en públic. Sabem que la ira és de contenció pel sentit de les paraules a (*El Guepard*, VI/51: 211). Don Fabrizio detecta el malestar en el moment inicial i demostra tenir la capacitat de controlar-lo creant una nova emoció incompatible amb la que vol eliminar; aquesta nova emoció és la satisfacció d'afecte i amor paternal (*El Guepard*, VI/147: 595). La tristesa de don Fabrizio s'explica per la caducitat del propi cos.

L'autor comunica l'estat emocional del príncep a partir d'Expl: Comt V aclaridor, i sVs -el verb <<odiava>> i el substantiu <<violència>> per ira, i <<entristia>> per tristesa-. Amb aquest recurs interpretem l'EF.

De cop don Fabrizio s'adonà que l'odiava. Al seu enriquiment, al de centenars de rics de nou com ell, a les seves intrigues, a la seva constant avarícia, era deguda aquesta sensació de mort que ara, ho veia clar, entristia aquests palaus. Però era als seus iguals, els aristòcrates, i als seus rancors, a la inèpcia, al seu no haver aconseguit prosperar que es devia també que a ell, don Fabrizio, els vestits negres dels ballarins li evocassin els corbs que planejaven cercant carn podrida per damunt les valls desolades. Tingué la temptació de replicar-li amb violència i anar-se'n. No ho podia fer. Era un hoste, era el pare de l'estimada Angèlica. Era tal volta un desgraciat, com tots. (*El Guepard*, VI/4/44: 184/CE)

L'EF de don Fabrizio pertany a un CE d'*ira* i *tristesa*. Funciona com Em, Ex i ME de tristesa, i ME d'*ira*. Considerem el cas d'*ira*: *contenció: senyorial: orgull de classe*.

6) En un context interactiu familiar, a la sala de bany amb el pare Pirrone, don Fabrizio fa un retrat de Concetta. Cal tenir en compte que Concetta es caracteritza per saber contenir les emocions en públic; en aquest cas, considero que la ira és de contenció, aspecte que coneix el seu pare. Remetem al comentari del cas a *serietat: autopresentació: hermetisme*.

I Concetta, amb totes les seves virtuts, ¿seria capaç d'ajudar un marit ambiciós a muntar els graons llenegadissos de la nova societat, tímida, reservada, retreta com era? (*El Guepard*, II/46/72: 331/CE)

L'EF de Concetta pertany a un CE de *vergonya, serietat i ira*. Funciona com Em, Ex i ME de vergonya i serietat, i ME d'ira. Considerem el cas d'*ira: contenció: senyorial: orgull de classe*.

7) En un context interactiu de treball, durant la inspecció de la capella Salina per part de l'Església, Concetta demostra ser l'única de la família que sap contenir les emocions en públic. Concetta sent una gran ràbia i humiliació davant la imminent pèrdua d'imatge i *davallatio* de la família Salina, però demostra tenir un gran control emocional, control que li ha fornit la seva entesa de caràcter. La contenció de les emocions forma part de l'estricta educació senyorial rebuda. Don Fabrizio va saber veure en aquesta contenció la perpetuïtat d'una autèntica Salina (*El Guepard*, VII/44: 221).

L'autor comunica l'estat emocional de Concetta a partir de sNVs: paralingüístics: silenci <<Concetta callava>>, en contrast amb la seva germana Carolina que <<esclatà>>. És tan important allò que emeten els personatges, com allò que no emeten. Deduïm la ira i la humiliació Impl a partir del context personal i situacional de Concetta. Amb aquests dos recursos interpretem l'EF.

Concetta callava, però Carolina, la germana major, esclatà (...) (*El Guepard*, VIII/10/12: 33/CE)

L'EF de Concetta pertany a un CE de *serietat, humiliació i ira*. Funciona com Em i Ex de serietat, i ME d'humiliació i ira. Considerem el cas d'*ira: contenció: senyorial: orgull de classe*.

VII.4.4. pèrdua d'autoritat.

1) En un context interactiu familiar, amb Angèlica al saló, don Fabrizio s'enfureix amb si mateix perquè no pot dir les coses com ans solia, des del cim de la seva autoritat absoluta. Les precaucions que ha d'adoptar obeeixen als nous temps. Els canvis recents han segellat la seva autoritat suprema i ara es mou en terres movents. Sent nostàlgia del passat, quan podia mostrar-se irós sense dificultats. Remetem al comentari del cas a *cansament: contenció: senyorial: pèrdua d'autoritat.*

En forma molt moderada, deia el que sabia, però tenia compte de presentar unes notícies podades (...). Aquestes precaucions verbals corresponien als seus sentiments respecte a la raonada passió de Tancredi, però l'enfuriaven perquè el cansaven. Per altra part, eren sols un exemple de la mà esquerra i la diplomàcia que d'un cert temps ençà s'havia vist obligat a adoptar i reflexionava amb enyorança sobre la situació d'un any abans, quan deia tot el que li passava pel cap, segur que qualsevol beneitura seva seria acceptada com l'evangeli i qualsevol impertinència com un gest principesc. (*El Guepard*, III/7/16: 46/CE)

L'EF de don Fabrizio pertany a un CE d'*ira, cansament i tristesa*. Funciona com ME de totes. Considerem ambdós casos d'*ira: contenció: senyorial: pèrdua d'autoritat.*

2) En un context interactiu de política social, al despatx amb Chevalley, el príncep confessa sentir-se un inadaptat <<a cavall entre els vells i els nous temps>>. Aquest és el motiu de l'inici del seu declivi. El príncep reconeix el seu descontent. Remetem al comentari del cas a *alegria: GNE: senyorial: orgull de classe.*

La meua és una generació desgraciada, a cavall entre els vells i els nous temps i que es troba a disgust amb uns i altres. Per si això fos poc, com vostè no ha pogut deixar d'adonar-se'n, no tenc il·lusions (...) (*El Guepard*, IV/13/171: 710/CE)

L'EF de don Fabrizio pertany a un CE d'*ira i alegria*. Funciona com Em, Ex i ME de desil·lusió, ME d'*ira*, i GNE d'*alegria*. Considerem el cas d'*ira: contenció: senyorial: pèrdua d'autoritat.*

VII.5. virilitat.

1) En un context interactiu familiar, a taula, el narrador descriu l'estat emocional dels comensals varons. Amb les paraules <<violència continguda>> l'autor es refereix a la irritació que els produeix l'excessiu control del *pater familias*. Descarreguen parakinèsicament aquesta força en un objecto-adaptador com els coberts, de forma conscient o inconscient. Entenem que la contenció és a nivell facial i verbal. La tristesa expressada en llur rostre correspon a una moda pròpia de l'època: el Romanticisme.

L'autor comunica l'estat emocional dels nois a partir d'Expl: sVs -els substantius <<melangia>> per tristesa, i <<violència>> per ira-; i sNVs: kinèsics: Pk d'intensitat: <<amb violència>> per ira, i EF a partir del substantiu <<semblant>> per tristesa, i proxèmics: CC objectoadaptador <<manejaven els coberts>> per ira. Amb aquests dos recursos interpretem l'EF.

Els homes magres i forts, amb la melangia de moda en el semblant, manejaven els coberts amb violència continguda. (*El Guepard*, I/42/46: 206/CE)

L'EF dels comensals varons pertany a un CE de *tristesa* i *ira*. Funciona com Em i Ex de tristesa d'afectació, i ME d'ira. Considerem el cas d'*ira: contenció: virilitat*.

VIII. ECLESIASTICA.

VIII.1. autoritat.

VIII.1.1. eclesiàstica.

1) En un context interactiu d'amistat, a l'observatori, l'actitud del príncep irrita l'autoritat eclesiàstica que representa el pare Pirrone. El jesuïta no pot acceptar ésser còmplice dels plaers de la carn de don Fabrizio. A diferència del cas d'ira de contenció (*El Guepard*, I/12/49: 223), ara el pare Pirrone pot respondre al príncep. Com eclesiàstic té l'obligació d'amonestar-lo moralment i aconsellar-li la confessió. Treu la força com a sacerdot, no com a persona subordinada a l'autoritat del príncep. En quant a estatus, l'Església és superior a l'aristocràcia perquè representa el poder diví a la terra. Des d'aquest

punt de vista, l'amonestació del pare Pirrone es pot interpretar com a ira eclesiàstica.

L'autor comunica la ira del jesuïta a partir d'Expl: Comt V aclaridor, de la causa i significat de la ira del pare Pirrone, i sVs -el verb <<irrità>>; i sNVs: paralingüístics: el to de veu del propi parlament, transcrit amb signes de puntuació. Considerem aquests sNVs com components d'una *configuració semiòtica* en la qual s'integra l'EF. Amb aquests dos recursos interpretem l'EF.

L'arribada del Príncep apartà el Pare dels seus càlculs, recordant-li la nit passada. S'aixecà i saludà obsequiós, però no pogué deixar de dir-li:
 -Vossa Excel.lència ve a confessar-se?
 -Confessar-me? Avui no és dissabte - després recordà i rigué-. Realment, Pare, no crec que sigui necessari. Ja ho sap tot.
 Aquesta insistència en la imposada complicitat irrità el Jesuïta.
 - Excel.lència, l'eficàcia de la confessió no està en contar els fets, sinó en penedir-se dels pecats comesos. I fins que no ho faci i m'ho hagi demostrat estarà en pecat mortal, conegui o no conegui jo les seves accions. (*El Guepard*, I/13/120: 622)

L'EF del pare Pirrone funciona com Em, Ex i ME d'ira. Considerem el cas d'*ira: eclesiàstica: autoritat: eclesiàstica*.

2) En un context interactiu familiar, de visita a San Cono, el pare Pirrone desaprova l'autopresentació del seu nebot. L'escaparel.la tricolor a la gorra suposa estar d'acord amb les idees revolucionàries, o una inconsciència per part del jove. Aquesta autopresentació atempta contra la integritat moral de l'Església.

L'autor comunica la ira del pare Pirrone a partir d'Expl: Comt V aclaridor; i sNVs: kinèsics: alter-CO i Mrs <<mirà de coa d'ull>>. Considerem aquests sNVs com components d'una *configuració semiòtica* en la qual s'inclou l'EF; i Expl: el Comt V de l'autor <<que havia tingut la mala ocurrència>> corrobora que l'alter-CO del jesuïta va acompanyat d'una EF de desaprovament. Aquest és un gest molt propi de les persones eclesiàstiques. En aquest moment es posa de manifest el seu estatus eclesiàstic. Amb aquests dos recursos interpretem l'EF.

[el pare Pirrone] saludà les germanes i els nebots i entre aquests darrers mirà de coa d'ull Carmelo, que havia tingut la mala ocurrència d'ostentar a la gorra, com a senyal de festa, una escaparel.la tricolor. (*El Guepard*, V/1/8: 15)

L'EF del pare Pirrone funciona com Em, Ex i ME d'ira. Considerem el cas d'*ira: eclesiàstica: autoritat: eclesiàstica*.

3) En un context interactiu de treball, el pare Titta retorna a Palermo amb Monsenyor Vicari General amb el seu cotxe. Remetem al comentari del cas a *serietat: eclesiàstica: autoritat: eclesiàstica*.

Els cotxes es posaren en marxa. Monsenyor callava. Voltaren la Vil.la Falconeri (...)
(*El Guepard*, VIII/2/28: 112/CE)

L'EF de Monsenyor pertany a un CE de *serietat* i *ira*. Funciona com Em, Ex i ME d'ambdues. Considerem el cas d'*ira: eclesiàstica: autoritat: eclesiàstica*.

4) En un context interactiu de treball, el Cardenal de Palermo es presenta a Vil.la Salina per inspeccionar la capella privada. L'actitud severa del Cardenal obeeix a un esforç moral per a corregir <<l'espiritualitat de l'illa en general i de la clerecia en particular>> (*El Guepard*, VIII: 259). En el moment de jurar el càrrec era <<un sant home>> amb la il.lusió de <<evitar abusos, poder espedregar el terror dels rocs i els obstacles que el perjudicaven>> (*El Guepard*, VIII: 259-260). Defenem la seva ira com autoritat eclesiàstica perquè <<adopta uns aires asprius i tallants>> envers els seus feligresos. Aquesta actitud comportamental marca distància i imprimeix caràcter al sacerdot.

De forma genèrica, l'autor comunica l'estat emocional del Cardenal a partir d'Expl: Comt V aclaridor, i sVs -l'adjectiu <<desil.lusionat>> per desil.lusió, l'adjectiu <<despectiva>> per ira, i <<aires asprius i tallants>> per ira i serietat respectivament-. Amb aquest recurs interpretem l'EF.

El vell prelat que el matí del catorze de maig es dirigí a Vil.la Salina era per tant un home bo però desil.lusionat, que havia acabat per adoptar envers els seus diocesans una actitud de despectiva misericòrdia (tal volta, després de tot, injusta). Això l'impulsava a adoptar uns aires asprius i tallants, que li feien perdre l'afecte dels nadius. (*El Guepard*, VIII/4/72: 308/CE)

L'EF del prelat pertany a un CE de *serietat*, *desil.lusió* i *ira*. Funciona com Em, Ex i ME de totes. Considerem el cas d'*ira: eclesiàstica: autoritat: eclesiàstica*.

5) En un context interactiu de treball, el Cardenal de Palermo es presenta a Vil.la Salina per inspeccionar la capella privada. La mateixa actitud

de corregir l'espiritualitat de l'illa observem en la inspecció de la capella Salina.

L'autor comunica l'estat emocional del prelat a partir d'Expl: Comt V aclaridor, i sVs -el sintagma nominal <<seca cara>> i l'adjectiu <<fred>> per serietat, el substantiu <<bondat>> per afecte, i l'adjectiu <<ofesa>> i el substantiu <<menyspreu>> per ira-; i sNVs: kinèsics: EF, a partir del substantiu <<cara>>. Amb aquests dos recursos interpretem l'EF.

(...) malgrat la seca cara de bondat ofesa, el Cardenal no resultava més imponent que l'arxiprest de Donnafugata. Es mostrà cortès, però fred, i amb una mescla massa estudiada sabé mostrar el respecte per la Casa Salina i per la virtut individual de les senyoretes unit al menyspreu per la seva ineptitud i la seva devoció formalista. (*El Guepard*, VIII/5/74: 316/CE)

L'EF del prelat pertany a un CE de *serietat*, *afecte* i *ira*. Funciona com Em, Ex i ME de totes. Considerem el cas d'*ira: eclesiàstica: autoritat: eclesiàstica*.

IX. ENTORN OBJECTUAL.

IX.1. natural.

IX.1.1. primitiva.

IX.1.1.1. instint de conservació.

IX.1.1.1.1. integritat física.

1) En un context interactiu de treball, a l'administració, la imatge dels cabrits morts irriren el príncep. Aquest estat emocional té el seu origen en el fàstic i en la por. Remetem al comentari del cas a *fàstic: entorn objectual: natural*.

L'espectacle de sang i de terror, però, el disgustà.
-Tu, Pastorel.lo, duu les gallines al galliner. Per ara no fan falta al rebost. I un altre pic duu els xots directament a la cuina. Aquí ho embruten tot. I tu, Lo Nigro, digues a Salvatore que vengui a fer net tot això i emporta't els formatges. I obre la finestra, que surti aquesta olor. (*El Guepard*, I/34/143: 734/CE)

L'EF de don Fabrizio pertany a un CE d'*ira*, *por* i *fàstic*. Funciona com Em i Ex i ME d'*ira* i *fàstic*, i ME de *por*. Considerem el cas d'*ira: entorn objectual: natural: primitiva: instint de conservació: integritat física*.

2) En un context interactiu familiar, de viatge a Donnafugata, la princesa es troba esgotada pel llarg viatge amb cotxe; d'aquí la seva irritació davant tot l'entorn objectual natural que l'envolta. Malgrat tot, la tranquil.litat del marit també la tranquil.litza. Remetem al comentari del cas a *tranquil.litat: primitiva: instint sexual: intimitat matrimonial*.

La Princesa, irritada i esmorteïda al mateix temps, però tranquil.litzada per la serenitat del marit. (*El Guepard*, II/28/6: 26/CE)

L'EF de Stella pertany a un CE d'*ira, cansament i tranquil.litat*. Funciona com Em, Ex i ME de totes. Considerem el cas d'*ira: entorn objectual: natural: primitiva: instint de conservació: integritat física*.

3) En un context interactiu familiar, camí de Donnafugata, els personatges del següent cas manifesten la seva irritació contra l'entorn objectual nat desacostumat que els envolta. Es troben situats fora del seu propi ambient ciutadà, en un context que els resulta totalment aliè. El comentari de l'autor no aclareix si estaven irritats o no. El verb <<semblaven>> comporta quelcom de dubte en l'observador. D'acord amb la seva falta d'estatus, podem entendre que és una irritació sentida, però en certa manera volgudament amagada: són criats i el seu paper és servir els senyors.

L'autor comunica la ira dels criats a partir d'Expl: Comt V no aclaridor, que introdueix sVs -l'adjectiu <<irritats>>-; aquest Comt V, emès per la veu del narrador com espectador, no aclareix si realment estaven <<irritats>>; l'ús del verb <<semblaven>> implica ambigüitat i emfasitza el sentit de vaguetat inherent de la CNV; i sNVs: objectuals: natural: <<el camp>>. Considerem aquests sNVs com components d'una *configuració semiòtica* en la qual s'integra l'EF. Amb aquest recurs interpretem l'EF.

Una cambrera i dos *valets*, gent de ciutat, semblaven irritats per l'aspecte desacostumat del camp. (*El Guepard*, II/8/7: 33)

L'EF dels criats funciona com Em, Ex i ME d'*ira*. Considerem el cas d'*ira: entorn objectual: natural: primitiva: instint de conservació: integritat física*.

X. FALTA DE CODI.

1) En un context interactiu d'amistat, a la sala de bany amb el pare Pirrone, el príncep s'irrita perquè desconeix els motius de la irrupció del jesuïta i perquè aquest no és prou concís. És una ira que neix de la por. La Post del príncep sembla un gest amenaçador, però sols és un moviment obligatori amb les Ext per assecar-se.

L'autor comunica la ira del príncep a partir d'Expl: Comt V aclaridor, i sVs -el verb <<s'impacientà>>-; i sNVs: paralingüístics: el to de veu del propi parlament transcrit amb signes de puntuació. Considerem aquests sNVs com components d'una *configuració semiòtica* en la qual s'integra l'EF. Amb aquests dos recursos interpretem l'EF.

Els dubtes del pare Pirrone es diluïen en frases que no acabaven. Don Fabrizio s'impacientà.

- En resum, Pare, de què es tracta? De la Princesa?

I amb el braç alt semblava amenaçar-lo: en realitat s'eixugava una aixella. (*El Guepard*, II/2/62: 267)

L'EF de don Fabrizio funciona com Em, Ex i ME d'ira. Considerem el cas d'ira: *falta de codi*.

2) En un context interactiu familiar, davant les portes del monestir de l'Esperit Sant, les paraules i el somriure de Concetta aconseguen intimidar i ridiculitzar Tancredi, qui comprèn el veritable sentit de l'al.lusió, i manté al príncep aliè al context. La intervenció de Concetta fan enrojolar Tancredi, i el deixa fora de joc.

L'autor comunica l'emoció de Tancredi a partir de sNVs: kinèsics: Pk d'intensitat, sistema Neuro-vegetatiu de tipus dèrmic <<es posà vermell>>, i EF a partir del substantiu <<ulls>>; i d'Expl: un Comt V que no clarifica el significat de l'EF, i introdueix sVs -el substantiu <<vergonya>> per vergonya, i el substantiu <<ràbia>> i l'expressió metafòrica de tipus cromàtic <<s'enfosquiren>> per ira-. En aquest cas, la informació que proporciona el sistema Neuro-vegetatiu de tipus dèrmic és ambigua perquè el Comt V del narrador omniscient, amb el seu Comt V no clarifica el significat de l'EF de Tancredi. Utilitza una oració impersonal <<no se sap>> amb la qual l'autor comunica volgutament el desconeixement del significat de l'enrojolament;

d'aquesta manera, emfasitza el sentit de vaguetat inherent de la CNV.¹⁵¹ Deixa constància que la decodificació d'aquests sNVs és incerta; d'aquí la ironia del missatge de l'escriptor. Amb aquests dos recursos interpretem l'EF.

Els ulls blancs de Tancredi s'enfosquieren i es posà vermell com una tomàtiga, no se sap si de vergonya o de ràbia. Intentà dir alguna cosa al Príncep, que estava sorprès, però Concetta intervingué de nou (...). (*El Guepard*, II/65/131: 626/CE)

L'EF de Tancredi pertany a un CE d'*ira* i *vergonya*. Funciona com Em, Ex i ME d'una d'elles, sense saber de quina. Considerem el cas d'*ira*: *falta de codi*.

3) En un context interactiu familiar, don Fabrizio parla de Tancredi amb Angèlica al saló. Parla d'ell amb afecte, i utilitza la seva autopresentació com estratègia. Les paraules del príncep afirmen que la seguretat i el comportament de Tancredi irriren a qui no se sent unit al jove pels llaços de l'afecte. Tancredi té el do de la *intel.ligència interpersonal* (Gardner, 1995). És posseïdor d'un caràcter simpàtic i d'una mundologia que li possibiliten fer la seva voluntat sense ferir els qui l'envolten. Aquells qui s'exasperen amb Tancredi en certa manera el refusen: no el comprenen, no coneixen el seu vertader caràcter.

L'autor comunica la ira dels exasperats a partir d'Expl: Comt V aclaridor, i sVs -amb el verb <<exasperaven>>-. Amb aquest recurs interpretem l'EF.

Aviat la veu de don Fabrizio, dominant, envià a les ombres aquestes beneïtures. Parlà del Tancredi actual, del jove espavilat i atent, sempre disposat a una d'aquelles sortides que captivaven qui l'estimava i exasperaven els altres. (*El Guepard*, IV/7/23: 63)

L'EF dels exasperats funciona com Em, Ex i ME d'*ira*. Considerem el cas d'*ira*: *falta de codi*.

XI. FIXACIÓ.

1) En un context no interactiu, sola a la seva habitació, Concetta pensa en el seu passat i pateix . En la seva soledat, s'enfronta amb ella mateixa. Estem davant de <<sentiments mai expressats, sinó solament entrevistos feia mig segle>> (*El Guepard*, VIII: 259). Després de les paraules reveladores de

¹⁵¹ Vegeu l'apartat IV.2 d'aquest treball de tesi: *Recursos per expressar la CNV en literatura: Comt V*.

Tassoni, Concetta descobreix que ha viscut en l'engany, que va perdre Tancredi per culpa seva. Fins llavors, havia dirigit la seva ira contra els altres, especialment vers la figura del seu pare, el qui considerava com el veritable culpable de la seva frustració amorosa. Segons l'autor, <<atribuir la culpa als altres [és el] (darrer conhort dels desesperats)>>. La ira de Concetta neix de la frustració de la seva relació amorosa amb Tancredi; Concetta no va poder satisfer el seu instint bàsic de dona: tenir descendència. Havia elegit com a parella Tancredi, però es va veure obligada, per error, a renunciar-hi. L'experiència d'aquelles emocions de forma constant i permanent, després de cinquanta anys, s'han convertit en un rastre de personalitat, i més concret en una fixació.

En el primer cas, l'autor comunica l'estat emocional de Concetta a partir d'Expl: Comt V aclaridor, i sVs -el substantiu <<martiri>> i l'adjectiu <<anguniós>> per patiment, el substantiu <<animositat>> i el sintagma nominal <<força rabiosa dels Salina>> per ira-. Amb aquest recurs interpretem l'EF.

Fins ara, si tornava a pensar en el que havia passat a Donnafugata, es trobava emparada per un sentit de martiri, d'error sofert, d'animositat contra el pare que no s'havia empatxat d'ella, d'un sentiment anguniós respecte a l'altre mort. Ara, en canvi, aquests sentiments que havien format l'esquelet de la seva manera de pensar, es desfeien també. No podia donar la culpa a ningú, no hi havia hagut enemics, sinó una sola enemiga: ella mateixa. Ella mateixa havia matat l'esdevenidor amb la seva imprudència, amb la força rabiosa dels Salina: els seus <<arranjaments>> psicològics se'n venien abaix, precisament, a l'instant en què després de tants d'anys els records adquirien vida nova; el conhort de poder atribuir la culpa als altres (darrer conhort dels desesperats) s'esfumava. (*El Guepard*, VIII/21/63: 271/CE)

En el segon cas, l'autor comunica l'estat emocional de Concetta a partir d'Expl: Comt V aclaridor, i sVs -el sintagma nominal <<saborosa degustació>> per satisfacció, el substantiu <<odi>> i el verb <<odiar>> per ira i l'adjectiu <<cruels>> per patiment-. Amb aquest recurs interpretem l'EF.

Si les coses eren tal com Tancredi havia explicat a Tassoni, les llargues hores de saborosa degustació d'odi davant el retrat del seu pare, l'haver amagat alguna fotografia de Tancredi per no veure's obligada a odiar-lo també, havien constituït estupideses, pitjor encara, injustícies cruels (...) (*El Guepard*, VIII/22/64: 278/CE)

El sentiment d'ira que l'ha acompanyada al llarg de mig segle deixa automàticament d'existir i entra en un buit existencial.¹⁵² Ja no pot revertir la

¹⁵² Vegeu comentari del cas (*El Guepard*, VIII/2/82: 360) a l'EF: *Tristesia: impotència: entorn objectual: construït*.

seva ira vers el seu pare. Ha perdut el llaç que la unia a ell. A partir d'aquí, <<El retrat del seu pare no era més que alguns centímetres quadrats de tela>> (*El Guepard*, VIII/84: 372). Finalment, pel comentari de Tassoni, ha descobert que l'autèntica culpable és ella.

Ambdós casos comentats, del capítol VIII, estan estretament relacionats amb els casos (*El Guepard*, II/51/117: 559/CE) i (*El Guepard*, II/54/131: 628/CE). Cinquanta anys enrera, fou Concetta qui, moguda per la gelosia i amb un to tallant, bastí un mur entre ella i Tancredi. La imprudència fou seva; aquella imprudència connecta amb l'instint de <<força rabiosa dels Salina>>. Aquesta expressió dóna la pista que es tractava d'una ira senyorial, però tingué l'origen en la gelosia.

En el primer cas, l'EF de Concetta pertany a un CE d'*ira* i *patiment*. Funciona com Em, Ex i ME d'ambdues. En el segon cas, l'EF de Concetta pertany a un CE de *satisfacció*, *ira* i *patiment*. Funciona com Em, Ex i ME de totes. Considerem ambdós casos d'*ira*: *fixació*.

2) En un context no interactiu, Concetta està sola en la seva habitació. El problema de Concetta és psicològic. Les persones busquen un referent o alguna cosa en què recolzar-se (Dyer, 1976/1998). Les seves germanes es refugien en les pràctiques religioses. El refugi de Concetta està en alimentar un sentiment d'odi vers el seu pare, fins i tot després de mort en la figura del seu retrat, i també vers altres <<morts no estimats ja>>. Culturalment estem preparats per recordar el sofriment i el dolor per sobre de les situacions agradables (Dyer, 1976/1978). Les emocions que produeixen malestar són les que més costen d'oblidar. En el cas següent, pretesament Concetta té la intenció de seguir recordant algunes persones precisament pel mal que li han fet. L'actitud de Concetta no deixa de ser una percepció selectiva, la qual cosa pot arribar a desvirtuar la pròpia realitat.

L'autor comunica l'estat emocional de Concetta a partir d'Expl: Comt V aclaridor, i sVs -concretament allò que no sent -amb la negació de l'adjectiu <<no estimats>> comunica l'afecte extingit, i amb el substantiu <<disgustos>> comunica la ira-, amb els quals interpretem l'EF. Des de la producció (*El Guepard*, VIII/33: 141), Concetta parla des de la tristesa, sentiment que tenim en compte de forma Impl a l'hora d'analitzar aquest cas. Amb aquests dos recursos interpretem l'EF.

Els retrats eren de morts no estimats ja; les fotografies, d'amics que en vida havien donat alguns disgustos seriosos i que, solament per això, eren recordats de morts. (VIII/12/34: 146/CE)

L'EF de Concetta pertany a un CE de *tristesa, afecte i ira*. Funciona com Em, Ex i ME de tristesa i ira, i GNE d'afecte. Considerem el cas d'*ira: fixació*.

XII. GNE.

XII.1. afecte i amor.

XII.1.1. paternal.

1) En un context interactiu familiar, el príncep és sorprès per Tancredi al bany mentre s'afaita. Remetem el comentari del cas a *estranyesa: afectació: autoritat: familiar*.

La veu lleugerament de nas del nebot posseïa tal gràcia juvenívola que era impossible enfadar-se. Però potser era permès mostrar-se estranyat. Fità [don Fabrizio] el seu nebot. Vestia de caçador, jaqueta ajustada i botes altes.

-Es pot saber qui eren aquestes persones conegudes? (*El Guepard*, I/19/81: 382/CE)

L'EF de don Fabrizio pertany a un CE d'*afecte, tranquil.litat, ira i estranyesa*. Funciona com Em, Ex i ME d'afecte i tranquil.litat, Em i Ex d'estranyesa, i GNE d'ira. No obstant això, a mesura que avenci la interacció, el príncep sentirà un altre tipus d'ira. Considerem el cas d'*ira: GNE: afecte i amor: paternal*.

XII.1.2. agonia.

1) En un context interactiu d'amistat, caçant al Monte Moreo, don Ciccio mata un conill. Una de les emocions que se citen a continuació fa referència al rancor, analitzat en el nostre treball com un sinònim d'ira, i es tracta concretament d'un GNE. El protagonista d'aquesta ira no sentida és un conill ferit de mort, a qui l'escopeta dels caçadors li han llevat la vida. Don Fabrizio l'acaricia i li mira els ulls. En la seva mirada hi troba l'agonia de la mort i el dolor, però l'ira hi és totalment absent. Aquesta no manifestació de l'emoció neix de la incomprensió. L'animaló, que representa la innocència, no entén la causa per la qual l'han privat de viure. És incapaç de fer mal. Don Fabrizio ha tingut el plaer de matar i la satisfacció de compadir. L'animal no.

L'autor comunica l'estat emocional del conill a partir d'Expl: Comt V aclaridor, i sVs -el substantiu <<dolor>> i l'expressió metafòrica de tipus cromàtic <<vel d'ombra>> per patiment, i el substantiu <<rancúnia>> per ira-, i sNVs kinèsics: EF a partir del substantiu <<ulls>>, alter-CO a partir de <<el miraven>>, i Pk d'intensitat a partir de l'adjectiu <<atònit>>-. Amb aquests dos recursos interpretem l'EF.

Arguto diposità als peus del Príncep un animallet agonitzant.
Era un conill: la modesta vestidura de color d'argila no havia bastat per salvar-lo. Tenia els morros i el pit destrossats. Don Fabrizio sentí que el miraven dos ulls grossos i negres, invadits ràpidament per un vel d'ombra: el miraven sense rancúnia, però estaven posseïts per un dolor atònit dirigit contra l'ordre de les coses. (*El Guepard*, III/56/41: 140/CE)

L'EF del conill moribund pertany a un CE de *patiment* i *ira*. Funciona com Em, Ex i ME de patiment, i GNE d'ira. Considerem el cas d'*ira*: *GNE: agonia*.

XII.1.3. fixació.

1) En un context interactiu familiar, Angèlica comunica a Concetta la visita de Tassoni. En sentir el nom <<Tassoni>>, Concetta roman en silenci; reviu l'escena del sopar d'autoritats a Donnafugata. Tot el passat de Concetta roman gravat en el seu inconscient fins a l'extrem que cinquanta anys més tard, de la forma més impensable, el reviu només en sentir el nom <<Tassoni>>. Atenent-nos al pensament de Freud (1997: 14), això és impossible:

No podemos sino atenernos a la conclusión de que en la vida psíquica la conservación de lo pretérito es la regla, más bien que una curiosa excepción.

Després de mig segle, es reconeix buida, estar <<morta>>, com Tancredi. Assegura no sentir ni afecte ni odi. Considerem aquesta actitud com un mecanisme de defensa.

L'autor comunica l'absència d'afecte i d'ira a partir d'Expl: un Comt V aclaridor, que introdueix sVs -els substantius <<amor>> per afecte, i <<rancor>> per ira. Deduïm la serietat Impl d'hermetisme a partir del sentit del text. Amb aquests dos recursos interpretem l'EF.

Aquell havia estat el destí de la seva vida; el camí, ocult aleshores, l'havia portada fins allà, fins a aquest desert que ni tan sols era habitat per l'amor, extingit, i el rancor, apagat. (*El Guepard*, VIII/17/50: 217/CE)

L'EF de Concetta pertany a un CE d'*afecte, ira i serietat*. Funciona com Em, Ex i ME de serietat, i GNE d'*afecte i d'ira*. Considerem el cas d'*ira*: *GNE: fixació*.

XII.1.4. primitiva.

XII.1.4.1. instint de conservació.

XII.1.4.1.1. integritat moral.

1) En el cas següent, la presència inesperada de Tancredi sorprèn el príncep en la pròpia intimitat dels seus pensaments lascius, contemplant la font d'Amfitrite. Tenint en compte que el tema Tancredi-Concetta tractat amb el pare Pirrone era la causa d'aquestes meditacions, el príncep, sorprès, es posa a la defensiva. Observem una de les funcions del Comt V del narrador: precisar el veritable significat de la CNV. En un primer moment, don Fabrizio creu que experimenta ira; aquest fet és lògic si es té en compte que una de les primeres reaccions instintives és posar-se a la defensiva. Després de reflexionar, s'adona que sent por: tem que Tancredi li parli de Concetta. El verb <<semblà>> implica ambigüitat en el significat de l'emoció, i no certesa. La possibilitat de poder-se autoanalitzar proporciona realisme al text narratiu.

L'autor comunica l'estat emocional de don Fabrizio a partir d'Expl: Comt V que precisa el significat de la CNV, i sVs - els substantius <<rancor>> per ira, i <<por>> per por. Aquest Comt V permet a don Fabrizio la possibilitat de poder-se autoanalitzar i proporciona realisme a l'obra. Amb aquest recurs interpretem l'EF.

[a don Fabrizio] Per primera volta li semblà que un cert rancor s'apoderava d'ell a la vista del noi: aquell *petit maître* amb la cintura esvelta sota el vestit obscur havia estat causa que pensés tant en la mort dues hores abans. Després s'adonà que no era rancor. Més aviat una mica de por. Temia que li parlàs de Concetta. (*El Guepard*, II/20/81: 381/CE)

L'EF de don Fabrizio pertany a un CE d'*ira i por*. Funciona com ME de por, i GNE d'*ira*. Considerem el cas d'*ira*: *GNE: primitiva: instint de conservació: integritat moral*.

2) En un context interactiu públic, al saló amb Tassoni i Angèlica, Concetta té l'oportunitat de conèixer i escoltar Tassoni per primera vegada. Remetem al comentari del cas a *afecte: afecte i amor: convivència*.

[Concetta] no veié ja en Tassoni el vilador de convents, el burlador de pobres religioses espantades, sinó un vell i sincer amic de Tancredi que parlava d'ell amb afecte i que li dirigia a ella, que ja era sols una ombra, un missatge mort (*El Guepard*, VIII/25/54: 240/CE)

L'EF de Tassoni pertany a un CE d'*ira*, *riure* i *afecte*. Funciona com Em, Ex i ME d'afecte, i GNE d'*ira* i *riure*. Considerem el cas d'*ira*: *GNE: primitiva: instint de conservació: integritat moral*.

XII.2. caducitat del propi cos.

1) En un context interactiu públic, al ball Ponteleone, don Fabrizio contempla les parelles que ballen. Observant-los, la seva ira perd intensitat. Els mira amb tendresa i afecte. És pràcticament l'única alegria que té al ball. Però ell sap que tot té la seva caducitat, i el físic d'aquells joves somrients també. Remetem al comentari del cas a *afecte: primitiva: instint sexual: romanticisme*.

Don Fabrizio sentí que el cor se li entendria; el seu disgust cedí a la compassió envers aquella joventut que volia gaudir del migrat raig de llum que els havia estat concedit entre les dues tenebres (...) (*El Guepard*, VI/5/48: 199/CE)

L'EF de don Fabrizio pertany a un CE d'*afecte*, *ira* i *tristesa*. Funciona com Em, Ex i ME d'afecte, ME de tristesa, i GNE d'*ira*. Considerem el cas d'*ira*: *GNE: caducitat del propi cos*.

XII.3. relaxació de rol.

XII.3.1. senyorial.

XII.3.1.1. autoritat.

XII.4.1.1.1. familiar.

1) En un context interactiu familiar, al jardí amb Bendicó, don Fabrizio assaboreix la mitja hora de repòs entre el res i el sopar. Els efectes de la tranquil.litat del res continuen per inèrcia, i la ira gairebé desapareix. Es dona com a fet que el príncep està sempre irascible, atent a qualsevol senyal o problema. La seva responsabilitat fa que sempre estigui en guàrdia. En certa manera viu una *relaxació de rol*. L'autor utilitza la negació d'una emoció, la ira, com a recurs literari per reforçar-ne una altra, la tranquil.litat. Pel fet d'anomenar-les totes dues, considerem el cas com a CE.

L'autor comunica l'estat emocional del príncep a partir d'Expl: sVs - l'adjectiu <<menys irritants>> per ira, i el substantiu <<tranquil.litat>> per tranquil.litat-; i sNVs: cronèmics: <<aquella mitja hora entre el rosari i el sopar>>. Considerem aquests sNVs com components d'una *configuració semiòtica* en la qual s'integra l'EF. Amb aquests dos recursos interpretem l'EF.

Aquella mitja hora entre el rosari i el sopar era un dels instants menys irritants del dia, i hores abans ja n'assaboria la no obstant dubtosa tranquil.litat. (*El Guepard*, I/3/14: 45/CE)

L'EF de don Fabrizio pertany a un CE d'*ira* i *tranquil.litat*. Funciona com Em, Ex i ME de tranquil.litat, i GNE d'*ira*. Considerem el cas d'*ira*: *GNE: relaxació de rol: senyorial: autoritat: familiar*.

2) En un context interactiu d'amistat, a l'observatori, el pare Pirrone, com autoritat eclesiàstica, s'atreveix a manifestar una opinió aguda sobre els béns de l'Església. Malgrat que el pare Pirrone l'ha assetjat de bon matí en nom de la confessió, la tranquil.litat que l'envaeix el príncep és tal que no es molesta. En aquest cas, podem afirmar que en moments en què preval l'alegria, la tranquil.litat o la satisfacció, la ira no acostuma a aparèixer. Remetem al comentari del cas a *tranquil.litat: control situacional: senyorial: política: social*.

Era tal la tranquil.litat que els descobriments del matí havien donat al Príncep, que no féu més que somriure davant el que en una altra ocasió li hauria semblat una insolència. (*El Guepard*, I/28/120: 626/CE)

L'EF de don Fabrizio pertany a un CE de *tranquil.litat*, *somriure* i *ira*. Funciona com Em, Ex i ME de tranquil.litat i somriure, i GNE d'*ira*. Considerem el cas d'*ira*: *GNE: relaxació de rol: senyorial: autoritat: familiar*.

2) En un context interactiu familiar, dinant a Vil.la Salina, contra l'habitual el príncep es mostra somrient. L'efecte contagiador de les emocions del príncep es veu en un dels pocs casos en què, mentre mengen, tota la família està alegre. Remetem al comentari del cas a *somriure: relaxació de rol: senyorial: autoritat: familiar*.

Una atmosfera de desacostumada distensió s'espargia pel palau. El dinar el migdia era la menjada principal de la jornada, i tot, gràcies a Déu, va anar de primera. Imaginem que a Carolina se li va desprendre un dels rulls que li emmarcaven el rostre, mal subjecte amb una agulla de ganxo, i li va caure dins el plat. L'incident que un altre dia hauria pogut resultar

desagradable, aquest pic augmentà l'alegria: quan el germà que estava devora ella, agafà el rull i l'hi posà al coll, com si fos un escapolari, fins i tot el Príncep somrigué. (*El Guepard*, I/30/134: 692/CE)

L'EF de don Fabrizio pertany a un CE de *tranquil.litat, alegria, ira i somriure*. Funciona com Em, Ex i ME de *tranquil.litat, alegria i somriure*, i GNE d'*ira*. Considerem el cas d'*ira*: *GNE: relaxació de rol: senyorial: autoritat: familiar*.

XII.3.2. eclesiàstica.

XII.3.2.1. autoritat.

1) En un context l següent exemple és molt semblant a l'anterior protagonitzat pel príncep. Com autoritat eclesiàstica, és capaç d'acceptar un comentari ofensiu sense enfadar-se. Per empatia es posa al lloc del príncep, el qual ha fet el comentari amb bon humor. Remetem al comentari del cas a *alegria: relaxació de rol: eclesiàstica: autoritat*.

El pare Pirrone estava tan content de no haver ofès al Príncep que ni tan sols s'ofengué ell. L'expressió <<desesperació de l'Església>> era inadmissible, però el llarg costum del confessor el feia capaç d'apreciar l'humor desesperançat de don Fabrizio. (*El Guepard*, I/61/129: 669/CE)

L'EF del pare Pirrone pertany a un CE d'*alegria, ira i por*. Funciona com Em, Ex i ME d'*alegria*, i GNE d'*ira i por*. Considerem el cas d'*ira*: *GNE: relaxació de rol: eclesiàstica: autoritat*.

XII.4. senyorial.

XII.4.1. autoritat.

XII.4.1.1. familiar.

1) En un context interactiu familiar, a la sala de bany amb el pare Pirrone, don Fabrizio és conscient de la seva autoritat familiar i li agrada que se'l respecti com a tal. L'excés d'*ira* per intromissió del pare Pirrone ha anat perdent intensitat. Ara, Concetta i Tancredi són el centre d'atenció de don Fabrizio: l'enamorament de Concetta li ha motivat pensar en el futur del pobre Tancredi. En això orienta el seu pensament i les seves paraules. En aquest sentit, don Fabrizio farà arribar a la seva filla un missatge tranquil.litzador, encara que no esperançador: <<digui a la meva filla que no m'he enfadat>>.

És novament el pare, el cap de casa, qui exerceix el control situacional. Destaquem també l'educació amb la qual don Fabrizio demana al pare Pirrone que surti de la sala de bany: <<M'he de vestir, Pare>>. D'una forma directa, i sense faltar-li al respecte, el príncep fa fora el seu interlocutor. En cap moment don Fabrizio no ha deixat de comportar-se, tot i que no li ha agradat gens que l'hagin molestat en un moment de relax. Són exemples que expliquen l'estricta educació rebuda i la seva *intel.ligència interpersonal* (Gardner, 1995).

L'autor comunica l'absència d'ira de don Fabrizio a partir d'Expl: sVs - la negació verbal <<no m'he enfadat>>-. Amb aquest recurs interpretem l'EF.

M'he de vestir, Pare. Digui a la meua filla Concetta que no m'he enfadat, però que tornarem a parlar de tot quan estiguem segurs que no es tracta sols de fantasies de noia romàntica. Fins més tard, Pare. (*El Guepard*, II/4/75: 354)

L'EF de don Fabrizio funciona com GNE d'ira. Considerem el cas d'ira: *GNE: senyorial: autoritat: familiar*.

XII.4.2. orgull de classe.

1) En un context no interactiu, don Fabrizio, després de parlar amb Ciccio Ferrara, torna a quedar-se sol al despatx de Vil.la Salina. Els canvis polítics recents han incomodat el príncep. Les paraules amb l'administrador l'han posat de mal humor (*El Guepard*, I/101: 511). Cronèmicament, des del temps del record, don Fabrizio sap decodificar el missatge verbal i NV de Tancredi. Remetem al comentari del cas a *tranquil.litat: control situacional: senyorial: política: social*.

Recordava les paraules ambigües de Tancredi, que ara li semblaven clares. Es tranquil.litzà i deixà de fullejar la revista per contemplar els secs costers de Monte Pellegrino, descavats i eters com la misèria. (*El Guepard*, I/24/103: 520/CE)

L'EF de don Fabrizio pertany a un CE d'ira i *tranquil.litat*. Funciona com Em, Ex i ME de *tranquil.litat*, i GNE d'ira. Considerem el cas d'ira: *GNE: senyorial: orgull de classe*.

XII.5. virilitat.

1) En un context interactiu familiar i de política matrimonial, a casa l'oncle Turi, el pare Pirrone saluda Santino. No és una coincidència que tots els personatges masculins manifestin la seva ira a l'obra. La ira també és un signe de virilitat: imprimeix caràcter en els homes i és un tret d'autoritarisme, aspectes també culturalment admesos. Els seus orígens els podem trobar en el físic de l'home i en el deure de protegir la família. El cas de Santino, encara adolescent, il·lustra aquesta acceptació cultural de la ira per virilitat. En el text es posa de manifest que el pas del temps endureix l'ésser humà. Allò que en un animal és instint i està present des del seu naixement, en l'home és un comportament après i guanyat per l'experiència. Per això l'autor manifesta que el temps ja s'encarregarà de marcar el jove.

L'autor comunica la ira de Santino a partir d'Expl: sVs -la comparació amb l'adjectiu <<ferotges>>-; i sNVs: kinèsics: l'EF a partir del substantiu <<ulls>>. Amb aquests dos recursos interpretem l'EF.

[Santino] era un bell noi de vint-i-dos anys, alt i sec com el seu pare, però amb els ulls no encara tan ferotges. (*El Guepard*, V/9/70: 347)

L'EF de Santino funciona com GNE d'ira. Considerem el cas d'*ira*: GNE: *virilitat*.

XIII. HISTÈRIA.

XIII.1. conversió.

1) En un context interactiu d'intimitat, la princesa manifesta el seu desacord amb la decisió del seu marit de deixar casar Tancredi amb Angèlica. La mentalitat dominant, culturalment acceptada, considera la dona com un ésser inferior i submesa a l'autoritat de l'home. Tot i la seva condició de dona, Stella gaudeix d'estatus perquè és una Princesa, però no deixa de ser l'esposa del Príncep, i, com a tal, sotmesa a la seva autoritat. En aquest cas, el veritable estatus li proporciona el fet de ser mare. Aquest fet justifica l'exteriorització de la seva ira. Com a mare, defensa els drets de la seva filla Concetta i es veu amb el valor suficient de discutir l'autoritat del <<pater familias>>. És un dels pocs casos d'ira de tot el llibre manifestat per una dona, i a la vegada es mescla amb signes propis del seu comportament histèric. La ira de la princesa no deixa de ser sinó un rampell. Moguda pels sentiments del cor, els arguments que presenta no són fruit de cap consideració reflexiva. Amb els seus crits

barreja <<les veritats i els sentiments>>. La ira de Stella evoluciona vers un atac d'histèria que don Fabrizio sabrà fulminar a temps fingint còlera.

L'autor comunica l'estat emocional de Stella a partir d'Expl: sVs -el recurs literari de la comparació objectual de tipus natural <<les paraules inflamaven com teies iracundes>> per ira i excitació-, i sNVs: kinèsics: Pk d'intensitat) i quasiparalingüístics: <<els seus dits arrugaven el llençol>>; kinèsics i paralingüístics: <<la veu pujava de to i tot el seu cos s'anava posant rígid>>. Considerem aquests sNVs com components d'una *configuració semiòtica* en la qual s'integra l'EF. Amb aquests dos recursos interpretem l'EF.

El contingut de la carta fou comunicat per don Fabrizio solament a la seva esposa, quan ja eren al llit (...)

Maria Stella no digué res al principi, però se senyà un munt de vegades. Després d'aquesta expressió de summa meravella, es desencadenà l'eloqüència. Incorporada al llit, els seus dits arrugaven el llençol mentre les paraules inflamaven com teies iracundes l'atmosfera lunar de la cambra tancada.

- I jo que esperava que es casaria amb Concetta! És un traïdor com tots els liberals de la seva casta. Primer traï el Rei, ara ens traeix a nosaltres. Ell, amb la seva cara hipòcrita, amb paraules plenes de mel i actes plens de verí. Això és el que succeeix quan es duu a casa gent que no és de la nostra sang. - I aquí irrompé la càrrega de cuirassers de les escenes familiars -. Jo sempre ho he dit, però ningú m'ha fet cas: mai vaig poder suportar aquest mocós. Sols a tu et feia ballar de capoll.

També ella [la Princesa] l'estimava [Tancredi], però el plaer de cridar <<sempre ho he dit>>, el plaer més fort que pot experimentar una criatura humana, havia trastornat les veritats i els sentiments. (...) La veu pujava de to i tot el seu cos s'anava posant rígid. (*El Guepard*, III/35/29: 75/CE)

L'EF de Stella pertany a un CE d'*excitació* i *ira*. Funciona com Em, Ex i ME d'ambdues. Considerem el cas d'*ira*: *histèria: de conversió*.

2) En el mateix context interactiu d'intimitat que l'anterior, després del parlament enèrgic de don Fabrizio, Stella demostra conèixer-se a si mateixa i beu un glop d'aigua per calmar-se. La seva ira histèrica disminueix d'intensitat convertint-se en aflicció. El sistema Neuro-vegetatiu (llàgrimes) condueix tota la informació. Aquesta informació serà decodificada correctament per don Fabrizio. Ell, sense perdre la seva tranquil·litat, simularà ira per fer callar la seva dona. Stella, com a conseqüència, es calma i s'alegra de tenir un marit tan enèrgic al seu costat que la protegeix.

L'autor comunica l'estat emocional de Stella a partir d'Expl: Comt V aclaridor, que introdueix sVs -l'expressió metafòrica de tipus objectual natural <<el foc de la ira>> -que a la vegada introdueix el substantiu <<ira>>-, i el substantiu <<aflicció>> per ira i tristesa respectivament-; i sNVs: kinèsics: sistema Neuro-vegetatiu de tipus químic <<que ara plorava>>, per tristesa, i

Ext: el gest de beure aigua, per tranquil·litat. Considerem aquests sNVs com components d'una *configuració semiòtica* en la qual s'integra l'EF. Amb aquests dos recursos interpretem l'EF.

[Stella] que ara plorava; havia tingut el bon sentit de beure un glop d'aigua i el foc de la ira s'havia convertit en aflicció. (*El Guepard*, III/36/35: 110/CE)

L'EF de Stella pertany a un CE d'*ira* i *tristesa*. Funciona com Em, Ex i ME d'ambdues. Considerem el cas d'*ira*: *histèria: de conversió*.

3) Amb el temps, Stella assimilarà el fet d'estimar Tancredi i es recordarà d'haver-lo calumniat. Així es veu a l'entrada del palau, quan, dies després, Tancredi arriba a Donnafugata amb un permís militar d'un mes. Remetem al comentari del cas a *afecte: afecte i amor: maternal*.

[Tancredi] feia olor de ca banyat i no s'havia tret les botes en tres dies, però era ell (...) per Maria Stella, l'estimat nebot pèrfidament calumniat (...) (*El Guepard*, IV/70/42: 136/CE)

L'EF de Stella pertany a un CE d'*afecte* i *ira*. Funciona com Em, Ex i ME d'ambdues. Considerem el cas d'*ira*: *histèria: de conversió*.

XIV. METAFÒRICA.

XIV.1. entorn objectual.

XIV.1.1. construït.

XIV.1.1.1. autopresentació.

XIV.1.1.1.1. senyorial.

XIV.1.1.1.1.1. orgull de classe.

1) En un context interactiu de política social, al palau reial de Caserta, don Fabrizio observa l'entorn objectual construït del despatx del Rei Ferran de Borbó Dues-Sicilies. En descriure el retrat de la Reina, només en destaca la seva EF.

L'autor comunica l'estat emocional de la reina a partir d'Expl: sVs -els adjectius <<agre>> per orgull, i <<enfadat>> per ira-; i sNVs kinèsics: l'EF a partir del substantiu <<aspecte>>. Amb aquests dos recursos interpretem l'EF.

El despatx particular era petit i afectadament senzill: parets blanques, un retrat del rei Francesc I i un altre de l'actual Reina d'aspecte agre i enfadat (...) (*El Guepard*, I/69/30: 107/CE)

L'EF de la Reina pertany a un CE d'*ira* i *orgull*. Funciona com Em i Ex d'ambdues. Considerem el cas d'*ira*: *metafòrica*: *entorn objectual*: *construït*: *autopresentació*: *senyorial*: *orgull de classe*.

XIV.1.1.2. primitiva.

XIV.1.1.2.1. instint de conservació.

XIV.1.1.2.1.1. integritat física.

1) En un context interactiu de treball, Concetta ordena a un criat llençar la pell dissecada de Bendicó a la brossa. Els ulls de vidre de Bendicó semblen mirar amb tristesa i ira mentre se l'enduen. Concetta ha volgut trencar simbòlicament amb el seu passat. Funciona com un Ex, ja que l'animal és simplement una pell dissecada. Remetem al comentari del cas a *tristesa*: *metafòrica*: *entorn objectual*: *construït*: *afecte i amor*: *convivència*.

Mentre les restes de l'animal eren arrossegades fora de l'habitació, els ulls de vidre la fitaven amb l'humil retret de les coses que volem anul·lar. Pocs minuts després el que quedava de Bendicó fou llançat a un racó del pati que l'escombriaire visitava diàriament. (*El Guepard*, VIII/31/85: 380/CE)

En termes metafòrics, l'EF de Bendicó pertany a un CE de *tristesa* i *ira*. Funciona com Em i Ex d'ambdues. Considerem el cas d'*ira*: *metafòrica*: *entorn objectual*: *construït*: *primitiva*: *instint de conservació*: *integritat física*.

XIV.1.1.2.2. instint sexual.

XIV.1.1.2.2.1. erotisme.

1) En un context no interactiu, el príncep travessa el saló, sol, a primeres hores del matí, i apareix la imatge del cavall en forma de carta. Remetem al comentari del cas a *excitació*: *metafòrica*: *entorn objectual*: *construït*: *virilitat*.

[A don Fabrizio] li agradava travessar els salons adormissats, esquivar dins la mitja fosca les taules amb les cartes de joc en desordre, i descobrir-hi el cavall d'espases com un auguri viril. (*El Guepard*, III/60/3: 8/CE)

L'EF del cavall pertany a un CE d'*ira* i *excitació*. Funciona com Em i Ex d'ambdues. Considerem el cas d'*ira*: *metafòrica*: *entorn objectual*: *construït*: *primitiva*: *instint sexual*: *erotisme*.

XIV.1.1.3. virilitat.

1) En un context interactiu de política social, el narrador fa un retrat de les pintures dels sòtils del saló principal de Vil.la Salina. Analitzant les pintures en el seu conjunt, les considerem com a CE. De tot el CE representat pictòricament, analitzo només l'EF de Mart, déu de la guerra. Mart simbolitza la mort, el dolor i la destrucció (Guzmán, 1995). Sublima l'instint criminal per fins bons i humanitaris, i fusiona l'amor i l'odi amb la fi de renovar la vida (Schneider, 1999).

En termes metafòrics, l'autor comunica la ira caracterial de Mart a partir d'Expl: Comt V aclaridor, i sVs -l'adjectiu <<enfadat>>; i l'alegria amb sNVs: proxèmics: CC objectoadaptador <<abraçaven gojosament l'escut blau>>. Considerem aquests sNVs com components d'una *configuració semiòtica* en la qual s'integra l'EF. Amb aquestes dos recursos interpretem l'EF.

En els sòtils es despertaven les divinitats. (...) i els déus majors, els prínceps entre els déus, Júpiter fulgurant, Mart enfadat, Venus lànguida, que havien precedit els menors, abraçaven gojosament l'escut blau amb el Guepard. (*El Guepard*, I/68/4: 16/CE)

Analitzades en conjunt, l'EF de les pintures dels sòtils pertanyen a un CE d'*orgull*, *ira*, *afecte* i *alegria*. Funciona com Em i Ex de totes. L'EF de Mart funciona com Em i Ex d'*ira* i *alegria*. Considerem el cas d'*ira*: *metafòrica*: *entorn objectual*: *construït*: *virilitat*.

XIV.1.2. natural.

XIV.1.2.1. senyorial.

XIII.1.2.1.1. autoritat.

1) En un context interactiu familiar, amb Tancredi al jardí, don Fabrizio es fixa en els núvols que amenacen pluja. En aquest cas, les forces de la naturalesa està relacionada amb la ira en un sentit metafòric. L'autor personifica l'ambient natural atribuint-li qualitats emotives. En ambdós casos, <<la còlera divina>> fa referència al sol radiant de Sicília, i <<la maledicció anual>> als efectes del sol, tals com la sequia. Seguint el mateix llenguatge metafòric, el cas segon ocorre en un context no interactiu, estant el príncep sol al balcó de la seva habitació.

En els dos casos següents, en termes metafòrics, l'autor comunica la ira del sol a partir d'Expl: Comt V aclaridor, i sVs -el substantiu <<còlera>>-. Amb aquest recurs interpretem l'EF.

Del costat del mar grans núvols color de tinta escalaven el cel. ¿Potser s'havia calmat la còlera de Déu i s'acabava la maledicció anual de Sicília? (*El Guepard*, II/10/86: 415)

[Els núvols] se n'havien anat, sense desencadenar la pluja, cap a terres llunyanes menys culpables, per les quals la còlera divina havia decretat una condemna menor. (*El Guepard*, II/11/119: 568)

En un sentit metafòric, l'EF del sol funciona com Em i Ex d'ira. Considerem el cas d'*ira: metafòrica: entorn objectual: natural: senyorial: autoritat*.

2) En un context interactiu de política social, al despatx amb Chevalley, don Fabrizio parla del clima i paisatge de Sicília. Hem d'entendre l'ambient natural com un complex estètic (paisatge geogràfic), d'una part, i també com a factor condicionant de la personalitat i cultura dels seus habitants, i dels seus estats d'ànim. L'autor anomena, per dues vegades, que aquestes coses <<han format el nostre caràcter>>. El príncep, conscient d'això, així ho explica a Chevalley, fent incís en la <<violència del paisatge>>, la <<crueltat del clima>>, i la <<tensió>>.

En termes metafòrics, l'autor comunica la ira del paisatge i clima, a partir d'Expl: Comt V aclaridor, i sVs -els substantius <<violència>> i <<crueltat>>-. Amb aquest recurs interpretem l'EF.

(...) Sicília, l'ambient, el clima, el paisatge sicilià. Tal volta aquestes són les forces, més que les dominacions estrangeres, que han format el nostre caràcter: aquest paisatge que ignora el terme mitjà, entre la mollor lasciva i la maleïda fogositat; que no és mai mesquí, com ho hauria de ser una terra feta per habitar-hi homes, sinó que té un clima infernal que ens

imposa sis mesos de febre de quaranta graus. Compti, Chevalley: maig, juny, juliol, agost, setembre i octubre: sis vegades trenta dies d'un sol de justícia damunt els nostres caps: aquest estiu llarg i tètric com l'hivern rus i contra el qual la lluita es fa amb menys èxit. Vostè no ho sap encara, però es pot dir que neva foc com a les ciutats maleïdes de la Bíblia. En cada un d'aquests sis mesos si un sicilià treballava seriosament malgastaria l'energia de tres. I després l'aigua, que no existeix o que s'ha de dur de tan lluny que cada gota es paga amb una gota de suor, i per si fos poc, les pluges sempre tempestuoses, que embogeixen els torrents ressecs, que ofeguen animals i homes justament allà on dues setmanes abans uns i altres es morien de set. Aquesta violència del paisatge, aquesta crueltat del clima, aquesta continuada tensió en tots els aspectes, fins i tot aquests monuments del passat (...); totes aquestes coses han format el nostre caràcter (...) (*El Guepard*, IV/9/168: 695)

En termes metafòrics, l'EF del paisatge i clima funciona com Em i Ex d'ira. Considerem els cas d'*ira: metafòrica: entorn objectual: natural: senyorial: autoritat*.

XIV.1.2.1.2. pèrdua d'autoritat.

1) En un context interactiu d'amistat, caçant al Monte Moreo, el narrador contextualitza l'acció en un entorn natural. Com a reucre literari, fa participar aquesta naturalesa de l'estat emocional del príncep personificant la imatge del sol ixent. Aquest, com el príncep, ha perdut poder.

L'autor comunica de forma metafòrica la ira del sol a partir d'Expl: Comt V aclaridor, i sVs -l'adjectiu <<enrabiats>>. Amb aquest recurs interpretem l'EF.

(...) i el sol muntà altra volta al seu tron, com un rei absolut que, allunyat dels seus súbdits durant una setmana de revolta, torna enrabiats, però frenat per poders constitucionals. (*El Guepard*, III/12/1: 1)

L'EF del sol funciona com Em i Ex d'ira. Considerem el cas d'*ira: metafòrica: entorn objectual: natural: senyorial: pèrdua d'autoritat*.

XIV.2. imatge mental.

XIV.2.1. inconscient col·lectiu.

XIV.2.1.1. dimoni.

1) En un context interactiu públic, de visita al convent de l'Esperit Sant, don Fabrizio escolta els miracles de la Beata Corbera, avantpassada seva. La imatge mental del <<dimoni ofès>> encarna el mal; En aquest cas actua com un poder destructiu, propi del Mal en termes religiosos, i és present en l'*inconscient col·lectiu* (Jung, 1933/2003). El text li atribueix metafòricament l'emoció d'ira.

En termes metafòrics, l'autor comunica la ira del dimoni a partir d'Expl: Comt V aclaridor, i sVs -l'adjectiu <<ofès>>-; i sNVs: kinèsics: Pk d'intensitat <<li havia llençat a sobre>>. Considerem aquests sNVs com components d'una *configuració semiòtica* en la qual s'integra l'EF. Amb aquests dos recursos interpretem l'EF.

L'edificava sentir contar per vigèsima vegada a la Mare Abadessa els ingenus miracles de la Beata, veient el racó del jardí melangiós on la santa monja havia deixat suspesa en l'aire una grossa pedra que el Dimoni, ofès per la seva austeritat, li havia llençat a sobre. (*El Guepard*, II/12/125: 597)

En termes metafòrics, l'EF del dimoni funciona com Em i Ex d'ira. Considerem el cas d'*ira: metafòrica: imatge mental: inconscient col.lectiu: dimoni*.

XV. NO SENYORIAL.

XV.1. autoritat.

XV.1.1. ocupacional.

1) En un context interactiu de treball, la senyoreta de companyia s'indigna amb el comportament d'Angèlica. Encara que sigui una assalariada, i per tant de rang social inferior, té estatus pel càrrec que ocupa al servei de les joves Salina: vetllar per la seva educació i honradesa. Amb la mateixa autoritat, crida l'atenció d'Angèlica, que si no és de la família aviat ho serà. Angèlica és una donzella a punt de casar-se, i la seva condició de jove soltera l'obliguen a complir, entre altres normes, vetllar per la seva bona reputació. Aquesta integritat és culturalment determinant per trobar marit. Les llibertats que es pren Angèlica denoten la seva procedència plebea, ja que el seu comportament seria inadmissible per una senyoreta de classe social alta. En el cas de Tancredi, en ser un home se li permet més llibertat.

L'autor comunica la ira de la senyoreta Dombreuil a partir d'Expl: sVs -el verb <<s'indignava>>-; i sNVs: paralingüístics: el to del propi parlament transcrit amb signes de puntuació. Considerem aquests sNVs com components d'una *configuració semiòtica* en la qual s'integra l'EF. Amb aquestes dos recursos interpretem l'EF.

-Mais, Angelicà, est-il Dieu possible de se mettre dans un tel état!- s'indignava la Dombreuil mentre la bella, mig desvestida, es rentava els braços i el coll. (*El Guepard*, IV/5/106: 411)

L'EF de la senyoreta Dombreuil funciona com Em, Ex i ME d'ira. Considerem el cas d'*ira: no senyorial: autoritat: ocupacional*.

XV.2. consciència moral.

1) En un context interactiu d'amistat, caçant al Monte Moreo, don Ciccio té la incertesa d'haver disgustat el príncep amb el seu aferrissat comentari sobre don Calogero i el Plebiscit; d'altra banda, no ha dit res compromès sobre Angèlica. Remetem al comentari del cas a *alegria: autopresentació: no senyorial*.

[don Ciccio] se sentí disgustat d'haver fet manifestacions tribunícies que segurament molestarien el Príncep, si el que es deia era veritat. Per altra part es congratulava de no haver dit res de concret contra Angèlica. És més, la mica de dolor que encara sentia en el seu índex dret li feia l'efecte d'un bàlsam. (*El Guepard*, III/47/91: 328/CE)

L'EF de don Ciccio pertany a un CE d'*ira, patiment, alegria i por*. Funciona com Em, Ex i ME de totes. Considerem el cas d'*ira: no senyorial: consciència moral*.

XV.3. noblesa de cor.

1) En un context interactiu d'amistat, de caça al Monte Moreo, la notícia del prometatge de Tancredi i Angèlica sorprèn intensament don Ciccio, i com a conseqüència s'irrita intensament. Fidel a les tradicions, això li suposa una pèrdua d'estatus dels senyors. Immediatament després, sentirà por d'haver ofès el príncep. Don Ciccio ha infringit la norma amb la seva intromissió en els assumptes d'un noble. Per sobre de tot, ha prevalgut el sentiment de lleialtat vers la noblesa. L'actitud de don Ciccio respon a la d'un autèntic cavaller.

L'autor comunica la ira de don Ciccio a partir d'Expl: Comt V aclaridor emès pel propi personatge; i sNVs: paralingüístics: el to de veu del propi parlament, transcrit amb signes de puntuació. Considerem aquests sNVs com components d'una *configuració semiòtica* en la qual s'integra l'EF.

- Això és una porqueria, Excel·lència. Un nebot seu no s'ha de casar amb la filla dels seus enemics, que sempre l'han criticat. Tractar de seduir-la, com em pensava, era un acte de conquesta. Així resulta una rendició sense condicions. És el final dels Falconeri, i també dels Salina. (*El Guepard*, III/9/111: 421)

L'EF de don Ciccio Tumeo funciona com Em, Ex i ME d'ira. Considerem el cas d'*ira: no senyorial: noblesa de cor*.

2) En un context interactiu d'amistat, de caça al Monte Moreo, tant don Ciccio com don Fabrizio, amb els seus corresponents motius, identifiquen les seves preses amb la figura de don Calogero. Ambdós estan traient la seva agressivitat sobre uns éssers indefensos i innocents com les perdius i els conills.

L'autor comunica la ira de don Ciccio a partir d'Expl: Comt V aclaridor, i sVs -l'adjectiu <<desprietats>>-; i sNVs: quasiparalingüístics: <<trets>>. Considerem aquests sNVs com components d'una *configuració semiòtica* en la qual s'integra l'EF. Amb aquests dos recursos interpretem l'EF.

Sorpreses en l'adormissament del migdia, algunes desventurades perdius i alguns altres conills caigueren sota els trets dels caçadors, trets aquell dia particularment precisos i desprietats, perquè els dos caçadors identificaven aquells innocents animals amb don Calogero (*El Guepard*, III/6/89: 322)

L'EF de don Ciccio funciona com Em, Ex i ME d'ira. Considerem el cas d'*ira: no senyorial: noblesa de cor*.

XVI. POLÍTICA.

XVI.1. social.

1) En un context interactiu familiar, al jardí de Vil.la Salina, el príncep es mostra afectuós amb Bendicó, però enrabiad amb el record de l'audiència amb el Rei a Caserta. Tots dos estan esperant que soni la campaneta per anar a sopar. Remetem al comentari del cas a *somriure: ironia: burlata*.

Però, de què servien també les descàrregues?

- Res no s'adoba amb el pum! pum! Oi, Bendicó? (*El Guepard*, I/6/40: 182/CE)

L'EF de don Fabrizio pertany a un CE d'*ira, afecte i somriure*. Funciona com Em, Ex i ME de totes. Considerem el cas d'*ira: política: social*.

XVII. PRIMITIVA.

XVII.1. complexitat.XVII.1.1. instint sexual: erotisme / instint de conservació: entorn objectual.

1) En un context interactiu públic, al ball Ponteleone, tots els joves fadrins se senten atrets per Angèlica i intenten festejar-la. Contemplen Angèlica com un objecte de desig sexual i també material. La possibilitat d'ira en els joves fadrins és degut a la impossibilitat d'haver descobert abans que Tancredi aquesta <<bella àmfora plena de monedes>>. L'interès pels diners és una forma matisada d'aquesta lluita primitiva per l'aliment. Ara, l'aliment és els diners, i proporciona propietats, seguretat, estatus, poder, etc.

L'autor comunica la ira dels joves fadrins a partir d'Expl: Comt V aclaridor, i sVs -el verb <<podia sentir-se disgustat>>-. Amb aquest recurs interpretem l'EF.

Aquests mèrits i demèrits reunits van fer que l'acollida a Angèlica fos més entusiasta del que s'hauria pogut preveure. En veritat qualsevol jove podia sentir-se disgustat de no haver desenterrat una tan bella àmfora plena de monedes, però Donnafugata era feu de don Fabrizio i si ell posseïa allà aquell tresor i el cedia al seu estimat nebot Tancredi ningú tenia dret a amagar-se: indiscutiblement era cosa seva. (*El Guepard*, VI/7/23: 102)

L'EF dels joves aristòcrates funciona com Em, Ex i ME d'ira. Considerem el cas d'ira: *primitiva: complexitat: instint sexual: erotisme / instint de conservació: entorn objectual*.

XVII.2. instint de conservació.XVII.2.1. complexitat.XVII.2.1.1. integritat física / entorn objectual.

1) En un context interactiu familiar, durant la rebuda d'Angèlica com a promesa oficial de Tancredi, Bendicó mostra una certa agressivitat contra Angèlica. El sentit de l'olfacte té una gran importància entre la majoria d'animals, i probablement ens pot proporcionar la clau per interpretar el cas d'ira de Bendicó. L'olor corporal o missatge químic extern (MQE) està constituïda per aminoàcids i hormones esteroides que, pel canal de l'aire, poden arribar a un receptor, penetrant a través del nas (Serrano, 1980). La reacció de Bendicó pot obehir a la percepció del MQE d'Angèlica com a signe

indicador de presència d'intrusos, o enemics; potser Bendicó ha detectat l'estat emocional d'Angèlica i no li ha agradat.¹⁵³ En el suposat cas que Angèlica exterioritzi tranquil·litat, aquesta és per afectació, i l'emoció continguda pot ser d'ansietat: excitació i por.¹⁵⁴ Amb la por, el cos humà emet una quantitat alta d'adrenalina, la qual és percebuda per Bendicó, i aquest es mostra agressiu. Aquesta manifestació d'ira del gos és sàviament utilitzada per l'escriptor per exposar que l'animal és l'únic ésser sincer en aquell context; Bendicó exterioritza l'emoció que tots els altres, per interès o educació, estan obligats a ocultar i contenir. En el fons, es ressalta que Angèlica és una intrusa. A la vegada és també una estratègia estilística per a caracteritzar de forma indirecta Angèlica en aquest context situacional i personal. És com un *efecte mirall* amb la reacció NV dels altres podem saber què sent un determinat personatge.

L'autor comunica l'estat emocional de Bendicó a partir de sNVs: paralingüístics: <<grunyí>>; i proxèmics: Ub <<s'havia refugiat davall una consola>>. Considerem aquests sNVs com components d'una *configuració semiòtica* en la qual s'integra l'EF. Amb aquest recurs interpretem l'EF.

Unicament Bendicó, contra la seva acostumada sociabilitat, s'havia refugiat davall una consola i grunyí fins que fou obligat a mostrar-se correcte per un Francesco Paolo indignat i amenaçador. (*El Guepard*, IV/8/20: 52)

L'EF de Bendicó funciona com Em, Ex i ME d'ira. Considerem el cas d'ira: *primitiva: instint de conservació: complexitat: integritat física / entorn objectual*.

XVII.2.2. entorn objectual.

¹⁵³ Al respecte, creiem oportú citar unes paraules de Serrano (1980: 99): "Diuen que hi ha gossos capaços de detectar el temor, l'odi o l'afecte de l'home. Certament, un gos pot seguir el rastre d'una persona si en té una mostra d'olor; això vol dir que cadascú té una mena de signatura olfactiva per la qual se'l pot reconèixer."

¹⁵⁴ Vegeu el cas (*El Guepard*, II/67/95: 459/CE). És un precedent protagonitzat pel mateix personatge, concretament la seva primera entrada al palau de Donnafugata. En aquell moment, Angèlica assistia com a convidada al sopar d'autoritats. Sota l'aparent tranquil·litat, Angèlica contenia l'ansietat, provocada per l'excitació, i la por.

1) En un context interactiu d'amistat, a l'habitació amb vells amics, el pare Pirrone es mostra irat davant l'amenaça de la confiscació dels béns de l'Església. Segons Freud, des dels seus orígens, l'agressivitat és un mecanisme de defensa animal, innata i necessària en l'home per a la seva supervivència. (Freud, 1923/1999a). L'actitud del pare Pirrone és un exemple d'ira favorable perquè defèn les propietats de l'Església. Sap que de l'entorn objectual depèn la seva supervivència i el seu poder. La ira del pare Pi també pot entendre's com a ira per autoritat eclesiàstica. Trobem que es permet enfadar-se en presència del poble ras sense importar-li les reaccions que pugui despertar-los. Si no sent ni penediment ni remordiment és perquè se sent superior a ells. En canvi, manifestant la mateixa ira davant don Fabrizio, en acabar el seu parlament tem haver provocat la ira del seu senyor (*El Guepard*, I/125: 648).

L'autor comunica la ira del jesuïta a partir d'Expl: Comt V aclaridor, i sVs -els adjectius <<dura i despectiva>>; i sNVs: paralingüístics: el to de <<la seva veu>>. Considerem aquests sNVs com components d'una *configuració semiòtica* en la qual s'integra l'EF. Amb aquests dos recursos interpretem l'EF.

El pare Pirrone parlava de les futures confiscacions eclesiàstiques (...). I quan el més jove dels Schiro va cometre la imprudència de dir que tal volta així alguns treballadors pobres tindrien una finqueta, la seva veu es féu dura i despectiva:
-Ja ho veuràs, don Antonino, ja ho veuràs. El batlle ho comprarà tot, pagarà el primer termini i després no se'n tornarà a parlar. Així ha succeït al Piemont. (*El Guepard*, V/2/20: 67)

L'EF del pare Pirrone funciona com Em, Ex i ME d'ira. Considerem el cas d'*ira: primitiva: instint de conservació: entorn objectual*.

2) En un context interactiu d'amistat, a l'observatori amb el príncep, el pare Pirrone es mostra agressiu davant un comentari de don Fabrizio sobre els esdeveniments polítics recents. El jesuïta, com eclesiàstic, no pot refrenar l'impuls de revelar-se contra les possibles confiscacions dels béns de l'Església, com efectectivament succeí. Amb la idea representar l'efecte de *simultaneïtat interactiva*, l'autor interromp el parlament del pare Pirrone i utilitza un recurs sintàctic per introduir, dins un parèntesi, la descripció del comportament NV del príncep: don Fabrizio, en actitud d'escolta, roman en silenci.¹⁵⁵ Aquest element paralingüístic actua com *efecte amplificador* de l'estat emocional d'ira del pare Pirrone. D'altra banda, un cop acabat el seu

¹⁵⁵ Vegeu el punt IV.2.1.1.2 *Recursos sintàctics*, d'aquesta treball de tesi.

parlament, el jesuïta experimentarà una sèrie d'emocions com a reacció a la seva actitud inusitada d'ira davant don Fabrizio: patiment, penediment, afecte i por (*El Guepard*, I/48/125: 648/CE). La negació d'una emoció per reforçar-ne una altra és un recurs freqüentment utilitzat per l'autor; amb aquest recurs, la negació de la tranquil.litat del pare Pirrone serveix per remarcar la seva ira.

L'autor comunica l'estat emocional del pare Pirrone a partir d'Expl: Comt V aclaridor, emès pel propi personatge, i sVs -el substantiu <<tranquil.litat>> per tranquil.litat, i l'adjectiu <<agressiu>> per ira-; i sNVs: paralingüístics: el to de veu del parlament del propi personatge, en primera persona, transcrit amb signes de puntuació, per ira. Considerem aquests sNVs com components d'una *configuració semiòtica* en la qual s'integra l'EF. Amb aquests dos recursos interpretem l'EF.

Romput el gel, el Príncep pogué comunicar al pare Pirrone les seves impressions polítiques, però el Jesuïta estava lluny de compartir la seva tranquil.litat. Més aviat es mostrà agressiu.

- En poques paraules, vostès els senyors s'han posat d'acord amb els liberals, amb els francmaçons, a costa nostra i de l'Església. Perquè evidentment els nostres béns, aquests béns que són el patrimoni dels pobres, seran confiscats i repartits de qualsevol manera entre els caps del moviment. ¿I després qui apaivagarà la fam de les multituds de desgraciats que l'Església sustenta i guia? (El Príncep callava.). Com ho faran per apaivagar els desesperats? Jo us ho diré, Excel.lència: arrasaran totes les vostres terres, unes després de les altres. Així Déu farà justícia, encara que sigui per mediació dels francmaçons. El senyor guaria els cecs del cos, però, on acabaran els cecs de l'esperit? (*El Guepard*, I/59/123: 637/CE)

L'EF del pare Pirrone pertany a un CE de *tranquil.litat* i *ira*. Funciona com Em, Ex i ME d'ira, i GNE de tranquil.litat. Considerem el cas d'*ira*: *primitiva: instint de conservació: entorn objectual*.

3) En un context interactiu públic, pels camins de San Cono, l'autor descriu el comportament NV d'un enrabiat oncle Turi. Aquest ha estat víctima d'una injustícia familiar: la seva ira no té límits en descobrir que ha perdut la seva part en la tinença de l'ametllar. Sentint-se estafat, reverteix la còlera vers la seva família. La ira de l'oncle Turi Es tracta d'una agressivitat que té el seu origen en la possessió de la terra, font del seu aliment.

L'autor comunica la ira de l'oncle Turi a partir d'Expl: Comt V aclaridor, i sVs -el verb <<s'enfurí>>-; i sNVs: proxèmics: Ub i Dpl <<recorria els camins de San Cono>>; i kinèsics: sistema Neuro-Vegetatiu de tipus químic <<amb escuma a la boca>>. Considerem aquests sNVs com components d'una *configuració semiòtica* en la qual s'integra l'EF. Amb aquests dos recursos interpretem l'EF.

Feia vint anys que havia estat associat amb el difunt Gaetano, justament en els moments de la seva màxima activitat. Després una discussió havia separat els dos germans, una d'aquestes disputes familiars de mil arrels, que és impossible aclarir perquè cap de les dues parts s'expressa sincerament, perquè té, cadascuna, molt a amagar. El fet és que quan *l'estimat difunt* es trobà en possessió del petit ametllerar, Turi havia dit que en realitat la meitat li pertanyia a ell, perquè ell havia aportat la meitat dels diners, o la meitat del treball. Però l'escriptura de compra estava sols a nom de Gaetano Buon' Anima. Turi s'enfurí i recorria els camins de San Cono amb escuma a la boca (...) (*El Guepard*, V/6/57: 251)

L'EF de l'oncle Turi funciona com Em, Ex i ME d'ira. Considerem el cas d'ira: *primitiva: instint de conservació: entorn objectual*.

4) En un context interactiu familiar, a la cuina amb el pare Pirrone, Sarina confessa tenir problemes perquè la seva filla s'ha deixat embarassar pel seu cosí Santino. La solució proposada pel jesuïta desencadena la ira de Sarina: s'enrabia mostrant el seu desacord en donar part de l'ametllerar al seu nebot. Ella ho considera una porcada perquè les dues famílies Pirrone van renyir precisament a rel de la tinença d'aquesta peça de terra.

L'autor comunica la ira de Sarina a partir d'Expl: Comt V aclaridor, emès pel propi personatge, i sVs -el verb <<s'enfurí>>-; i sNVs: paralingüístics: to de veu del seu parlament transcrit amb signes de puntuació. Considerem aquests sNVs com components d'una *configuració semiòtica* en la qual s'integra l'EF. Amb aquests dos recursos interpretem l'EF.

Sarina s'enfurí: - Jo donar la meitat de la terra? A aquests lladres? Mai! Primer morta! (*El Guepard*, V/7/59: 270)

El mateix cas correspondria en part al tipus d'ira degradant. Entre netejar l'honor de la seva filla i conservar la possessió de la terra, Sarina defèn la segona opció per sobre de tot. La terra és la seguretat de la seva família. L'actitud de defensa, tant en el cas del pare Pirrone com en el de Sarina, és protegir-se de l'ambició dels altres, concebuts com a lladres. Tant defensa el jesuïta la terra de l'Església, considerada com a seva, com Sarina la terra de la seva propietat familiar. És destacable també que sigui un dels pocs exemples d'ira per part d'una dona, i l'únic del capítol V. És una ira justificada també des del punt de vista de l'estatus: tot i ser una dona, Sarina se sent amb dret d'estar irosa perquè gaudeix d'un cert estatus. La terra li ha pervingut com a herència per part del seu pare, i se sent celosa del que és seu. La pèrdua de l'ametllerar pot suposar la ruïna de la família. Manifestant el seu desacord, també està

exterioritzant una actitud de malestar, i és aquest malestar allò que provoca en el lector.

L'EF de Sarina funciona com Em, Ex i ME d'ira. Considerem el cas d'*ira: primitiva: instint de conservació: entorn objectual*.

5) En un context interactiu familiar i de política matrimonial, en un lloc apartat del pati, el pare Pirrone comunica a Vicenzino l'afer de la seva filla amb Santino. L'autor presenta la ira de Vicenzino com un tret caracterial. El descriu predominantment amb sNVs. Aparentment "l'home d'honor" hauria de defensar l'honor de la família davant el problema de l'embaràs de la filla.

En el primer cas, l'autor comunica la ira de Vicenzino a partir d'Expl: Comt V aclaridor, i sVs -els adjectius <<ferotges>> i <<violent>>, i el substantiu <<estropici>>¹⁵⁶ i sNVs: kinèsics: EF a partir del substantiu <<ulls>>, i Mrs <<les seves remenades>>; TFs: <<front curt>>; objectuals: artefacte: <<patilles>> <<ganivet de molles>>; proxèmics: Ub <<dins la butxaca dreta dels calçons>>. Considerem aquests sNVs com components d'una *configuració semiòtica* en la qual s'integra l'EF. Amb aquests dos recursos interpretem l'EF.

En efecte, amb el seu front curt, els seus ulls ferotges, les seves patilles, les seves remenades i el ganivet de motlles dins la butxaca dreta dels calçons, es comprenia de cop que Vicenzino era <<un home d'honor>>, un d'aquests imbècils violents capaç de qualsevol estropici. (*El Guepard*, V/5/52: 225)

En realitat Vicenzino, <<l'home d'honor>>, no defèn l'honra de la seva filla fadrina, cosa que seria considerada favorable i entenedora. La seva ira obeeix a l'ambició: no vol perdre l'ametllerar. El que ressalta l'autor no és la dignitat de defensar la terra, sinó la poca dignitat que té el fet que prefereix defensar la terra abans que l'honor de la seva pròpia filla. És un clar exemple d'indignitat: la més baixa i la que crea més malestar en tot el capítol, i coincideix en ser l'última manifestació d'ira d'aquest. L'autor utilitza aquest recurs per a deixar en el lector el major malestar possible.

En el segon cas, l'autor comunica la ira de Vicenzino a partir d'Expl: Comt V aclaridor, i sVs -els sintagmes nominals <<consideracions obscenes>> i <<resolucions homicides>>-, i predominantment amb sNVs: kinèsics: EF a partir del substantiu <<ulls>>, CO <<començaren a bellugar-

---

¹⁵⁶ Castellanisme utilitzat pel traductor. Segons el seu significat en el text, la forma lèxica normativa seria <<estropell>>.

se>>, Pk d'intensitat <<les venes del front se li inflaren>>. Considerem aquests sNVs com components d'una *configuració semiòtica* en la qual s'integra l'EF. Amb aquests dos recursos interpretem l'EF.

En canvi, a la primera al·lusió al dot i a les terres, els seus ulls començaren a bellugar-se, les venes del front se li inflaren. Un vòmit de consideracions obscenes li sortí de la boca, exaltat per resolucions homicides (...) (*El Guepard*, V/10/74: 372)

En ambdós casos, l'EF de Vicenzino funciona com Em, Ex i ME d'ira. Considerem ambdós casos d'*ira: primitiva: instint de conservació: entorn objectual*.

XVII.2.3. integritat moral.

1) En un context interactiu familiar, el pare Pirrone demana de parlar urgentment amb el príncep en el moment en què aquest s'està prenent un bany. Creiem que don Fabrizio està relaxat pels efectes de l'aigua tibia. Fa entrar el sacerdot, creient que tindria temps suficient per cobrir-se amb el barnús, però no és així. L'entrada precipitada del pare Pirrone l'irrita. El príncep sent envaïda la seva intimitat. Manifesta plenament tota la seva agressivitat vers el turbat pare Pirrone, humiliant-lo manant-li que l'ajudi a assecar-se. Es tracta d'una manifestació d'ira contra la persona adequada en el moment adequat i amb la intensitat adequada. La ira del príncep té el seu origen en l'instint de defensar la pròpia intimitat personal.

L'autor comunica la ira de don Fabrizio a partir d'Expl: Comt V aclaridor, i sVs -l'adjectiu <<irritat>> i el substantiu <<còlera>>-, i sNVs: paralingüístics: el to de veu del seu parlament transcrit amb signes de puntuació. Considerem aquests sNVs com components d'una *configuració semiòtica* en la qual s'integra l'EF. Amb aquests dos recursos interpretem l'EF.

[don Fabrizio} Pensava poder-se posar el barnús abans que entràs el Jesuïta, però no li donà temps i aquest entrà just en el moment en què ell, no dissimulat ja per l'aigua sabonosa, no vestit encara amb el provisional sudari, es trobava completament nu (...). [El pare Pirrone] murmurà una excusa i retrocedí, però don Fabrizio, irritat per no haver tingut temps de cobrir-se, dirigí contra ell la seva pròpia còlera.
-Pare, no faci el beneït; me doni el barnús i, si li sembla, m'ajudi a eixugar-me. (*El Guepard*, II/1/60: 252)

L'EF de don Fabrizio funciona com Em, Ex i ME d'ira. Considerem el cas d'*ira: primitiva: instint de conservació: integritat moral*.

2) En un context interactiu d'amistat, el narrador explica que don Fabrizio deixà <<un parell de llibres de Balzac>> <<disgustat, a un amic que volia coses escabroses>>. Transportant el concepte d'instint de conservació primitiu a la societat actual, en termes culturals, es tracta, a més de defensar les necessitats bàsiques, de vetllar pels valors morals. En la societat decimonònica, aquest fet no correspon només al propi individu, sinó al pare de família. En l'exemple següent, correspon en darrera instància al príncep, el cap de casa. Don Fabrizio exerceix una estricta censura pel que fa a les lectures a què poden accedir les seves filles. Parafraçant el text escrit, aquesta censura es fa <<pel respecte als pudors virginals de les jovenetes, pels escrúpuls religiosos de la Princesa i pel mateix sentit de dignitat del Príncep>>. En definitiva obeeix a una forta i a vegades infundada repressió moral. Considerem l'adjectiu <<disgustat>> com a sinònim d'ira.

L'autor comunica la ira de don Fabrizio a partir d'Expl: Comt V aclaridor, i sVs -l'adjectiu <<disgustat>>-. Amb aquest recurs interpretem l'EF.

Durant aquells anys, a través de les novel·les, s'anaven formant aquells mites literaris que encara avui viuen dins les intel·ligències europees. Però Sicília, en part per la seva tradicional impermeabilitat a les coses noves i en part pel seu difús desconeixement de qualsevol idioma, i també, s'ha de reconèixer, per la vexativa censura borbònica que disposava d'una estreta vigilància duanera, ignorava l'existència de Dickens, d'Elliot, de la Sand i de Flaubert, fins i tot la de Dumas. És ver que un parell de volums de Balzac havien arribat subrepticament a mans de don Fabrizio, que feia de censor familiar. Els havia llegits, i deixats després, disgustat, a un amic que volia coses escabroses, dient-li que eren el fruit d'un talent vigorós però extravagant i <<amb una idea fixa>> (avui diríem monomaniac): judici precipitat, com es pot veure, no desposseït, per altra part, d'agudesia. El nivell de les lectures era per tant més aviat baix, condicionat com estava pel respecte als pudors virginals de les jovenetes, pels escrúpuls religiosos de la Princesa i pel mateix sentit de dignitat del Príncep, que s'havia negat enèrgicament a deixar sentir <<porqueries>> als seus familiars. (*El Guepard*, IV/2/36: 105)

L'EF de don Fabrizio funciona com Em, Ex i Me d'ira. Considerem el cas d'ira: *primitiva: instint de conservació: integritat moral*.

3) En un context interactiu públic, alguns pagesos de Donnafugata acuden a don Fabrizio per fer-li una consulta referent al Plebiscit. Freud (1999a) considera que la finalitat de tot acte humà és la satisfacció. Alguns pagesos consideren impensable la resposta del príncep, de votar afirmativament. Aquesta és la raó per la qual se senten ofesos amb la resposta

del príncep.¹⁵⁷ D'aquí la seva insatisfacció o molèstia. Don Fabrizio ha ferit el seu amor propi. Entenem que exterioritzen la seva emoció a la sortida del palau.

L'autor comunica la ira dels pagesos a partir d'Expl: Comt V aclaridor, i sVs -l'adjectiu <<contrariats>>-. Amb aquest recurs interpretem l'EF.

Altres, en canvi, sortien contrariats, convençuts que don Fabrizio era un desertor o un beneit i decidits més que mai a no fer-li cas i seguir el mil·lenari proverbi que ensenya a preferir un mal conegut a un bé no encara experimentat. (*El Guepard*, III/11/55: 192)

L'EF dels pagesos, ja fora del palau, funciona com Em, Ex i ME d'ira. Considerem el cas d'*ira: primitiva: instint de conservació: integritat moral*.

4) En un context interactiu familiar i de política matrimonial, l'oncle Turi saluda de mala gana el pare Pirrone. La seva forma de viure i les males experiències viscudes han deixat una empremta estàtica en la seva EF. Per qüestions testamentàries, la ira que sent per la família Pirrone s'ha convertit en una veritable obsessió.

L'autor comunica la ira de l'oncle Turi a partir d'Expl: sVs -els adjectius <<sinistres>> i <<dolentes>> per ira, i el substantiu <<somriure>> per somriure-; i sNVs: kinèsics: EF i TFs <<presentava a la cara les arrugues sinistres>>, Mrs de besar la mà <<de mala gana>>; i proxèmics: <<gest de besar-li la mà>>. Considerem aquests sNVs com components d'una *configuració semiòtica* en la qual s'integra l'EF. Amb aquests dos recursos interpretem l'EF.

L'oncle Turi era un vell vigorós i dret, cuit pel sol i les gelades, i presentava a la cara les arrugues sinistres que les calamitats imprimeixen sobre les persones dolentes.
- Entra -digué sense somriure.
Féu, de mala gana, el gest de besar-li la mà. (*El Guepard*, V/20/63: 301/CE)

L'EF de l'oncle Turi pertany a un CE de *somriure i ira*. Funciona com Em, Ex i ME d'ira, i GNE de somriure. Considerem el cas d'*ira: primitiva: instint de conservació: integritat moral*.

---

¹⁵⁷ En la traducció catalana de Llorenç Villalonga (1962), apareix la paraula <<contrariats>>, que nosaltres hem pres com un sinònim d'ira. En canvi, al text original en italià apareix la paraula <<contristati>> (Tomasi di Lampedusa, 1969/1983: 135), respectada en la traducció castellana <<contristados>> (Gutiérrez, 1999: 134). Malgrat les diferències de traducció, hem seguit la traducció de Villalonga.

5) En un context interactiu familiar i de política matrimonial, l'oncle Turi es mostra irat per un succés del passat relacionat amb una herència. Tenint en compte que amb el pas del temps les emocions disminueixen d'intensitat (Castilla del Pino, 2000), en el cas de l'oncle Turi no és així: la ira s'ha fet més intensa, fins a convertir-se en una veritable obsessió.

L'autor comunica la ira de l'oncle Turi a partir d'Expl: Comt V aclaridor, emès pel propi personatge, i sVs -l'expressió lexicalitzada <<em fa oi>>-; i sNVs: paralingüístics: el to de veu del seu parlament transcrit amb signes de puntuació; i proxèmics: Dpl i Ub <<passar-hi pel davant>>. Considerem aquests sNVs com components d'una *configuració semiòtica* en la qual s'integra l'EF. Amb aquests dos recursos interpretem l'EF.

- Jo no posaré mai els peus en aquella casa. Em fa oi passar-hi pel davant. Turi Pirrone no oblida els greus rebuts encara que faci vint anys. (*El Guepard*, V/8/65: 310)

L'EF de l'oncle Turi funciona com Em, Ex i ME d'ira. Considerem el cas d'ira: *primitiva: instint de conservació: integritat moral*.

XVII.3. instint de domini.

1) En un context interactiu d'amistat, dins el coupé camí de Palermo, el pare Pirrone i don Fabrizio divisen fogueres a les muntanyes de la Conca d'Or. Simbolitzen metafòricament la ira dels garibaldins contra la monarquia borbònica i els eclesiàstics. El foc i la foscor de la nit amplifica l'efecte d'ira de les tropes rebels, i l'efecte de por en la gent de Palermo.

En termes genèrics, l'autor comunica la ira de les tropes garibaldines a partir d'Expl: Comt V aclaridor, i sVs -l'adjectiu <<rebels>> i el substantiu <<amenança>>-; i sNVs: objectuals: construït: el foc. Amb aquests dos recursos interpretem l'EF.

Ací i allà hi havia fogueres que les esquadres rebels encenien cada vespre, com a silenciosa amenaça per a la ciutat reial i conventual. (*El Guepard*, I/10/58: 266)

En termes genèrics, l'EF de les tropes garibaldins funciona com Em, Ex i ME d'ira. Considerem el cas d'ira: *primitiva: instint de domini*.

2) En un context interactiu públic, al saló del buffet del palau Ponteleone, el coronel Pallavicino parla de la batalla d'Aspromonte (Calàbria). Des d'un punt de vista subjectiu, tracta els soldats de Garibaldi amb els

substantius <<fanàtics>> i <<fascinosos>>. Segons el coronel, entre l'exèrcit de voluntaris de Garibaldi s'hi han agrupat delinqüents habituals, homes malvats de perversa condició. La visió de Pallavicino és despectiva. Ell comandava l'exèrcit regular que el govern italià envià per a detenir el general Garibaldi i els seus <<camises roges>>, fet que ocorregué a Aspromonte el 29 d'agost de 1862.¹⁵⁸ L'exèrcit de Garibaldi era, abans que res, patriòtic.

L'autor comunica l'estat emocional dels soldats amb Expl: sVs -els substantius <<fanàtics>> per excitació, i <<fascinosos>> per ira-; i sNVs: kinèsics: EF, a partir del substantiu <<cara>>. Amb aquests dos recursos interpretem l'EF.

He de confessar, a més, que quan a Aspromonte em vaig topar amb aquells centenars de descamisats, alguns amb aire de fanàtics incurables, altres amb la cara de fascinosos professionals (...) (*El Guepard*, VI/30/78: 369/CE)

Des del punt de vista del coronel Pallavicino, l'EF dels soldats pertany a un CE d'*excitació* i *ira*. Funciona com Em, Ex i ME d'ambdues. Considerem el cas d'*ira*: *primitiva: instint de domini*.

3) En un context interactiu públic, l'autor el coronel Pallavicino parla de conflicte irracional a Sicília. La referència a la irracionalitat és el cas de la ira més primitiva. Això ens fa pensar en la lluita del mascle per ser l'amo del ramat. En la societat actual, aquesta lluita adopta la forma de líder o partit polític, fins i tot quan es parla de democràcia.

En el primer cas, en un sentit genèric, l'autor comunica la ira a partir d'Expl: sVs -l'adjectiu <<irracional>>, entès com a sinònim d'ira-. Amb aquest recurs interpretem l'EF.

---

¹⁵⁸ El llibre al·ludeix la batalla que es produí a Aspromonte (Calàbria) el 29 d'agost de 1862 entre les tropes regulars i Garibaldi amb els seus <<camises roges>>. La unificació d'Itàlia havia deixat fora dues ciutats tan importants com Roma i Venècia. Mentre Venècia quedava dins l'imperi austríac, i per a conquerir-la era inevitable un conflicte (que es produiria el 1866), Roma gaudia de la protecció de Napoleó III, i forces franceses garantitzaven la independència de l'Estat Pontifici. El primer ministre italià, Urbà Rattazzi, cregué poder repetir la tàctica usada per Cavour en ocasió de l'annexió del Regne de les Dues Sicílies: deixà lliure Garibaldi d'anar a Sicília i formar allà un exèrcit de voluntaris, amb el qual el general arribaria fins a Roma, conquistant-la i entregant-la després a Vittorio Emanuele. El govern es mostrava aliè a la iniciativa i formalment hostil. De totes maneres, quan Garibaldi ja havia passat l'estret al comandament de les seves tropes, les protestes franceses foren tan violentes i amenaçadores que el govern va haver de canviar d'actitud: un exèrcit al comandament del coronel Pallavicino fou enviat per a detenir el general Garibaldi. Hi hagueren trets i el mateix Garibaldi fou ferit en un peu.

(...) No havíem estat mai tan desunits com ara.(...) aquí, a Sicília, està covant alguna cosa grossa, irracional... (...) (*El Guepard*, VI/8/86: 409)

El mateix concepte es reproduïx en un context interactiu d'amistat, caçant al Monte Moreo, en què don Fabrizio reflexiona sobre la situació política.

En el segon cas, l'autor comunica la ira a partir d'Expl: sVs -l'adjectiu <<irracionals>>, entès com a sinònim d'ira-. Amb aquest recurs interpretem l'EF.

altres [preocupacions] encara (i eren les més doloroses) havien arrelat dins el seu propi interior davant les irracionals reaccions del proïsme sobre la política (...) (*El Guepard*, III/10/8: 24)

L'EF dels qui actuen amb aquestes reaccions irracionals funciona com Em, Ex i ME d'ira. Considerem ambdós casos d'ira: *primitiva: instint de domini*.

4) En un context interactiu familiar, a l'Hotel de Trinàcria, don Fabrizio és al llit de mort. Davant un soroll exterior, instintivament Tancredi actua per censurar-lo a fi que no pugui molestar el príncep, que agonitzava. El gest de Tancredi està ple de tendresa i posa de manifest la comunió espiritual entre el seu oncle i ell. L'afecte i amor és tan intens que, des de sempre, ambdós familiars han empatitzat. Per aquest motiu, sap que la música el pot molestar. Potser Tancredi no ha necessitat llegir cap gest NV en don Fabrizio per entendre necessàriament la situació. Prova d'això és que l'autor no ho diu. En aquest cas analitzem el pensament de don Fabrizio: <<pensà quan de fel es mesclava en aquells moments a Itàlia>>. Interpretem la paraula <<fel>> com a sinònim d'ira. En definitiva, don Fabrizio fa extensible el seu propi estat anímic a tots els altres italians.

En termes genèrics, i des del pensament de don Fabrizio, l'autor comunica la ira i el patiment dels italians a partir d'Expl: Comt V aclaridor, i sVs -els substantius <<fel>> per ira, i <<agonies>> per patiment-. Amb aquest recurs interpretem l'EF.

A baix, al carrer, entre l'hotel i la mar, s'aturà un piano de maneta i tocava amb l'àvida esperança de commoure uns forasters que no existien en aquella estació. Triturava <<Tu que vas estendre les ales cap a Déu>>. El que quedava de don Fabrizio pensà quant de fel es mesclava en aquells moments a Itàlia, amb tantes agonies, a través d'aquestes músiques

mecàniques. Tancredi, amb la seva intuïció, va córrer cap al balcó, tirà una moneda i féu senyes que callassin. (*El Guepard*, VII/27/41: 209/CE)

En termes genèrics, la suposada EF de molts italians pertany a un CE d'*ira* i *patiment*. Funciona com Em, Ex i ME d'ambdues. Considerem el cas d'*ira: primitiva: instint de domini*.

5) En un context no interactiu, estant Concetta sola a la seva habitació, el narrador parla del caràcter dels sicilians, en termes genèrics. Mostra una gent experta en emmascarar la veritat de mil maneres. Aquesta actitud obeeix bàsicament a interessos personals. Del cas, destaco <<la por>> i <<la mala intenció>> que destrueix la veritat. Aquestes paraules ens remetent a la idea de por, i de violència potser originada en l'odi, la gelosia, etc.

En termes genèrics, l'autor comunica la por i la ira dels sicilians a partir d'Expl: Comt V aclaridor, i sVs -el substantiu <<por>> per por, i el sintagma nominal <<mala intenció>> per ira-. Amb aquest recurs interpretem l'EF.

Enlloc com a Sicília té la veritat una vida tan breu: el fet ha ocorregut fa cinc minuts i ja la seva noció ha desaparegut disfressada, embellida, desfigurada, oprimida, anihilada per la fantasia i els interessos: el pudor, la por, la generositat, la mala intenció, l'oportunisme, la caritat, totes les passions, les bones i les dolentes, es precipiten damunt el fet i el fan bocins; el fan desaparèixer. (*El Guepard*, VIII/30/66: 285/CE)

En termes genèrics, l'EF dels sicilians pertany a un CE de *por* i *ira*. Funciona com Em, Ex i ME d'ambdues. Considerem el cas de *por: primitiva: instint de conservació: integritat física*. Considerem el cas d'*ira: primitiva: instint de domini*.

XVII.4. instint de nutrició.

1) En un context interactiu d'amistat, a l'habitació del pare Pirrone, don Pietrino, el vell herbolari, està indignat davant la decisió de l'ajuntament de cobrar impostos pel seu propi treball: anar a buscar herbes a la muntanya, quelcom que la pròpia naturalesa li proporciona de forma gratuïta. És el cas d'un personatge que, sense tenir estatus, manifesta la seva indignació: no és una ira d'estatus o poder, no és una ira de defensa de propietats, sinó una ira de subsistència. Es defensa dels depredadors, les autoritats; d'aquí el seu malestar.

En el primer cas, l'autor comunica la ira de don Pietrino a partir d'Expl: sVs -l'expressió metafòrica de tipus cromàtic <<els seus ulls s'enfosquien>>-, i el Comt V del narrador que aclareix el significat de l'EF, introduint sVs -el substantiu <<ràbia>>-; i sNVs: kinèsics: EF a partir del substantiu <<ulls>>; i paralingüístics: qualitat de veu <<les paraules li sortien desgavellades de la boca sense dents>> i to de veu general del seu parlament transcrit amb signes de puntuació. Considerem aquests sNVs com components d'una *configuració semiòtica* en la qual s'integra l'EF. Amb aquests dos recursos interpretem l'EF.

-I aquest senet, aquest estramoni (...)- Les paraules li sortien desgavellades de la boca sense dents, però els seus ulls s'enfosquien d'autèntica ràbia. -Tenc o no tenc raó, Pare? Digues-ho tu. (*El Guepard*, V/3/18: 54)

En el segon cas, l'autor comunica la ira de don Pietrino a partir d'Expl: Comt V aclaridor, emès pel propi personatge; i sNVs: paralingüístics: to de veu general del seu parlament, transcrit amb signes de puntuació. Considerem aquests sNVs com components d'una *configuració semiòtica* en la qual s'integra l'EF. Amb aquest recurs interpretem l'EF.

-Està boig! ¿A tu no et pareix una revolució que el batlle em posi contribucions per les herbes creades per Déu i que jo mateix vaig a collir per muntanyes i valls? O tu també estàs malament del cap?(*El Guepard*, V/4/45: 177)

En ambdós casos, l'EF de don Pietrino funciona com Em, Ex i ME d'ira. Considerem ambdós casos d'ira: *primitiva: instint de nutrició*.

2) En un context interactiu familiar, de viatge a Donnafugata, en arribar a la propietat de Rampinzeri, Bendicó, el gos de companyia del Príncep, demostra la seva agressivitat contra els ocells per instint natural. El viatge ha estat llarg i tantes hores d'inactivitat li han produït malestar. Desfoga aquest cansament atacant per instint els ocells que es mouen, com un joc, un entreteniment. Si bé l'animal caça per sobreviure, en el cas de Bendicó aquest no necessita caçar per alimentar-se, però posseeix l'instint propi de la seva espècie.

L'autor comunica la ira de Bendicó a partir d'Expl: sVs -el verb <<s'enfuria>>-; i sNVs: proxèmics: Dpl i Ub <<precipitant-se fora del darrer cotxe>>. Considerem aquests sNVs com components d'una *configuració semiòtica* en la qual s'integra l'EF. Amb aquests dos recursos interpretem l'EF.

I Bendicó, precipitant-se fora del darrer cotxe, s'enfuria contra les fúnebres suggerències dels corbs que volaven sota la claror. (*El Guepard*, II/9/7: 34)

L'EF de Bendicó funciona com Em, Ex i ME d'ira. considerem el cas d'ira: *primitiva: instint de nutrició*.

XVII.5. instint sexual.

XVII.5.1. enamorament.

1) En un context interactiu públic, en el sopar d'autoritats del 1910, l'estat emocional de gelosia i ira va creixent al llarg de la cena (*El Guepard*, II/107: 505/CE), (*El Guepard*, II/108: 507/CE) i (*El Guepard*, II/112: 523/CE), i Concetta el sap contenir fins al final, moment en què la situació es fa insostenible. El resultat és que una emoció intensament sentida es fa difícil de contenir (Ekman 1985/1992).

En el primer cas, l'autor comunica l'estat emocional de Concetta a partir de sNVs: kinèsics: EF a partir del substantiu <<cara>>, sistema Neurovegetatiu de tipus dèrmic, gairebé químic <<amb la cara vermella i a punt de plorar>>, i Pk d'intensitat; proxèmics: OC <<I li girà l'esquena>>; i paralingüístics: to de veu del seu parlament transcrit amb signes de puntuació. Interpretem aquests sNVs com l'expressió de la gelosia i ira intensament sentides, tenint en compte que Concetta es caracteritza per saber contenir les emocions. Considerem aquests sNVs com components d'una *configuració semiòtica* en la qual s'integra l'EF. Amb aquest recurs interpretem l'EF.

Tancredi s'escalà per recollir el ventall de plomes que Angèlica havia deixat caure. En incorporar-se veié Concetta amb la cara vermella i a punt de plorar.

-Tancredi, aquestes coses tan lletges es diuen al confessor, no es conten a una taula de senyoretetes. Almenys si són com jo.

I li girà l'esquena. (*El Guepard*, II/51/117: 559/CE)

Als ulls de Tancredi, Concetta apareix com una dona enamorada, irada a causa de la gelosia, però recordada amb una gran dignitat. Cinquanta anys més tard, el 1860, Tassoni, íntim amic de Tancredi, comunica a Concetta els sentiments del seu cosí. Concetta, vella i soltera, descobreix que tota la seva vida ha estat una gran equivocació. En realitat, Tassoni no coneix els veritables motius del comportament de Concetta, sols la versió que li explicà Tancredi. En el fons, admira el comportament senyorial de Concetta -una

senyoreta no ha de tolerar certs comentaris <<un poc atrevi[ts]>>-, i vol reconciliar-se amb ella.

En aquest segon cas, l'autor comunica l'estat emocional de Concetta a partir d'Expl: Comt V que enganya, emès per Tassoni; en realitat, Concetta no estava enfadada per la història, sinó per la gelosia que sentia envers Angèlica, la seva rival; i sVs -els adjectius <<ofesa>> i <<colèrics>>, i el substantiu <<ràbia>> per ira-. Tenint el compte el cas anterior (*El Guepard*, II/117: 559), deduïm la gelosia Impl a partir del context personal i situacional de Concetta. Amb aquest recurs interpretem l'EF.

(...) i que, com vostè l'havia creguda veritat, se sentia ofesa, perquè la historieta resultava un poc atrevida per la manera de ser de fa cinquanta anys. <<Estava tan encisadora, em deia [Tancredi], amb els seus ulls colèrics i els seus llavis graciosament contrets per la ràbia, estava tan encisadora que si no m'hagués dominat l'hauria besada allà mateix, davant vint persones i davant el meu terrible tiot.>> (*El Guepard*, VIII/19/58: 257/CE)

En ambdós casos, l'EF de Concetta pertany a un CE de *gelosia* i *ira*. Funciona com Em, Ex i ME d'ambdues. Considerem el cas d'*ira: primitiva: instint sexual: enamorament*

2) En un context interactiu públic, davant les portes del convent del Sant Esperit, Concetta es mostra ofesa amb Tancredi. El seu somriure i el doble joc de les seves paraules aconsegueixen intimidar i ridiculitzar Tancredi, qui comprèn el veritable sentit de l'al.lusió, i manté el príncep aliè al context. Remetem al comentari del cas a *gelosia: contenció: primitiva: instint sexual: enamorament*.

Concetta, però, amb el més dolç dels seus somriures fità el seu cosí.
- Tancredi, hem vist una biga quan passàvem davant la casa de Ginestra. Vés a dur-la, entraràs abans. (*El Guepard*, II/53/130: 623/CE)

L'EF de Concetta pertany a un CE de *somriure, gelosia, ira* i *orgull*. Funciona com Em, Ex i ME de somriure, orgull i ira, i ME de gelosia. Considerem el cas d'*ira: primitiva: instint sexual: enamorament*.

3) En un context interactiu públic, davant les portes del convent de l'Esperit Sant, Concetta, a contracor, allunyarà per sempre Tancredi de la seva vida. Concetta actua com una dona ofesa. La sang violenta i la força rabiosa dels Salina s'imposa; així ho demostrarà amb les seves paraules, sense riure, als ulls del seu propi pare i de Tancredi. L'EF de Concetta i el doble joc de les

seves paraules aconseguen intimidar i ridiculitzar Tancredi, qui comprèn el veritable sentit de l'al·lusió, i manté el príncep aliè al context. Concetta demostra ser molt hàbil controlant la situació tant verbalment com no verbalment. Cal constatar que la ira de Concetta prové de la gelosia que li ha suposat la interferència d'Angèlica en la seva vida amorosa. Remetem al comentari del cas a *riure*: *GNE*: *primitiva*: *instint sexual*: *enamorament*.

[Tancredi] Intentà dir alguna cosa al Príncep, que estava sorprès, però Concetta intervingué de nou, amb veu perversa i ara sense riure.

- Deixa'l, papà, està de broma. Almenys ha vist ja un convent i li basta. No és just que entri al nostre. (*El Guepard*, II/54/131: 628/CE)

L'EF de Concetta pertany a un CE de *riure*, *gelosia* i *ira*. Funciona com GNE de riure, Em, Ex i ME d'ira, i ME de gelosia. Considerem el cas d'*ira*: *primitiva*: *instint sexual*: *enamorament*.

4) En un context interactiu familiar, al saló, les senyoretas Salina i la senyoreta Dombreuil s'aixequen en veure passar don Fabrizio i el saluden. Surt del despatx de pactar el comproment de la parella Tancredi-Angèlica. De la seva banda, Concetta infringeix la norma i no el saluda, fent-se "aparentment" la despistada, com si no l'hagués sentit. En realitat, l'autor deixa ben clar que les fortes passes del pare se sentien de lluny: <<El renou de les seves passes vigoroses i ràpides l'anunciaven d'enfora.>>, <<a deci metri di distanza>> diu l'original de Lampedusa. La Po de Concetta juga un paper molt important: asseguda d'esquena, s'estalvia de mostrar la seva cara. En unes altres condicions s'hauria pogut produir un somriure de salutació i comiat. Ara, però, seria una cruel manifestació de poder que el seu pare esperés d'ella un somriure. En estar d'esquena i no mostrar la cara, Concetta demostra estar molt diplomàticament a l'altura de les circumstàncies: d'una banda s'estalvia de mentir amb un somriure que no seria sentit, i de l'altra mostra, odiosa, una actitud de revenja. El seu pare ni ha parlat amb ella: l'ha ignorada totalment. Ella actua d'igual manera amb el seu pare, amb la mateixa *condició de no persona* (Goffman, 1956/1993). Concetta creu que el veritable culpable d'aquesta decisió és el seu propi pare. En realitat ha estat només ella, aspecte que descobrirà cinquanta anys més tard, al capítol VIII.

L'autor comunica l'estat emocional de Concetta a partir d'Expl: Comt V que enganya el lector, ja que el veritable motiu no és que <<no havia sentit passar el seu pare>>, sinó que estava resentida per la decisió del seu pare, el

qual no havia tingut en compte els seus sentiments d'amor vers Tancredi. Així ho havia cregut fins al final del llibre, quan la revelació de Tassoni li fa entendre que la veritable culpable fou només ella (*El Guepard*, VIII/63: 271); i a partir dels sNVs: proxèmics descrits: Po <<estava d'esquena>>, i GNE d'OC <<ni tan sols es girà>>, de la qual manera entenem que no somrigué. Considerem aquests sNVs com components d'una *configuració semiòtica* en la qual s'integra l'EF. Amb aquests dos recursos interpretem l'EF.

Concetta estava d'esquena, brodant, i com que no havia sentit passar el seu pare ni tan sols es girà. (*El Guepard*, III/51/155: 627/CE)

L'EF de Concetta pertany a un CE d'*ira*, *tristesa* i *somriure*. Funciona com Em, Ex i ME d'*ira* i *tristesa*, i GNE de *somriure*. Considerem el cas d'*ira*: *primitiva: instint sexual: enamorament*.

XVII.5.2. erotisme.

1) La presència dels cavalls apareix en un context d'atracció física com a recurs literari per ressaltar i amplificar el clima d'excitació general que es respira a palau i que envaeix el pensament i els desigs de les joves princeses; d'aquí que considerem l'ús del cas com a metafòric.

L'autor comunica l'estat emocional dels cavalls a partir d'Expl: sVs -el sintagma preposicional <<en zel>> per excitació-; i sNVs: quasiparalingüístics: <<les potades>>. Considerem aquests sNVs com components d'una *configuració semiòtica* en la qual s'integra l'EF. Amb aquests dos recursos interpretem l'EF.

(...) tenien també bona part en la simfonia dels desigs que en aquell mes de novembre recorria tot el palau i es mesclava amb la remor de les fonts, les potades dels cavalls en zel dins les quadres (...) (*El Guepard*, IV/77/70: 295/CE)

Amb anterioritat, hem comentat el significat de <<les potades dels cavalls en zel dins les quadres>>, relacionant-ho amb "La Casa de Bernarda Alba" de García Lorca, com a símbol dels desigs sexuals reprimits de les filles.

L'EF dels cavalls en zel pertany a un CE d'*ira* i *excitació*. Funciona com Em, Ex i ME d'ambdues. Considerem el cas d'*ira*: *primitiva: instint sexual: erotisme*.

2) En un context interactiu familiar, don Fabrizio observa una fotografia de Francesco Paolo amb el seu cavall. Remetem al comentari del cas a *excitació: primitiva: instint sexual: erotisme*.

Més avall, [el quadre de] Paolo, el primogènit, amb calçons cenyits de pell disposat a muntar un cavall molt fogós, de coll corbat i ulls lluents. (*El Guepard*, IV/78/143: 590/CE)

L'EF del cavall pertany a un CE d'*ira* i *excitació*. Funciona com Em, Ex i ME d'ambdues. Considerem el cas d'*ira: primitiva: instint sexual: erotisme*.

XVIII. SENYORIAL.

XVIII.1. autoritat.

XVIII.1.1. familiar.

1) En un context interactiu familiar, a taula, tots els comensals saben reconèixer que el príncep està irat només a partir de sNVs. Els estrictes modals de la família no permeten ni arribar tard ni seure a taula abans que el príncep no hagi arribat. Aquesta rigidesa és una manera d'exercir i mantenir l'autoritat i el control sobre totes les coses. Recau en la figura del príncep, el <<pater familias>> l'obligació de vetllar perquè la norma es compleixi. El fet que algú hagi arribat tard és una falta de respecte a l'autoritat del cap de casa. L'escriptor destaca com el fill, poruc, recorre al pare i no a l'autoritat que aquest representa: (<<perdona, papà>>); amb aquesta actitud, Paolo vol desarmar-lo. El fet, recordat encara quaranta anys després per un dels fills supervivents, és un preludi de la decadència del poder del príncep, de tota una classe social, del final d'una raça, aspectes que configuren el veritable tema del llibre. No podem considerar el cas d'*ira* de contenció perquè el seu comportament exterioritza sNVs d'*ira*. La <<ràbia continguda>> a la qual fa referència l'autor és només a nivell verbal.

L'autor comunica l'estat emocional del príncep a partir d'Expl: Comt V aclaridor, i sVs -els substantius <<ràbia>> i <<retret>>, i l'expressió metafòrica de tipus bèl·lica <<La bomba no havia esclatat>>; sNVs: quasiparalingüístics: <<el dringar del cullerot contra les parets de la sopera>>; i kinèsics: Pk d'intensitat. Considerem aquests sNVs com components d'una *configuració semiòtica* en la qual s'integra l'EF. Amb aquests dos recursos interpretem l'EF.

Però aquell vespre, cosa que no havia succeït feia molt de temps, es va sentir com una amenaça el dringar del cullerot contra les parets de la sopera, senyal d'una gran ràbia continguda, un dels més espantosos rumors que hi ha hagut, com quaranta anys després deia encara un dels fills supervivents: el Príncep s'havia adonat que faltava Francesco Paolo. El noi entrà de sobte (<<perdona, papà>>) i s'assegué. No sofrí cap retret, però el pare Pirrone, que exercia més o menys el càrrec de ca de pastor, inclinà el cap i s'encomanà a Déu. La bomba no havia esclatat, però el vent del seu pas glaçà la taula i el sopar se'n va anar al diantre. (*El Guepard*, I/3/44: 198)

L'EF de don Fabrizio funciona com Em, Ex i ME d'ira. Considerem el cas d'ira: *senyorial: autoritat: familiar*.

2) En el mateix context interactiu familiar que l'anterior, a taula, don Fabrizio manté el domini absolut de la situació simplement amb la seva EF i l'alter-CO. Amb aquests sNVs mostra la seva integritat i fortalesa com a autoritat familiar; integritat i fortalesa que produeixen una sensació d'inferioritat i d'inseguretat en la resta de la família. Don Fabrizio està despreciant els seus familiars. Aquests perceben ira i, encara que continguda a nivell verbal, els entemoreix que no reverteixi en contra d'ells.

L'autor comunica la ira de don Fabrizio a partir de sNVs: kinèsics: EF a partir del substantiu <<ulls>>, alter-CO a partir de <<miraven els fills un per un>>, i Pk d'intensitat en la mirada; EF a partir del substantiu <<ulls>>; i TFs: color <<blaus>>. Amb aquest recurs interpretem l'EF.

Mentre menjaven en silenci, els ulls blaus del Príncep miraven els fills un per un i els feia tremolar de por.
<<Quina família!>>, pensava. (*El Guepard*, I/4/45: 203)

L'EF de don Fabrizio funciona com Em, Ex i ME, i R d'ira. Considerem el cas d'ira: *senyorial: autoritat familiar*.

3) En un context interactiu d'amistat, en el coupé amb el príncep i el pare Pirrone camí de Palermo, en passar per davant de Vil.la Falconeri, el narrador parla de l'afecte que sent el príncep per Tancredi. Caracteritza el príncep per la seva habitual irascibilitat, que en aquest cas considerem que es tracta d'autoritat familiar.

En termes genèrics, l'autor comunica l'estat emocional de don Fabrizio a partir d'Expl: sVs -el verb <<s'havia fet estimar>> per afecte, i l'adjectiu <<irritable>> per ira-. Amb aquest recurs interpretem l'EF.

El noi, abans quasi desconegut, s'havia fet estimar per l'irritable Príncep (...) (*El Guepard*, I/11/54: 249/CE)

L'EF de don Fabrizio pertany a un CE d'*afecte i ira*. Funciona com Em, Ex i ME d'ambdues. Considerem el cas d'*ira: senyorial: autoritat: familiar*.

4) En un context interactiu familiar, a l'estudi amb Paolo, la presència de Paolo irrita el príncep. La relació de don Fabrizio envers el seu hereu està marcada sempre per un sentiment de despreci. <<Sense confessar-ho, hauria preferit tenir [Tancredi] per primogènit en lloc del ximple Paolo>>. (*El Guepard*, I: 25). Aquesta sensació és tal que ja ha esdevingut una actitud davant les interaccions amb el seu fill. És així com hem de llegir els següents casos, on el verb *irritar-se* transmet de forma Impl l'actitud NV del pare, i la intensitat de la seva indignació és la causa que no permeti al fill prendre una postura més còmoda com la de seure. La ira que sent ja és una actitud interpersonal vers el seu fill.

En els dos casos següents, l'autor comunica la ira de don Fabrizio a partir d'Expl: Comt V aclaridor, i sVs -la perífrasi verbal <<començà a irritar-se>> en el primer cas, i el verb <<s'indignà>> en el segon-; i sNVs: kinèsics: el GNE de fer-lo seure; i paralingüístics: to de veu del seu parlament transcrit amb signes de puntuació. Considerem aquest GNE kinèsic com un component d'una *configuració semiòtica* en la qual s'integra l'EF. Amb aquests dos recursos interpretem l'EF.

Quan el Príncep tornà a pujar trobà Paolo, el seu primogènit, el duc de Querceta, que l'esperava a l'estudi, sobre el divan del qual solia fer la sesta. El jove havia replegat tot el seu coratge i li volia parlar. Baix, magre, color d'oliva, semblava més vell que el pare.

- Et volia demanar, mon pare, com ens hem de comportar amb Tancredi quan el tornem a veure.

El Príncep el comprengué immediatament i començà a irritar-se. (*El Guepard*, I/8/145: 746)

- Què vols dir? És que ha passat alguna cosa?

- Però, mon pare... Realment tu no pots aprovar... Ha anat a unir-se amb aquests bandejats que volen revolucionar Sicília. Aquestes coses no es fan!

La gelosia personal, el ressentiment del beat contra el cosí despreocupat, del beneit contra el llest, es dissimulaven amb arguments polítics. El Príncep s'indignà tant que no féu seure el seu fill. (*El Guepard*, I/9/146: 754)

En ambdós casos, l'EF de don Fabrizio funciona com Em, Ex i ME d'*ira*. Considerem el cas d'*ira: senyorial: autoritat: familiar*.

5) En un context interactiu de treball, al tocador, el príncep escridassa el criat que l'ajuda a vestir-se. És una ira inadequada, en el moment inadequat contra la persona inadequada. En realitat, té el seu origen en la preocupació per les circumstàncies polítiques recents, anomenada al cas (*El Guepard*, I/88: 444), i que roman en el cas correlatiu que analitzem.

L'autor comunica l'estat emocional del príncep a partir de sNVs: paralingüístics: to de veu del seu parlament transcrit amb signes de puntuació. Considerem aquests sNVs com components d'una *configuració semiòtica* en la qual s'integra l'EF. Amb aquest recurs interpretem l'EF.

Una volta, dues voltes, tres voltes. Els dits grossos i delicats componien el llaç, fixaven damunt la seda el cap de Medusa amb ulls de robí.

- Un <<gilé>> net. No veus que aquest està tacat? (*El Guepard*, I/22/88: 447/CE)

L'EF de don Fabrizio pertany a un CE de *preocupació* i *ira*. Funciona com Em, Ex i ME d'ambdues. Considerem el cas d'*ira: senyorial: autoritat: familiar*.

6) En un context interactiu familiar, el pare Pirrone dialoga amb el príncep a la sala de bany. Les paraules del jesuïta funcionen com un retrat de la personalitat del príncep en termes d'autoritat familiar. Don Fabrizio se sent molest que Concetta hagi fet les seves confidències amoroses al jesuïta, i no a ell com a pare, però en el fons li agrada que se'l respecti. El pare Pirrone tracta de treure importància a l'assumpte. Concetta és conscient del caràcter del seu pare i no s'atreveix a obrir-li el seu cor per temor a molestar-lo. En aquest context, considerem l'expressió <<autoritat de l'amo>> com a sinònim d'ira. Remetem al comentari del cas a *afecte: contenció: senyorial: afecte i amor: paternal*.

- Vossa Excel.lència amaga massa bé el seu cor paternal sota l'autoritat de l'amo. (*El Guepard*, II/15/64: 284/CE)

L'EF de don Fabrizio pertany a un CE d'*afecte* i *ira*. Funciona com Em, Ex i ME d'ira, i ME d'afecte. Considerem el cas d'*ira: senyorial: autoritat: familiar*.

7) En un context interactiu públic, al sopar d'autoritats al palau de Donnafugata, quan els criats entren amb <<una desmesurada palangana de plata que contenia un timbal de macarrons daurats>> els comensals

manifesten la seva alegria de diferents maneres. És una norma d'educació senyorial no manifestar les emocions en públic, i molt menys a taula. Per això l'autor utilitza l'adjectiu <<indecoroses>>. Convé destacar l'ambient provincial, l'origen social dels comensals - no tots són d'origen senyorial, ja que les autoritats són gent de poble- i el context situacional: el menjador del propi palau principesc. El príncep demostra la seva autoritat indiscutible a partir de sNVs facials per censurar tots els comensals de la seva taula. Amb una simple <<mirada circular>> (CO i EF) transmet un missatge perfectament decodificat per tots els comensals ja que tothom canvia d'actitud. La contenció només és a nivell verbal. L'EF, l'alter-CO i la Pk són les formes kinèsiques habituals del príncep de cridar l'atenció dels comensals a taula.

L'autor comunica la ira del príncep a partir de sNVs: kinèsics: alter CO a partir del sintagma nominal <<mirada circular>>. Considerem aquests sNVs com components d'una *configuració semiòtica* en la qual s'integra l'EF. Amb aquest recurs interpretem l'EF.

Tots els altres -Tancredi inclòs- manifestaren la seva satisfacció de diferents maneres, des dels grunyits aflautats del notari fins als aguts estridents de Francesco Paolo. La mirada circular del cap de casa truncà aquelles indecoroses manifestacions d'alegria. (*El Guepard*, II/6/103: 492)

L'EF de don Fabrizio funciona com Em, Ex i ME, i R d'ira. Considerem el cas d'*ira: senyorial: autoritat: familiar*.

8) En un context interactiu, al despatx, don Fabrizio llegeix a soles cartes de Tancredi. És a partir del contingut semàntic de les paraules del seu nebot que varia l'EF del príncep. Entenem l'expressió <<posant mala cara>> com un exemple d'ira. És en la pròpia soledat quan un és més sincer amb si mateix.

L'autor comunica l'estat emocional del príncep a partir d'Expl: sVs -el sintagma nominal <<mala cara>> per ira, i el verb <<rient>> per riure-; i sNVs: kinèsics: EF, a partir del substantiu <<cara>>. Amb aquests dos recursos interpretem l'EF.

Tancredi havia partit feia devers un mes i era a Caserta, instal·lat en els apartaments del seu rei. D'allà estant escrivia a don Fabrizio cartes que aquest llegia posant mala cara o rient, alternant, i que després guardava dins el calaix més secret del monumental escriptori. (*El Guepard*, III/5/12: 34/CE)

L'EF de don Fabrizio pertany a un CE d'*ira* i *riure*. Funciona com Em, Ex i ME d'ambdues. Considerem el cas d'*ira*: *senyorial*: *autoritat*: *familiar*.

9) En un context interactiu de política matrimonial, al despatx amb don Calogero i el pare Pirrone, don Fabrizio valora l'autopresentació de Tancredi. Remetem al comentari del cas a *afecte*: *estratègia*: *autopresentació*: *intel.ligència*: *interpersonal*.

A més, estant al costat de Tancredi, un pot irritar-se alguna vegada, però no s'avorreix mai. I això és molt. (*El Guepard*, III/30/143: 574/CE)

L'EF de don Fabrizio pertany a un CE d'*afecte*, *ira* i *alegria*. Funciona com Em, Ex i ME de totes. Considerem el cas d'*ira*: *senyorial*: *autoritat*: *familiar*.

10) En un context interactiu familiar, al llit de mort, don Fabrizio és conscient que la seva família el recordarà en la posterioritat pel paper d'autoritat familiar que ha representat. Així queda representat al següent cas, pensant en el seu nét Fabrizietto.

En el primer cas, l'autor comunica la ira de don Fabrizio com un tret caracterial a partir d'Expl: sVs -l'adjectiu <<colèric>>-. Amb aquest recurs interpretem l'EF.

I d'ell quedaria sols un record d'un vell colèric avi, mort una tarda de juliol, precisament a temps per impedir al nét que anàs a Livorno a prendre banys. (*El Guepard*, VII/1/31: 152)

El mateix ocorre en un context interactiu públic, al saló de Vil.la Salina entre Tassoni, Concetta i Angèlica. Les paraules de Tassoni a la septuagenària Concetta evidencien el paper d'autoritat familiar indiscutible que representava don Fabrizio als ulls de Tancredi.

En aquest segon exemple, l'autor comunica la ira de don Fabrizio com un tret caracterial a partir d'Expl: sVs -l'adjectiu <<terrible>>-. Amb aquest recurs interpretem l'EF.

(...) si no m'hagués dominat l'hauria besada [a Concetta] allà mateix, davant vint persones i davant el meu terrible tiot.>> (*El Guepard*, VIII/1/59: 258)

En ambdós casos, l'EF de don Fabrizio funciona com Em, Ex i ME d'ira. Considerem ambdós casos d'*ira*: *senyorial*: *autoritat*: *familiar*.

XVIII.1.2. política.

XVIII.1.2.1. social.

1) En un context de política social, al palau reial de Caserta, el Rei Ferran II de Borbó Dues-Sicílies decideix donar per acabada l'audiència amb don Fabrizio amb una EF de somriure per afectació. Quan don Fabrizio es disposa a marxar, el Rei perd la màscara i mostra la seva veritable emoció: la ira, que té el seu origen en la por que sent el personatge. Una emoció fortament sentida és difícil d'ocultar (Ekman, 1985/1992). Abans de la segona reverència de don Fabrizio, es comença a percebre una certa tensió en el monarca que anirà augmentant d'intensitat fins a no contenir la seva ira. Està indignat pels esdeveniments polítics en els quals sap que Tancredi hi té part. Segons el pensament aristotèlic (Aristòtil, 1974) el Rei reverteix la seva ira a la persona adequada -a don Fabrizio com a tutor de Tancredi- i en el moment i lloc oportú -el final de la seva audiència amb don Fabrizio al seu palau de Caserta-. El Rei pot permetre's el luxe de perdre la màscara i deixar sortir la seva veritable emoció;¹⁵⁹ a més, la gravetat de l'assumpte li ho exigeix: els esdeveniments més recents posen en perill la seva figura com a monarca i el Regne de Sicília. Cronèmicament, don Fabrizio decodificarà correctament l'EF del Rei des del record.¹⁶⁰

En els dos casos, l'autor comunica la ira del Rei a partir d'Expl: Comt V aclaridor, i sVs -la negació verbal <<no es va saber contenir>> en el segon cas-; i sNVs: paralingüístics: el verb <<cridar>>, que descriu el to de veu del parlament del monarca, transcrit amb signes de puntuació. Considerem aquests sNVs com components d'una *configuració semiòtica* en la qual s'integra l'EF. Deduïm la por Impl a partir del context personal del Rei. Amb aquests dos recursos interpretem l'EF. Per tant, la seva ira té l'origen en la por.

Però en certa ocasió el comiat havia estat dolent. El príncep ja havia fet la segona reverència a mesura que retrocedia quan el Rei el cridà.

-Salina, escolta. M'han dit que per Palermo tens amistats estranyes. Que el teu nebot Falconeri... Per què no posem seny d'una vegada? (*El Guepard*, I/47/37: 149/CE)

¹⁵⁹ Quan l'autor escriu <<el Rei no es va saber contenir>>, es refereix a cridar.

¹⁶⁰ Vegeu el comentari del cas (*El Guepard*, III/52/62: 209/CE).

-Senyor, Tancredi sols pensa en les dones i el joc...
 El Rei no es va saber contenir.
 -Salina, sembles boig. El responsable ets tu, com a tutor. Digues-li que vagi alerta. Adéu. (*El Guepard*, I/48/37: 156/CE)

En ambdós casos, l'EF del Rei pertany a un CE d'*ira i por*. Funciona com Em, Ex i ME d'*ira*, i ME de *por*. Considerem ambdós casos d'*ira*: *senyorial: autoritat: política: social*.

XVIII.2. autopresentació.

XVIII.2.1. no senyorial.

XVIII.2.1.1. autoritat.

XVIII.2.1.1.1. política.

1) En un context interactiu públic, al sopar d'autoritats, don Fabrizio s'irrita davant la notícia inesperada del frac de don Calogero per dos motius: a) don Calogero ha infringit el protocol, presentant-se de frac al sopar, sense que ningú hagi advertit els convidats que es vestissin d'etiqueta; aquest comportament denota la procedència no senyorial de don Calogero. b) don Fabrizio ha deixat de ser el més ric de Donnafugata.

L'autor comunica la ira de don Fabrizio a partir d'Expl: Comt V aclaridor, i sVs -el substantiu <<contrarietat>>; i sNVs: proxèmics: Dpl <<avançava>>; i kinèsics: Mrs <<mecànicament>> i Pk d'intensitat a partir de l'adjectiu <<grossa>>. Considerem aquests sNVs com components d'una *configuració semiòtica* en la qual s'integra l'EF. Amb aquests dos recursos interpretem l'EF.

No sols el Príncep havia deixat d'ésser el propietari més fort de Donnafugata sinó que es veia obligat a rebre, vestit amb roba de carrer, un convidat que es presentava vestit de gala. La seva contrarietat era grossa i durava encara mentre avançava mecànicament cap a la porta per rebre el seu hoste. (*El Guepard*, II/5/92: 439)

L'EF de don Fabrizio funciona com Em, Ex i ME d'*ira*. Considerem el cas d'*ira: senyorial: autopresentació: no senyorial: autoritat: política*.

2) En el mateix context interactiu públic que l'anterior, al sopar d'autoritats, don Fabrizio experimenta tranquil·litat a la vista del frac de don Calogero. Aquesta emoció va guanyant terreny a mesura que disminueix l'emoció d'*ira* (*El Guepard*, II/92: 439), la qual entra en una fase de recessió.

Remetem el comentari del cas a *tranquil.litat: senyorial: autopresentació: no senyorial: autoritat: política*.

[el príncep] avançava cap a la porta per rebre el seu hoste. Quan el veié se sentí un poc alleujat. Eficax com a manifestació política, podia no obstant afirmar-se que com a obra de sastreria el frac de don Calogero era una catàstrofe. (*El Guepard*, II/22/92: 440/CE)

L'EF de don Fabrizio pertany a un CE d'*ira* i *tranquil.litat*. Funciona com Em, Ex i un ME d'ambdues. Considerem el cas d'*ira: senyorial: autopresentació: no senyorial: autoritat: política*.

XVIII.2. orgull de classe.

1) En un context interactiu d'amistat, dins el coupé, camí de Palermo, don Fabrizio es mostra irat amb el pare Pirrone. En aquest cas, la ira del príncep és un mecanisme de defensa que té el seu origen en la por. A la visió dels focs dels escamots garibaldins, el príncep tem per la seguretat de Tancredi i reverteix la seva ira contra el jesuïta en sentir el seu comentari. L'orgull de classe no permet al príncep d'exterioritzar la seva por davant el pare Pirrone.

L'autor comunica l'estat emocional del príncep a partir d'Expl: Comt V aclaridor; i sNVs: paralingüístics: to de veu del seu parlament transcrit amb signes de puntuació, per la ira; i objectuals: construït: <<els calius que cremaven>> per por. Considerem aquests sNVs com components d'una *configuració semiòtica* en la qual s'integra l'EF. Amb aquests dos recursos interpretem l'EF.

- Ja ho veig, Pare, ja ho veig. I pensava que potser Tancredi es trobava davant una d'aquelles maleïdes fogueres, ationant amb les seves mans aristocràtiques els calius que cremaven justament per destruir mans com aquelles. (*El Guepard*, I/12/59: 268/CE)

L'EF de don Fabrizio pertany a un CE de *por* i *ira*. Funciona com Em, Ex i ME d'*ira*, i ME de *por*. Considerem el cas d'*ira: senyorial: orgull de classe*.

2) En un context interactiu de treball, al despatx, don Fabrizio sap mantenir un comportament distant i de gran senyor enfront del seu comptable don Ciccio Ferrara. El missatge verbal de don Ciccio es contradiu amb el que emet NV amb la seva EF. Aquest aspecte és percebut pel príncep, i exterioritza la ira que sent en forma de grunyits. Intenta ocultar el seu malestar

mentre dura el context interactiu, possiblement mantenint objecto-CO amb la revista que llegeix, aspecte que només suposem perquè l'autor no ho diu de forma explícita. Un cop ha marxat el comptable, exterioritza totalment la ira que sent contra l'estupidesa de don Ciccio.¹⁶¹

L'autor comunica l'EF de don Fabrizio a partir de sNVs: paralingüístics: <<grunyia>>. Considerem aquests sNVs com components d'una *configuració semiòtica* en la qual s'integra l'EF. Amb aquest recurs interpretem l'EF.

El Príncep grunyia sense expressar cap opinió.
-Don Ciccio -digué a la fi-, hem d'ordenar una mica els cànons de Querceta. Fa dos anys que no donen un cèntim. (*El Guepard*, I/5/99: 502)

L'EF de don Fabrizio funciona com Em, Ex i ME d'ira. Considerem el cas d'ira: *senyorial: orgull de classe*.

3) En un context no interactiu, en sortir el comptable don Ciccio Ferrara, don Fabrizio s'ha quedat sol al despatx. És només quan es queda sol que exterioritza la seva irritació, fins ara continguda.

L'autor comunica la ira de don Fabrizio a partir d'Expl: Comt V aclaridor, i sVs -l'adjectiu <<irritat>>-; i sNVs: paralingüístics: parallenguatge interior, ja que només és en el seu pensament. Amb aquests dos recursos interpretem l'EF.

En quedar tot sol, el Príncep retardà la seva immersió dins les nebuloses. Se sentia irritat, no ja contra els esdeveniments, sinó contra l'estupidesa de don Ciccio en el qual endevinava aquella classe social que s'havia de convertir en dirigent.
<<El que diu aquest bon home és justament el contrari de la veritat (...) (*El Guepard*, I/6/101: 511)

L'EF de don Fabrizio funciona com Em, Ex i ME d'ira. Considerem el cas d'ira: *senyorial: orgull de classe*.

4) En un context interactiu d'amistat, caçant al Monte Moreo, don Fabrizio se sent irritat. És una irritació que l'assetja d'ençà uns mesos, a conseqüència dels canvis polítics i a les preocupacions pròpies d'un ens responsable com el seu.

¹⁶¹ Vegeu el comentari del cas (*El Guepard*, I/6/101: 511) a l'EF: ira: *senyorial: orgull de classe*.

En termes genèrics, l'autor comunica l'estat emocional del príncep a partir d'Expl: Comt V que introdueix sVs -els adjectius <<irritat>> i <<tranquil>> per ira i tranquil.litat-. Amb aquest recurs interpretem l'EF.

(...) i davant els seus estúpids capricis (deia <<capricis>> quan estava irritat, a allò mateix que quan estava tranquil anomenava <<passions>>) (*El Guepard*, III/2/9: 24/CE)

L'EF de don Fabrizio pertany a un CE de *tranquil.litat* i *ira*. Funciona com Em, Ex i ME d'ambdues. Considerem el cas *dira: senyorial: orgull de classe*.

5) En un context interactiu, don Fabrizio llegeix sol la carta de Tancredi en la qual li comunica la seva decisió de casar-se amb Angèlica. A don Fabrizio li preocupa l'imminent festeig de Tancredi, se sent humiliat i irat. Remetem al comentari del cas a *humiliació: senyorial: orgull de classe*.

(...) però al final tots aquests pensaments foren pertorbats per la humiliació de veure's obligat a tractar amb don Calogero de temes tan íntims i també per la preocupació d'haver d'encetar, l'endemà, assumptes delicats i usar precaucions i fineses que no s'avenien amb la seva naturalesa, presumptament lleonina. (*El Guepard*, III/12/28: 72/CE)

L'EF de don Fabrizio pertany a un CE de *preocupació*, *humiliació* i *ira*. Funciona com Em, Ex i ME de totes. Considerem el cas *d'humiliació: senyorial: orgull de classe*.

6) En un context interactiu de política social, don Fabrizio assisteix al Plebiscit juntament amb don Onofrio Rotolo i el pare Pirrone. Els canvis polítics recents són la causa de la seva preocupació i malestar. El fet d'anar a votar i fer tractes amb don Calogero danya considerablement el seu orgull de classe. El príncep utilitza l'estratègia d'ocultar la seva EF amb un CC autoadaptador.

L'autor comunica l'estat emocional del príncep a partir d'Expl: Comt V aclaridor, i sVs -l'adjectiu <<solemnes>> per serietat, l'expressió metafòrica de tipus cromàtic amb l'adjectiu <<negres>>, i l'expressió <<un <<sí>> i un <<no>> alternats es perseguien>> per preocupació, la comparació de tipus fúnebre <<com si anàs darrera un invisible cotxe de morts>> per serietat i preocupació, i el sintagma nominal <<conflictes interns>> per ira-; i sNVs: proxèmics: Dpl <<avançava>> i CC autoadaptador <<es protegia els ulls amb

la mà>>; kinèsics: Post <<capbaix>>, Mres <<amb lentitud>>, Pk d'intensitat <<la força amb què allunyava amb els peus les pedres>>, i EF a partir del substantiu <<aspecte>> i de del sintagma preposicional <<davall el seu front>>. L'EF del príncep queda escondida rera la mà per a protegir-se del vent. Amb aquests dos recursos interpretem l'EF.

Devers les quatre el Príncep havia sortit a votar, duent a la dreta el pare Pirrone i a l'esquerra Onofrio Rotolo. Capbaix, amb els cabells clars, avançava amb lentitud cap a l'Ajuntament i es protegia els ulls amb la mà per impedir que aquell vent fort, carregat de les porqueries recollides al seu pas, li encetés la conjuntivitis a què era propens (...). Tals pensaments eren desagradables com tots els que ens fan comprendre les coses massa tard, i la figura i l'aspecte del príncep es feren solemnes i negres com si anàs darrera un invisible cotxe de morts. Sols la força amb què allunyava amb els peus les pedres revelava els seus conflictes interns. No cal dir que la cinta del seu capell era verge de tot cartellet, però als ulls de qui el conegués un <<sí>> i un <<no>> alternats es perseguien davall el seu front. (*El Guepard*, III/17/62: 210/CE)

L'EF de don Fabrizio pertany a un CE de *serietat, preocupació i ira*. Funciona com Em, Ex i ME de totes. Considerem el cas d'*ira: senyorial: orgull de classe*.

7) En un context interactiu d'amistat, caçant al Monte Moreo, don Ciccio fa una lectura de l'EF de don Fabrizio i tem haver-lo molestat amb els seus comentaris.

L'autor comunica l'estat emocional de don Fabrizio a partir d'Expl: Comt V que limita el significat de l'EF; l'autor distingeix amb signes de puntuació el comentari <<segons ell>>, que remet al punt de vista de don Ciccio i explica els motius de l'EF que percep de don Fabrizio; i sVs -les expressions metafòriques de tipus cromàtic <<les ombres acumulades>> per ira, i d'elements d'autoritat i poder <<mirada olímpica>> per orgull-; i sNVs: kinèsics: EF i alter-CO a partir del substantiu <<mirada>>. Amb aquests dos recursos interpretem l'EF.

Per tant, la cordial naturalesa snob de don Ciccio tenia por d'haver disgustat don Fabrizio i la seva sol·licitud s'afanyava a cercar els mitjans per neutralitzar les ombres acumulades per la seva culpa, segons ell, sota la mirada olímpica del Príncep, i el millor mitjà era el de proposar que continuessin caçant com així es féu. (*El Guepard*, III/20/88: 321/CE)

L'EF de don Fabrizio pertany a un CE d'*ira i orgull*. Funciona com Em, Ex i ME d'ambdues. Considerem el cas d'*ira: senyorial: orgull de classe*.

8) En un context interactiu d'amistat, de caça al Monte Moreo, tant don Ciccio com don Fabrizio, amb els seus corresponents motius, identifiquen les seves preses amb la figura de don Calogero. Ambdós estan traient la seva agressivitat sobre uns éssers indefensos i innocents com les perdius i els conills.

L'autor comunica la ira del príncep a partir d'Expl: Comt V aclaridor, i sVs -l'adjectiu <<despietats>>; i sNVs: quasiparalingüístics: <<trets>>, els quals condicionen l'EF. Considerem aquests sNVs com components d'una *configuració semiòtica* en la qual s'integra l'EF. Amb aquests dos recursos interpretem l'EF.

Sorpreses en l'adormissament del migdia, algunes desventurades perdius i alguns altres conills caigueren sota els trets dels caçadors, trets aquell dia particularment precisos i despietats, perquè els dos caçadors identificaven aquells innocents animals amb don Calogero (*El Guepard*, III/6/89: 322)

L'EF de don Fabrizio funciona com Em, Ex i ME d'ira. Considerem el cas d'*ira: senyorial: orgull de classe*.

9) En un context interactiu d'amistat, de caça al Monte Moreo amb don Ciccio, don Fabrizio pensa en la conversa que haurà de sostenir aquella mateixa tarda amb don Calogero Sedara sobre el casament de Tancredi amb Angèlica. Remetem al comentari del cas a *humiliació: senyorial: orgull de classe*.

(...) les mil astúcies davant les quals ell s'havia de doblegar, ell, el Guepard que durant anys amb una urpada s'havia desentès de dificultats. (*El Guepard*, III/4/12: 32/CE)

L'EF de don Fabrizio pertany a un CE d'*humiliació, preocupació i ira*. Funciona com Em, Ex i ME de totes. Considerem el cas d'*ira: senyorial: orgull de classe*.

10) En un context interactiu d'amistat, de caça al Monte Moreo, don Fabrizio, el Guepard, el príncep de Salina, està fortament rabiós perquè els nous temps l'obliguen a claudicar. Remetem al comentari del cas a *humiliació: senyorial: orgull de classe*.

Però els trets, els pèls o les plomes que llüien un moment al sol, no bastaven per asserenar el Príncep. Tal com anaven passant les hores i s'acostava el moment de tornar a Donnafugata, la precaució, la humiliació i la ràbia per les converses que havia de sostenir amb el batlle plebeu, l'oprimien (...) (*El Guepard*, III/21/89: 323/CE)

L'EF de don Fabrizio pertany a un CE de *tranquil.litat, preocupació, humiliació i ira*. Funciona com Em, Ex i ME de preocupació, humiliació i ira, i GNE de tranquil.litat. Considerem el cas d'*ira: senyorial: orgull de classe*.

11) En el mateix context interactiu d'amistat que l'anterior, de caça al Monte Moreo. Remetem al comentari del cas a *humiliació: senyorial: orgull de classe*.

La molèstia que sentia davant la idea de les converses que hauria de sostenir amb don Calogero disminuï un poc.

- Els altres de la casa, els altres, don Ciccio, com són realment? (*El Guepard*, III/22/97: 350/CE)

L'EF de don Fabrizio pertany a un CE de *tranquil.litat, humiliació, preocupació i ira*. Funciona com Em, Ex i ME de totes. Considerem el cas d'*ira: senyorial: orgull de classe*.

12) En un context interactiu d'amistat, de caça al Monte Moreo, el to lasciu del comentari de don Ciccio sobre Angèlica molesta el príncep. El cas reflecteix l'ofensa i la indignació que les paraules de don Ciccio produeixen sobre la psique principesca. Per més amistat que hi pugui existir, el pensament de don Fabrizio estableix una marcada diferència entre la noblesa i els súbdits. L'efecte aconseguit d'aquest comentari és acreïxer el malestar que va acumulant el Príncep.

L'autor comunica la ira de don Fabrizio a partir d'Expl: Comt V aclaridor, i sVs -el verb <<es molestà>>-. Amb aquest recurs interpretem l'EF.

El Príncep es molestà; tan gelós és l'orgull de casta, que aquelles lloances orgiàstiques a la procacitat de la futura neboda el van ofendre. ¿Com s'atrevia don Ciccio a parlar amb aquest lasciu lirisme d'una futura princesa Falconeri? (*El Guepard*, III/3/109: 406)

L'EF de don Fabrizio funciona com Em, Ex i ME d'*ira*. Considerem el cas d'*ira: senyorial: orgull de classe*.

13) En el mateix context interactiu d'amistat que l'anterior, de caça al Monte Moreo, el to lasciu del comentari de don Ciccio sobre Angèlica ha molestat el príncep. Aquest comentari obeeixen a la sinceritat de l'amic, però ofenen "l'orgull de casta" del príncep. Don Ciccio és innocent perquè només coneix part de la veritat: ningú no l'ha informat del prometatge d'Angèlica amb Tancredi perquè encara no és de coneixement públic. Per a don Ciccio,

Angèlica només és la filla de don Calogero. Per a don Fabrizio és, a més, candidata a ser la futura princesa de Falconeri. Només aquesta ignorància dels fets motiva que don Fabrizio contingui les seves emocions i sublimi el sentiment d'ofensa, momentani, al de l'amistat, perenne. Prenem l'adjectiu <<guepardesc>> com a sinònim d'ira. El somriure elimina la càrrega de negativitat de la ira.

L'autor comunica l'estat emocional del príncep a partir d'Expl: sVs -el substantiu <<somriure>> per somriure, i l'adjectiu <<guepardesc>> per ira- i Comt V que limita el significat de l'adjectiu suara expressat <<però amistós>> limita el significat de la ira. Amb aquest recurs interpretem l'EF.

Es decidí a l'acte i dirigí a don Tumeo un somriure guepardesc, però amistós. -Calma, estimat don Ciccio, calma. Tinc una carta que m'encomana que faci una petició de matrimoni per la senyoreta Angèlica (...). (*El Guepard*, III/23/110: 412/CE)

L'EF de don Fabrizio pertany a un CE d'ira i *somriure*. Funciona com Em, Ex i ME d'ambdues. Considerem el cas d'ira: *senyorial: orgull de classe*.

14) En el mateix context interactiu d'amistat que l'anterior, caçant al Monte Moreo, l'actitud de don Ciccio molesta excessivament don Fabrizio. El malestar del príncep arriba al seu punt culminant. L'agressivitat de don Fabrizio té el seu origen en el patiment. La intensitat del seu estat emocional es veu sobretot amb el canvi neuro-vegetatiu enregistrat a la cara (<<s'havia tornat vermell fins a les orelles>>). La intensitat en com prem els punys es posa de manifest amb els senyals de les ungles que deixa als palmells, signe clar d'una gran ira. Tots aquests canvis són involuntaris i difícils d'inhibir; en cap moment tenim la sensació que puguin ser fingits, però sí controlables. El narrador diu de don Fabrizio: <<Però era un home de ciència, acostumat, després de tot, a mesurar el pro i el contra. A més, sota el seu aspecte lleoní, era un escèptic.>>. Per sobre de tot, el distintiu màxim de don Fabrizio és la seva educació. La seva indignació és gran, però no és un home violent. Fins i tot en els moments de màxima tensió sap contenir verbalment la seva agressivitat i no la descarrega ordinàriament en públic. La contenció emocional de don Fabrizio és només a nivell verbal, però no a nivell NV; els símptomes corporals són prou evidents.

L'autor comunica l'estat emocional de don Fabrizio a partir d'Expl: Comt V aclaridor, i sVs -l'expressió metafòrica de tipus animal <<aspecte lleoní>> per ira, i el verb <<havia sofert molt>> per patiment-; i sNVs:

proxèmics: Dpl <<donà una passa cap a don Ciccio>>, i CC autoadaptador; i kinèsics: sistema Neuro-vegetatiu de tipus dèrmic <<s'havia tornat vermell fins a les orelles>> per ira; i Pk d'intensitat <<Va estrènyer les maces dels punys>>, <<Les seves mans s'obrien: els senyals de les ungles li havien quedat impresos als palmells>>. Considerem aquests sNVs com components d'una *configuració semiòtica* en la qual s'integra l'EF. Amb aquests dos recursos interpretem l'EF.

El Príncep s'havia tornat vermell fins a les orelles. Va estrènyer les maces dels punys i donà una passa cap a don Ciccio. Però era un home de ciència, acostumat, després de tot, a mesurar el pro i el contra. A més, sota el seu aspecte leoní, era un escèptic. Avui havia sofert molt; el resultat del plebiscit, el malnom de l'avi d'Angèlica, les escopetades a l'esquena... I Tumeo tenia raó: per la seva boca parlaven les tradicions. Però era un estúpid: aquest matrimoni no era el final de res, sinó el principi de tot. Es trobava dins l'ambient de la millor tradició.

Les seves mans s'obrien: els senyals de les ungles li havien quedat impresos als palmells.

- Tornem a casa, don Ciccio. Hi ha coses que vostè no pot comprendre. D'acord, com abans. M'entén? (*El Guepard*, III/24/112: 428/CE)

El següent exemple posa en evidència la durada visible d'aquest estat d'ànim.

I mentre baixaven fins al camí hauria estat difícil de dir qui d'ells era don Quixot i qui Sanxo. (*El Guepard*, III/114: 445)

L'EF de don Fabrizio funciona com Em, Ex i ME de *patiment* i *ira*. Considerem el cas d'*ira*: *senyorial: orgull de classe*.

15) En un context interactiu de política matrimonial, don Fabrizio entra al despatx humiliat i irritat. La seva irritació té l'origen en la humiliació. Ens trobem en un cas d'irritació dirigit vers ell mateix perquè sap que va a fer quelcom a contracor. Remetem al comentari del cas a *humiliació: senyorial: orgull de classe*.

Travessant les dues habitacions que precedien el seu despatx s'imaginà ésser un Guepard imponent de pèl llis i perfumat que es preparava a despèllissar un petit xacal poruc, però per una d'aquestes involuntàries associacions d'idees que són el turment de les naturaleses com la seva, recordà un d'aquests quadros històrics francesos on els mariscals i els generals austríacs, carregats de condecoracions i plomalls, desfilen, vençuts, davant un irònic Napoleó. Ells són sens dubte més elegants, però el victoriós és aquell home petit del capotet gris. I així, humiliat per aquests inoportuns records de màntua i d'Ulm, quan va entrar al despatx era un Guepard irritat. (*El Guepard*, III/25/117: 455/CE)

L'EF de don Fabrizio pertany a un CE d'*humiliació* i *ira*. Funciona com Em, Ex i ME d'ambdues. Considerem el cas d'*ira: senyorial: orgull de classe*.

16) En un context interactiu de política social, al despatx amb Chevalley, el príncep s'irrita. Ambdós manifesten punts de vista diferents, per la qual cosa es tensa l'ambient. La desil.lusió de don Fabrizio es fa Expl al cas (*El Guepard*, IV/13/171: 710/CE).¹⁶²

En el primer cas, l'autor comunica la ira del príncep a partir d'Expl: sVs -el verb <<es molestà>>; i sNVs: paralingüístics: to de veu del propi parlament, transcrit amb signes de puntuació. Considerem aquests sNVs com components d'una *configuració semiòtica* en la qual s'integra l'EF. Deduïm la desil.lusió Impl a partir del context personal del príncep. Amb aquests dos recursos interpretem l'EF.

El Príncep es molestà.
-Som massa nombrosos perquè no hi hagi excepcions. Per altra part, ja li he parlat dels nostres semiadormits (...) (*El Guepard*, IV/12/164: 677/CE)

És inadmissible per part de don Fabrizio que ningú qüestionï allò que ell diu, i menys quan sap que té raó.

En el segon cas, dins la desil.lusió del príncep, l'autor ressalta el grau creixent d'aquesta ira amb sNVs: paralingüístics: silenci <<no donava senyals de vida>>; proxèmics: CC objectoadaptador <<cobrint amb la seva gran mà una cúpula de Sant Pere d'alabastre>>; i kinèsics: EF i CO <<ulls mig closos>>, i Post: immòbil. Aquests sNVs comuniquen també la seva desil.lusió. Amb aquest recurs interpretem l'EF.

No obstant, don Fabrizio no donava senyals de vida: tenia els ulls mig closos i estava immòbil, cobrint completament amb la seva gran mà una cúpula de Sant Pere d'alabastre que hi havia damunt la taula. (*El Guepard*, IV/9/147: 601/CE)

Don Fabrizio, com un autèntic senyor, no perd el control de les emocions en públic. Tenint <<els ulls mig closos>> impedeix de mostrar la seva ira. No obstant això, un gest parakinèsic d'intensitat creixent el delata.

En el tercer cas, l'autor comunica l'estat emocional de don Fabrizio a partir d'Expl: sVs -l'adverbi <<serenament>> per tranquil.litat, i l'adjectiu

¹⁶² En primera persona, el príncep afirma: <<Per si això fos poc, com vostè no ha pogut deixar d'adonar-se'n, no tenc il.lusions>>. Remetem al comentari del cas (*El Guepard*, IV/13/171: 710/CE), concretament a l'EF: *desil.lusió: impotència: autoritat: senyorial*.

<<crispada>> per ira; i sNVs: proxèmics: CC objectoadaptador <<la mà entorn de Sant Pere>>; i kinèsics: Pk d'intensitat <<la cúpula es trobà feta bocins>>. Considerem aquests sNVs com components d'una *configuració semiòtica* en la qual s'integra l'EF. La contenció de la ira és només a nivell verbal, però no a nivell NV.¹⁶³ Deduïm la desil.lusió Impl a partir del context personal del príncep. Amb aquests dos recursos interpretem l'EF.

Raonava encara serenament, però la mà entorn de Sant Pere estava crispada. Més tard, la minúscula creu de la cúpula es trobà feta bocins. (*El Guepard*, IV/11/160: 657/CE)

En el primer i en el segon cas, l'EF de don Fabrizio pertany a un CE d'*ira* i *desil.lusió*. Funciona com Em, Ex i ME d'ambdues. Al tercer cas, l'EF de don Fabrizio pertany a un CE de *tranquil.litat*, *ira* i *desil.lusió*. Funciona com Em i Ex de *tranquil.litat*, i Em, Ex i ME d'*ira* i de *desil.lusió*. Considerem els tres casos d'*ira: senyorial: orgull de classe*.

17) En un context interactiu d'amistat, al saló, Tancredi se sent molestat pel seu amic Carriaghi en fer-li aquest uns comentaris sobre un aspecte de la seva vida privada. La tradició i les bones normes socials censuren les llibertats que Tancredi s'està prenent amb Angèlica durant el seu festeig. La seva actitud està posant en entredit el bon nom de la jove. Malgrat que sap que el seu amic té raó, Tancredi no admet que aquest el recrimini. En aquest instant es posa de manifest l'orgull de casta del jove. Tancredi només admetria un comentari comportamental del seu tutor el príncep de Salina.

L'autor comunica la ira de Tancredi a partir d'Expl: Comt V aclaridor, i sVs -l'adjectiu <<furiós>>. Amb aquest recurs interpretem l'EF.

Frens, amic meu, frens necessitau, i vosaltres, sicilians, en teniu molt pocs!
[Cariaghi] Pontificava satisfet de poder infligir la pròpia saviesa al company de més edat, al cosí de la <<sorda>> Concetta. Però Tancredi, mentre s'eixugava els cabells, se sentia furiós. Ésser acusat de no tenir frens, ell que n'havia tingut prou per fer aturar un ferrocarril! Per altra part, al nou <<bersagliere>> no li mancava raó: calia pensar també en les aparences. (*El Guepard*, IV/3/105: 401)

L'EF de Tancredi funciona com Em, Ex i ME d'*ira*. Considerem el cas d'*ira: senyorial: orgull de classe*.

¹⁶³ No podem entendre el comportament emocional de don Fabrizio si no es té en compte la seva desil.lusió. El príncep no s'hi referirà de forma Expl fins molt avançada la interacció. Només l'anotem en aquell cas concret. Vegeu el comentari del cas (*El Guepard*, IV/13/171: 710/CE).

18) En un context interactiu d'amistat, Tancredi marca estatus davant Carriaghi. Sent una gran amistat vers ell, però no fins al punt que interfereixi en la seva vida privada. Amb la seva actitud, Tancredi mostra tenir el control de la situació. Tancredi no pot revertir la ira contra Carriaghi: té massa tacte per enfadar-se amb un hoste i amic, però l'ha de marcar. Finalment, reverteix la ira contra el cendrer, apagant la cigarreta. Tancredi dóna mostres de saber contenir la ira a nivell verbal, però l'exterioritza a nivell NV. Aquesta ira neix de la por a la probable pèrdua d'imatge davant el seu amic, si aquest descobreix quina mena de persona és dona Bastiana, la mare d'Angèlica. Les paraules de Carriaghi han ferit el seu orgull. L'orgullós Tancredi, que està fumant -CC objectoadaptador-, apaga enèrgicament el seu cigar per tornar al saló de Leopoldo amb els altres. Aquest gest Pk d'intensitat i el Dpl que s'anuncia posa punt final a la conversa. És una actitud de fugir, d'allunyar els problemes, i una manera de conservar la seva autopresentació davant el seu amic.

L'autor comunica l'orgull i la ira de Tancredi a partir d'Expl: Comt V aclaridor, i sVs -l'expressió metafòrica de tipus d'elements de mitologia i poder <<es revelà en ell el príncep>> per ira i orgull-; sNVs: kinèsics: Pk d'intensitat <<esclafà dins el cendrer el que li quedava del Virgínia>>. Considerem aquests sNVs com components d'una *configuració semiòtica* en la qual s'integra l'EF. Deduïm la por Impl a partir del context personal de Tancredi. Amb aquests tres recursos interpretem l'EF.

Després es revelà en ell el príncep.

- Què significa això de <<baronesseta>>, Carriaghi? És bona allota i amable, n'estic enamorat... i prou.

No era veritat precisament que fos 'prou' però Tancredi era sincer: amb l'atàvic costum de les grans possessions, li semblava que Gibildolce, Settesoli i els saquets de tela plens d'unces havien estat seus des dels temps de Carles d'Anjou, des de sempre.

- Em sap greu, però crec que no podràs veure la mare d'Angèlica. Demà se'n va a Sciacca per una cura termal. La pobra està molt malalta.

Esclafà dins el cendrer el que li quedava del Virgínia.

Anem al saló, ja hem fet prou el borinot. (*El Guepard*, IV/23/120: 489/CE)

L'EF de Tancredi pertany a un CE de *por*, *orgull* i *ira*. Funciona com Em, Ex i ME d'orgull i ira, i ME de por. Considerem el cas d'*ira*: *senyorial: orgull de classe*.

19) En un context interactiu familiar, a la sala de bany amb el pare Pirrone, don Fabrizio pensa en Concetta. controla la seva ira quan ha d'obeir i acceptar normes de persones d'estatus superior, tal com l'autoritat del seu pare.

Aquest costum de controlar les emocions en públic forma part de la seva estricta educació senyorial, apresada des de la seva infantesa, i serà una constant al llarg de tota la seva vida. No obstant això, malgrat l'esforç de contenció, el cas que comentem posa de manifest que l'EF deixa entreveure la ira quan aquesta emoció és intensament sentida. És una prova que les emocions intensament sentides són difícils de contenir.

L'autor comunica la ira de Concetta a partir d'Expl: Comt V aclaridor, i sVs -l'expressió metafòrica de tipus natural <<el llamp assassí>>, i sNVs: kinèsics: EF (ulls). Amb aquest dos recursos interpretem l'EF.

La natural tendència que tenia d'apartar de si qualsevol amenaça a la pròpia calma li havia impedit veure el llamp assassí que travessava els ulls de la jove quan les rareses que obeïa eren massa injustes o capritxoses. (*El Guepard*, II/7/69: 321)

L'EF de Concetta funciona com Em, Ex i ME d'ira. Considerem el cas d'ira: *senyorial: orgull de classe*.

20) En un context interactiu familiar, les tres senyorettes Salina estan afectades per la decisió de les autoritats eclesiàstiques d'inspeccionar la seva capella privada. En aquest context, comentarem una sèrie de casos.

En el primer cas, l'autor comunica la ira de les tres princeses a partir d'Expl: Com V aclaridor, i sVs -l'adjectiu <<ofeses>>-. Amb aquest recurs interpretem l'EF.

Les tres germanes Salina estaven, com sabem, força ofeses per la inspecció de la seva capella (...) (*El Guepard*, VIII/5/73: 310)

De les tres germanes, només Concetta és l'única que sap contenir les seves emocions en públic.¹⁶⁴ En ella es perpetua el caràcter d'una autèntica Salina. En canvi, Carolina no sap contenir-se.

En el següent cas, l'autor comunica la ira de Carolina a partir d'Expl: Comt V aclaridor, emès pel propi personatge, i sVs -el verb <<esclatà>>-; i sNVs: paralingüístics: el to de veu del seu parlament transcrit amb signes de puntuació. Considerem aquests sNVs com components d'una *configuració semiòtica* en la qual s'integra l'EF. Amb aquest dos recursos interpretem l'EF.

¹⁶⁴ Sobre Concetta, vegeu el comentari del cas (*El Guepard*, VIII/2/12: 33) a l'EF: *Ira: contenció: orgull de classe*.

Concetta callava, però Carolina, la germana major, esclatà:

- Ara ens haurem de presentar davant els nostres coneguts com a acusades; aquesta investigació a la nostra capella és una cosa, perdoni, Monsenyor, que no hauria d'haver passat mai pel cap a Sa-Eminència. (*El Guepard*, VIII/2/12: 33)

En el següent cas veiem com Carolina s'exaspera davant les innovacions del Sant Pare, sobretot pel que fa a les diades de festes religioses. Carolina defèn el seu aliment espiritual, ja que ha fet de la religió el refugi de la seva soledat. En aquest cas, l'autor comunica l'estat emocional de Carolina a partir d'Expl: Comt V aclaridor, i sVs -el verb <<l'havien exasperada>>-; i sNVs: paralingüístics: el to de veu del seu parlament transcrit amb signes de puntuació. Considerem aquests sNVs com components d'una *configuració semiòtica* en la qual s'integra l'EF. Amb aquests dos recursos interpretem l'EF.

La referència al Pare Sant no era, en veritat, gaire oportuna, perquè Carolina formava part d'aquell grup de catòlics convençuts que posseeixen les veritats religioses més a fons que el Papa; i algunes moderades innovacions de Pius X, especialment l'abolició d'algunes festes (festes de precepte secundàries), ja l'havien exasperada abans.

-Aquest Papa faria millor ocupant-se dels seus propis assumptes. (*El Guepard*, VIII/3/14: 41)

Carolina, en escriure a la seva germana Chiara, busca una aliança amb un membre distingit de la família; en certa manera, el sentit del fragment és que només la pot comprendre una altra senyora -i més encara una altra Salina-, d'igual condició i proximitat. És una forma lògica de desfugar-se i alliberar-se del seu estat irós a través d'un escrit.

En el següent cas, l'autor comunica la ira de Carolina a partir d'Expl: sVs -el substantiu <<ira>>-. Amb aquest recurs interpretem l'EF.

Carolina havia anat a desfogar la seva ira en una carta a Chiara, la germana casada a Nàpols (...) (*El Guepard*, VIII/4/30: 125)

Malgrat el seu enfadament, totes tres germanes besen l'anell del Cardenal, gest emblemàtic que connota submissió a l'autoritat eclesiàstica. De totes formes, l'actitud violenta subsisteix en el seu ànim. És tanta la intensitat de la ira que sent Carolina que li és pràcticament impossible de contenir-se un cop ha marxat el Cardenal.

L'autor comunica l'estat emocional de Carolina a partir d'Expl: Comt V aclaridor, emès pel propi personatge, que introdueix sNVs: paralingüístics; i kinèsics: EF a partir del substantiu <<ulls>>, i Pk d'intensitat <<estrenyent les barres>> i <<lluents>>; i paralingüístics: amb el verb <<exclamà>>, i to de

veu del seu parlament transcrit amb signes de puntuació. Considerem aquests sNVs són components d'una *configuració semiòtica* en la qual es s'integra l'EF. Amb aquests dos recursos interpretem l'EF.

De tots [Sa-minència el Cardenal de Palermo] es deixà besar amb benevolència l'anell i pujà al carruatge juntament amb el seu petit seguici. Els cotxes encara no havien arribat al voltant de Vil.la Falconeri quan Carolina, estrenyent les barres i amb els ulls lluent, exclamà:

-Per mi aquest Papa és turc! - i va fer ensumar a Caterina una botella d'èter. (*El Guepard*, VIII/6/78: 329)

En el segon encontre amb l'Església, en un context interactiu de treball, l'enfadament de Carolina domina tota l'escena. La seva ira és tan intensa que ni tan sols es mostra cortès amb Monsenyor; en el comiat, infringeix la norma i no emet l'emblema de besar-li la mà. Aquest GNE emblemàtic és un signe de rebel·lia. Tal com ja hem dit, besar la mà o l'anell d'un membre eclesiàstic és senyal de reconeixement de la seva autoritat. Trobem indicis d'histèria de conversió en el comportament de Carolina i Caterina en l'ús de l'ampolla d'èter.

L'autor comunica l'estat emocional de Caterina a partir d'Expl: Comt V aclaridor emès pel propi personatge, que introdueix sNVs: paralingüístics; i proxèmics: GNE de CC alteradaptador. Considerem aquests sNVs com components d'una *configuració semiòtica* en la qual s'integra l'EF. Amb aquests dos recursos interpretem l'EF.

[el sacerdot don Pacchiotti, secretari del Cardenal de Palermo] -S'acomiadava:- Senyoretes, els meus respectes.

Caterina no li volgué besar la mà.

-I què farem ara amb el que hi ha dins el cove?

-Absolutament el que vostès vulguin, senyoretes: conservar-ho o llançar-ho a les escombraries. No té cap valor. (*El Guepard*, VIII/7/81: 350)

Analitzant el comportament de les tres germanes en conjunt, l'única que no exterioritza les seves emocions en públic és Concetta. En el seu cas, l'EF de Concetta funciona com ME d'ira, i considerem el cas d'*ira: contenció: senyorial: orgull de classe*. Tal com analitzem en l'apartat de contenció, Concetta està molesta realment per l'autopresentació de la Casa de Salina (*El Guepard*, VIII/37: 157/CE).

En tots els casos referents a Carolina i Caterina, l'EF funciona com Em, Ex i ME d'ira. Considerem els casos respectius d'*ira: senyorial: orgull de classe*.

XIX. SILENCI INTERACTIU.

1) En un context interactiu d'amistat, de caça al Monte Moreo, don Fabrizio s'irrita davant el silenci interactiu de don Ciccio. El príncep mostra ser un personatge molt reflexiu al llarg del llibre, però a vegades s'equivoca o no s'adona de les veritables emocions dels altres. Exemples: no es fixa en el llamp assassí que travessa els ulls de Concetta (*El Guepard*, II/69: 321), manifesta problemes d'ambigüitat per interpretar la vergonya o la ràbia de l'EF de Tancredi (*El Guepard*, II/131: 626). En aquest cas, decodifica el silenci de don Ciccio com a resultat de la por de parlar, quan en realitat sols és sorpresa; d'aquí la seva irritació. S'irrita perquè en comptes d'un silenci allò que espera és una resposta verbal. La pregunta de don Fabrizio l'agafa d'imprevist. El silenci resultant no és intencionat sinó una reacció natural perquè no sap què respondre. No podem considerar el cas com a dificultat en la decodificació perquè el príncep no mostra dubte; decodifica l'EF de don Ciccio de forma errònia, però ell no ho sap, i actua amb conseqüència amb la seva manera de pensar.

L'autor comunica la ira de don Fabrizio a partir d'Expl: Comt V que precisa l'EF, i condiciona l'EF del príncep; i sVs -el verb <<s'irrità>>-; i sNVs: paralingüístics: el to de veu del seu parlament transcrit amb signes de puntuació. Considerem aquests sNVs com components d'una *configuració semiòtica* en la qual s'integra l'EF. Amb aquests dos recursos interpretem l'EF.

- Vostè, don Ciccio, què votà el dia vint-i-un?
El pobre home es trastornà. Agafat d'improvist, fora del recinte de la precaució en què acostumava moure's com cada paisà seu, no sabé què respondre.
El Príncep prengué per por el que sols era sorpresa, i s'irrità.
- Per què no parla? Aquí no hi ha més que nosaltres, el vent i els cans (...) (*El Guepard*, III/2/51: 177)

L'EF de don Fabrizio funciona com Em, Ex i ME, i R d'ira. Considerem el cas d'*ira: silenci interactiu*.

2) En un context interactiu de política matrimonial, al despatx amb don Calogero i el pare Pirrone, don Fabrizio s'incomoda perquè a) ha de comunicar la decisió de Tancredi; b) no sorprèn ningú; c) davant el silenci interactiu que es crea al final de la seva intervenció. La incomoditat disminueix quan don

Calogero es decideix a prendre el torn de paraula corresponent. El príncep no se sent satisfet per no haver tingut el protagonisme desitjat. Don Calogero ja coneix les intencions de Tancredi: com alcalde, ha pogut supervisar el correu de Donnafugata i ha vist la carta del jove.

L'autor comunica l'estat emocional de don Fabrizio a partir d'Expl: Comt V aclaridor, i sVs -entenem l'expressió <<no es trobava a pler>> com a sinònim d'ira-, i el substantiu <<satisfacció>> per satisfacció-. Amb aquest recurs interpretem l'EF.

El Príncep no es trobava a pler: aquelles taciturnitats conjuntes li espanyaren també la petita satisfacció d'haver sorprès els seus interlocutors. (*El Guepard*, III/26/121: 476/CE)

L'EF de don Fabrizio pertany a un CE de *satisfacció* i *ira*. Funciona com Em, Ex i ME d'ira, i GNE de satisfacció. Considerem el cas d'*ira: silenci interactiu*.

3) En un context interactiu de política matrimonial, al despatx amb don Calogero i el pare Pirrone, don Fabrizio s'incomoda davant un silenci interactiu de don Calogero. El batlle infringeix una de les màximes del Principi Cooperatiu de la interacció (Grice, 1975): Quantitat d'informació. En aquest cas, és el batlle qui ha de prendre el torn de paraula, i no ho fa, infringeix el temps culturalment convingut d'esperar una resposta. Don Fabrizio es veu obligat a reprendre la paraula per fer-li saber explícitament que li toca parlar a ell. El cas serveix per retratar el nivell cultural i la diferent procedència social d'ambdós interlocutors.

L'autor comunica la ira del príncep a partir d'Expl: Comt V aclaridor, i sVs -el verb <<s'impacientà>>-; i sNVs: paralingüístics: el to de veu del seu parlament transcrit amb signes de puntuació. Amb aquests dos recursos interpretem l'EF.

El silenci durava massa i el Príncep s'impacientà.
- Ara, don Calogero, som jo qui vull que em comuniqui les seves intencions. (*El Guepard*, III/5/125: 496)

L'EF de don Fabrizio funciona com Em, Ex i ME, i R d'ira. Considerem el cas d'*ira: silenci interactiu*.

4) En un context interactiu de política matrimonial, al despatx, al final de la interacció amb don Calogero, el príncep es tanca en un silenci, donant a

entenent que la conversa ja ha arribat cronèmicament al seu final. La molèstia de don Fabrizio ve motivada pel fet que don Calogero Don Calogero torna a infringir una de les màximes del Principi Cooperatiu (Grice, 1975): Quantitat d'informació. Don Calogero triga una mica més del normal en adonar-se'n, i acaba expressant el seu desig de tornar l'endemà per continuar parlant. L'exemple serveix per retratar el nivell cultural i la diferent procedència social d'ambdós interactants.

L'autor comunica l'estat emocional de don Fabrizio a partir d'Expl: Comt V aclaridor, que introdueix sVs -l'adjectiu <<hostil>>; i de sNVs: paralingüístics: <<silenci>>, tant per ira com per serietat. Considerem aquests sNVs com components d'una *configuració semiòtica* en la qual s'integra l'EF. Amb aquests dos recursos interpretem l'EF.

Don Fabrizio es recordà de Tumeo, tancat a les fosques dins l'habitació de les escopetes i per enèsima vegada en el curs de la seva vida, deplorà la duració de les visites a la pagesia i acabà tancant-se dins un silenci hostil. (*El Guepard*, III/34/151: 607/CE)

L'EF de don Fabrizio pertany a un CE de *serietat* i *ira*. Funciona com Em, Ex i ME d'ambdues. Considerem el cas d'*ira*: *silenci interactiu*.

XX. VIRILITAT.

1) En un context interactiu familiar, estant la família Salina a taula, la princesa comprèn l'EF del príncep per empatia matrimonial. El seu CC alteradaptador provoca sorpresa, ira i excitació en don Fabrizio. La princesa s'ha permès protegir-lo en públic. Això no pot permetre-s'ho el propi príncep de Salina, va en contra de la seva virilitat. Ell, el fort, ho descodifica com una compassió. Els altres poden descobrir la seva debilitat, la seva dependència i la seva vulnerabilitat (Crabtree, 1995). La seva reacció immediata és anar de nit a Palermo, a demostrar la seva virilitat. Remetem al comentari del cas a *excitació: primitiva: instint sexual: erotisme*.

El record, la preocupació pel jovenet perdut dins la boira d'aquella ciutat herètica, feriren el cor del Príncep, que sofrí molt. El seu humor s'enfosquí encara més. S'enfosquí tant que la Princesa, asseguda al seu costat, allargà la mà infantil i acaricià la poderosa manassa que descansava damunt el tovalló. Aquest gest inesperat desencadenà una sèrie de sensacions: irritació per haver inspirat llàstima (...). (*El Guepard*, I/8/48: 213/CE)

A partir del moment en què la princesa toca el príncep, l'EF de don Fabrizio pertany a un CE de *sorpresa, ira i excitació*. Funciona com Em, Ex i ME de totes. Considerem el cas d'*ira: virilitat*.

2) En el mateix context interactiu familiar que l'anterior, el príncep, <<en mirar els ulls de la seva dona>>, es penedeix d'haver donat l'ordre d'enganxar els cavalls. La burla i la crueltat del príncep són un mecanisme de defensa. Ha estat a punt de cedir entendrit per les llàgrimes de la seva esposa, un ardit femení. Aquesta debilitat seva és inconcebible per ell i li desperta una emoció d'ira. Sent la necessitat de descarregar sobre algú aquest malestar acumulat. El príncep dirigeix el seu malestar <<unint més aviat la befa a la crueltat>> al pare Pirrone, dirigint-li un somriure carregat de cinisme i ordenant-li que l'acompanyi a Palermo. Aquest és totalment aliè a la situació, però <<exerc[eix] més o menys el càrrec de ca de pastor>> (*El Guepard*, I/44: 201).

L'autor comunica l'estat emocional de don Fabrizio a partir d'Expl: Comt V aclaridor, i sVs -el verb <<es penedí>> per penediment, i els substantius <<befa>> per somriure, i <<crueltat>> per ira-; i sNVs: paralingüístics: to de veu del parlament, transcrit amb signes de puntuació, per somriure i ira. Els sNVs kinèsics de la seva esposa, la seva EF i el sistema neuro-vegetatiu de tipus químic <<els ulls de la seva dona, que es tornaren com de vidre>>, actuen com a estímuls condicionats (Hoffman, 2000/2002) i provoca en el príncep la reacció de penediment. Considerem aquests sNVs com components d'una *configuració semiòtica* en la qual s'integra l'EF. Amb aquests dos recursos interpretem l'EF.

-Domenico -digué a un criat-, avisa a don Antonio que enganxi el *coupé*. Aniré a Palermo després de sopar.
En mirar els ulls de la seva dona, que es tornaren com de vidre, es penedí d'haver donat aquella ordre, però com que no es podia ni somniar que tornàs enrera d'una disposició ja donada, unint més aviat la befa a la crueltat, digué:
-Pare Pirrone, vostè vindrà amb mi. Tornarem a les onze. Podrà passar dues hores al convent amb els seus amics. (*El Guepard*, I/9/48: 219/CE)

L'EF de don Fabrizio pertany a un CE de *penediment, ira i somriure*. Funciona com Em, Ex i ME de somriure i ira, i ME de penediment. Considerem el cas d'*ira: virilitat*.

3) En un context interactiu públic, de nit a Palermo, el príncep observa uns soldats que surten de les casetes baixes. A nivell paralingüístic, el cas proporciona una informació d'ordre cultural: a Sicília, quan algú discuteix enfurit, el to de veu és baix. Aquesta referència paralingüística, pel fet de ser cultural, permet d'ésser analitzada com un Em.

L'autor comunica la ira dels joves a partir d'Expl: Comt V aclaridor, i sVs -els adjectius <<malcarats>> i <<enfurits>> i el verb <<discutien>>; i sNVs: paralingüístics: <<el baix to de veu>>. Considerem aquests sNVs com components d'una *configuració semiòtica* en la qual s'integra l'EF. Amb aquests dos recursos interpretem l'EF.

Joves malcarats, d'amples calçons, discutien en el baix to de veu dels sicilians enfurits. (*El Guepard*, I/11/68: 303)

L'EF dels joves funciona com Em, Ex i ME d'ira. Considerem el cas d'ira: *virilitat*.

Conclusions.

1. La major part dels casos comptabilitzats de l'EF d'ira es produeixen en contextos interactius.

En relació al context, aquest fet es produeix tant en l'EF d'ira en estat simple com en l'EF d'ira resultant del desglossament del CE.

Dels 73 casos comptabilitzats de l'EF d'ira en estat simple, 70 es produeixen en contextos interactius, fet que suposa el 95'89%, i només 3 en contextos no interactius, és a dir, el 4'11%.

Dels 103 casos comptabilitzats de l'EF d'ira resultant del desglossament del CE, 94 es produeixen en contextos interactius, o sigui, el 91'26%, i només 9 en contextos no interactius, fet que suposa el 8'74%. Vegeu els quadres 27 i 30 corresponents a l'EF d'ira.

2. Existeixen bàsicament dos tipus de comportament davant l'EF d'ira.

Un comportament obeeix a l'exteriorització de l'emoció, i un altre obeeix a la contenció de l'emoció.

En relació a la classificació categorial, partint de la premissa que les emocions poden ser sentides o no sentides, podem parlar de casos d'EF d'ira que funcionen com Ex i ME, com Ex, i com ME en *El Guepard*.

3. La major part dels casos comptabilitzats de l'EF d'ira que funcionen com Ex i ME es produeixen en contextos interactius.

En relació al context i a la classificació funcional, aquest fet es produeix tant en l'EF d'ira en estat simple com en la resultant del desglossament del CE.

Dels 73 casos comptabilitzats de l'EF d'ira en estat simple, 54 casos funcionen com Ex i ME, és a dir, el 73'97%. D'aquests, 52 casos es produeixen en contextos interactius, fet que suposa el 71'23%, i només 2 casos en contextos no interactius, o sigui, el 2'74%.

Dels 103 casos comptabilitzats de l'EF d'ira resultant del desglossament del CE, 66 funcionen com Ex i ME, fet que suposa el 64'08%. D'aquests, 59 es produeixen en contextos interactius, fet que suposa el 57'28%, i només 7 en contextos no interactius, o sigui, el 6'80%. Vegeu els quadres 27 i 30 corresponents a l'EF d'ira.

4. Molts dels casos d'EF d'ira que funcionen com Ex i ME, en contextos interactius, responen a les categories de virilitat i d'autoritat.

El tipus d'EF d'ira de virilitat només es recull en els personatges masculins. A més d'Ex i ME, pot funcionar com Ex, és a dir per afectació o en sentit metafòric. En edats primerenques, pot aparèixer com un GNE (*El Guepard*, V/9/70: 347).

El tipus d'EF d'ira d'autoritat, es dona tant en personatges aristocràtics com en plebeus, ja siguin masculins o femenins.

La ira com autoritat és un dels trets que conformen la personalitat de don Fabrizio i Concetta, els personatges que presenten més casos d'ira d'aquest tipus. Prova d'això és que tots els personatges recorden la ira del príncep com una qualitat positiva, ja siguin familiars (*El Guepard*, VII/1/31: 152) o plebeus (*El Guepard*, V/1/22: 75).

Algunes reaccions emocionals de Concetta s'acosten a aquest tipus d'ira comportamental, revertida contra el personatge adequat, en el moment adequat i amb la intensitat adequada (*El Guepard*, II/51/117: 559/CE), (*El Guepard*, II/53/130: 623/CE), (*El Guepard*, II/54/131: 628/CE), comportament que la caracteritza des de la seva joventut (*El Guepard*, II/7/69: 321). Així la recorda un nebot que la compara a una emperadriu (*El Guepard*, VIII/9/10: 29/CE), o el príncep al llit de mort que

s'alegra que en ella es perpetuï el caràcter d'una autèntica Salina (VII/14/44: 221/CE).

Tenint en compte el registre textual, les paraules del pare Pirrone, en la seva voluntat de definir el comportament senyorial, considera aquest tipus d'ira en públic com un tret diferencial característic dels senyors: <<La ira i la befa són senyorials>> (*El Guepard*, V/5/39: 140/CE). Aquesta idea ve reforçada fins i tot quan apareix aquest tipus d'ira en personatges plebeus (*El Guepard*, III/9/111: 421).

5. La contenció de la ira d'autoritat es decodifica com una pèrdua d'autoritat.

Atenent el registre textual, hem detectat la contenció d'un tipus d'ira d'autoritat senyorial en el personatge de don Fabrizio. El narrador justifica els casos de contenció d'aquest tipus d'ira com una precaució que el príncep ha hagut d'adoptar obligat pels nous canvis político-socials. Aquesta precaució es decodifica com una pèrdua d'autoritat senyorial (*El Guepard*, III/7/16: 46/CE), (*El Guepard*, III/4/12: 32/CE), (*El Guepard*, IV/13/171: 710/CE).

6. Quan l'autor parla de contenció de la ira, es refereix sempre a una contenció verbal.

Atenent el registre textual, i d'acord amb la nostra classificació categorial, en alguns casos el narrador fa referència Expl, a partir de sVs, a la contenció d'ira d'autoritat en contextos interactius. D'acord amb el seu significat, hem considerat sempre aquesta contenció sols com a contenció verbal. Aquests casos s'expliquen atenent els recursos de comunicació. Lampedusa comunica la ira a partir de sNVs kinèsics o proxèmics, amb els quals interpretem l'EF del personatge (*El Guepard*, I/2/9: 35), (*El Guepard*, I/3/44: 198), (*El Guepard*, I/4/45: 203).

7. Tots els casos comptabilitzats de l'EF d'ira que funcionen com Ex són d'afectació i en sentit metafòric, i la major part es produeix en contextos interactius.

En relació al context i a la classificació funcional, aquest fet es produeix tant en l'EF d'ira en estat simple com en la resultant del desglossament del CE.

Dels 73 casos comptabilitzats de l'EF d'ira en estat simple, 8 casos funcionen com Ex, és a dir, el 10'96%. D'aquests, 7 casos es produeixen en contextos interactius, o sigui, el 9'59%, i només 1 en un context no interactiu, és a dir, un 1'37%. En relació a la classificació categorial, 3 casos són d'afectació: (*El Guepard*, III/1/36: 112), (*El Guepard*, IV/6/152: 625), (*El Guepard*, IV/1/17: 41); i 5 casos en sentit metafòric: (*El Guepard*, II/10/86: 415), (*El Guepard*, II/11/119: 568), (*El Guepard*, IV/9/168: 695), (*El Guepard*, III/12/1: 1), (*El Guepard*, II/12/125: 597).

Dels 103 casos comptabilitzats de l'EF d'ira resultant del desglossament del CE, 8 funcionen com Ex, fet que suposa el 7'77%. D'aquests, 7 casos es produeixen en contextos interactius, o sigui, el 6'80%, i només 1 cas en un context no interactiu, és a dir, el 0'97%. En relació a la classificació categorial, 4 casos funcionen són d'afectació: (*El Guepard*, I/4/27: 99/CE), (*El Guepard*, V/22/69: 337/CE), (*El Guepard*, I/54/152: 803/CE), (*El Guepard*, IV/47/20: 52/CE); i 4 són en sentit metafòric: (*El Guepard*, I/69/30: 107/CE), (*El Guepard*, VIII/31/85: 380/CE), (*El Guepard*, III/60/3: 8/CE), (*El Guepard*, I/68/4: 16/CE).

Pels valors numèrics i els percentatges, vegeu els quadres 27 i 30 corresponents a l'EF d'ira.

Tots els casos d'EF d'ira d'afectació es produeixen en contextos interactius. En la majoria dels casos de l'EF d'ira d'afectació, és a dir, quan els personatges simulen una emoció que no senten, les paraules aconduïxen la informació; no obstant això, i atenent els recursos de comunicació, és a partir de sNVs que el personatge fingeix l'emoció d'ira.

En l'obra, aquest recurs es presenta sempre en personatges masculins i sempre en contextos interactius. En *El Guepard* s'utilitza bàsicament amb dues finalitats:

a) *autoritat*. Aquests personatges, sempre amb estatus familiar, la utilitzen com una estratègia de control situacional (*El Guepard*, I/4/27: 99/CE). En tractar-se d'un tipus d'ira d'afectació, és a dir, que l'emoció és fingida, existeix un control voluntari sobre l'EF. En ser la ira prèviament pensada, el personatge la pot seleccionar entre altres emocions no sentides (*El Guepard*, I/19/81: 382/CE). Pot aparèixer en contextos interactius d'intimitat i ser analitzada més concretament com a *ira marital* (*El Guepard*, III/1/36: 112), (*El Guepard*, IV/1/17: 41). Atenent el registre textual en relació a la nostra classificació categorial, aquest control situacional pot funcionar exclusivament com una autopresentació; és a dir, la imatge que el personatge escull i vol mostrar d'ell mateix (*El Guepard*, V/22/69: 337/CE).

b) *estratègia de persuasió*. Aquest tipus d'EF d'ira que funciona com Ex està documentada en *El Guepard* sols en contextos interactius de política social (*El Guepard*, IV/8/152: 625).

8. Tots els casos de l'EF d'ira que funcionen com ME són de contenció i es produeixen en contextos interactius.

En relació al context i a la classificació funcional, aquest fet es produeix tant en l'EF d'ira en estat simple com en l'EF resultant del desglossament del CE.

Dels 73 casos comptabilitzats de l'EF d'ira en estat simple, 9 casos funcionen com ME, és a dir, el 12'33%, i tots en contextos interactius: (*El Guepard*, VI/5/31: 131), (*El Guepard*, VI/6/33: 139), (*El Guepard*, VI/3/29: 123), (*El Guepard*, VI/4/30: 128), (*El Guepard*, I/12/49: 223), (*El Guepard*, III/4/120: 463), (*El Guepard*, I/7/125: 649), (*El Guepard*, VI/1/6: 25), (*El Guepard*, VI/2/13: 66), (*El Guepard*, VI/43: 180)

Dels 103 casos comptabilitzats de l'EF d'ira resultant del desglossament del CE, 18 casos funcionen com ME, és a dir, el 17'47%, i tots en contextos interactius: (*El Guepard*, VI/2/29: 122/CE), (*El Guepard*, VI/3/38: 161/CE), (*El Guepard*, VI/6/51: 211/CE), (*El Guepard*, II/55/67: 305/CE), (*El Guepard*, II/48/107: 505/CE), (*El Guepard*, II/49/108: 507/CE), (*El Guepard*, II/50/112: 523/CE), (*El Guepard*, I/20/82: 395/CE), (*El Guepard*, IV/65/117: 473/CE), (*El Guepard*, III/27/122: 483/CE), (*El Guepard*, III/32/147: 595/CE), (*El Guepard*, VI/4/44: 184/CE), (*El Guepard*, II/46/72: 331/CE), (*El Guepard*, VIII/10/12: 33/CE), (*El Guepard*, III/7/16: 46/CE), (*El Guepard*, IV/13/171: 710/CE), (*El Guepard*, I/42/46: 206/CE).

9. La no exteriorització de les emocions en públic és un comportament culturalment establert.

Atenent el registre textual, les paraules de Tancredi adreçades a Angèlica justifiquen la contenció de les emocions sentides, en públic, com un comportament cultural distintiu de la classe senyorial (*El Guepard*, 25/26: 113/CE).¹⁶⁵ Els personatges que presenten més casos d'aquest tipus de contenció d'ira en contextos interactius són don Fabrizio i Concetta. La contenció de les emocions forma part de l'estricta educació aristocràtica. No obstant aquesta contenció (*El Guepard*, II/45/107: 505/CE), (*El Guepard*, II/49/108: 507/CE) (II/50/112: 523/CE), Concetta sap exterioritzar la seva ira en el moment adequat, amb la persona adequada i amb la intensitat adequada (*El Guepard*, II/51/117: 559/CE), (*El Guepard*, II/53/130: 623/CE), (*El Guepard*, II/54/131: 628/CE).

10. La contenció de l'EF d'ira, en contextos interactius, és un comportament que es pot aprendre i ensenyar.

¹⁶⁵ El comentari de Tancredi a Angèlica és el següent: <<Mira-ho tot i alaba-ho tot; per altra part, el palau Ponteleone s'ho mereix; però per no ser una provinciana que se sorprèn a cada passa, mescla sempre una certa reserva en els elogis (...)>> (*El Guepard*, VI/25/26: 113/CE).

Les paraules de Tancredi dirigides a Angèlica, expressades amb anterioritat, demostren que la contenció és un comportament que es pot aprendre (*El Guepard*, VI/25/26: 113/CE). Trobem casos de contenció d'ira també en personatges no aristocràtics, concretament en eclesiàstics, com el pare Pirrone (*El Guepard*, I/12/49: 223) (*El Guepard*, II/55/67: 305/CE). L'explicació convé trobar-la en el tipus d'educació rebuda i en el context social aristocràtic on viu. Ha cursat estudis al seminari, és un pare jesuïta que treballa i conviu amb els senyors. Com autoritat eclesiàstica, en alguns casos la seva ira funciona com Ex i ME (*El Guepard*, I/59/123: 637/CE), però com a subordinat d'un senyor seguidament sent <<el penediment d'haver-se deixat dur altra vegada dels seus impulsos>> (*El Guepard*, I/60/125: 648/CE).

11. Una emoció intensament sentida és difícil de contenir.

Aquest fet explica casos de no contenció en *El Guepard* que, segons el registre textual, responen a un comportament culturalment no acceptat. Aquests casos funcionen com Ex i ME en contextos interactius quan en realitat haurien de funcionar només com ME. En aquests casos, els personatges no contenen les seves emocions en públic. Això ocorre quan el personatge es troba sota la pressió d'una intensa emoció. Carolina és el personatge que reuneix més casos d'aquest tipus d'ira en contextos interactius, 5 casos, tots comptabilitzats al capítol VI. Solament en un cas, Carolina exterioritza la ira en un context no interactiu (*El Guepard*, VIII/4/30: 125); no obstant aparèixer en un context no interactiu, es tracta d'una extensió de la mateixa ira que fins a moments abans Carolina exterioritzava en públic. Crida la nostra atenció el cas del Rei, quan perd el control situacional mostrant-se irat de forma inoportuna davant don Fabrizio (*El Guepard*, I/47/37: 149/CE), comportament que demostra la por que sent a perdre el tron.

12. El personatge desenrotlla conscientment estratègies per ocultar l'EF d'ira.

El personatge que presenta el major nombre d'aquest tipus de casos és don Fabrizio. En *El Guepard* hem observat les següents estratègies:

a) a partir de sNVs: Desviant el CO, revertint la ira a un altre personatge (*El Guepard*, I/25/108: 549/CE); obstaculitzant el CO, amb <<els ulls mig closos>> i revertint la ira a un objecte (*El Guepard*, IV/9/147: 601/CE); i amb sNVs proxèmics, ocultant la seva EF amb un CC autoadaptador (*El Guepard*, III/17/62: 210/CE).

b) a partir d'Expl: canviant de tema, desviant el pensament (*El Guepard*, I/5/99: 502), (*El Guepard*, VI/4/44: 184/CE).

c) canalitzant l'emoció d'ira amb una activitat apropiada. A *El Guepard* es dóna amb la caça, en contextos interactius d'amistat. La mateixa activitat permet camuflar aquest tipus d'ira (*El Guepard*, III/6/89: 322).

13. En molt pocs casos els personatges reverteixen la seva ira contra el personatge adequat, al moment adequat i amb la intensitat adequada.

Hem comptabilitzat pocs casos, i tots fan referència als personatges de don Fabrizio (*El Guepard*, II/1/60: 252), i Concetta (*El Guepard*, II/51/117: 559/CE), (*El Guepard*, II/53/130: 623/CE), (*El Guepard*, II/54/131: 628/CE).

14. En contextos interactius, la ira pot funcionar com un mecanisme instintiu de defensa que té el seu origen en una altra emoció.

D'acord amb la nostra classificació funcional, i a jutjar per les dades obtingudes a la novel·la, aquesta altra emoció pot funcionar com:

a) Ex i ME, com la gelosia (*El Guepard*, II/51/117: 559/CE), o un estat psicològic i físic com el cansament (*El Guepard*, II/28/6: 26/CE).

b) ME, com la por: a perdre un ésser estimat (*El Guepard*, I/12/59: 268/CE), (*El Guepard*, I/21/84: 413/CE); a perdre el tron (*El Guepard*, I/47/37: 149/CE); a l'autopresentació, ja que pot suposar una pèrdua d'estatus (*El Guepard*, IV/23/120: 489/CE). També pot obeir a la preocupació (*El Guepard*, I/22/88: 447/CE). En contextos interactius, aquesta altra emoció sentida, de por i preocupació, només funciona com ME, i la seva contenció obeeix a un comportament culturalment establert. La seva exteriorització seria decodificada com a debilitat.

15. El significat intrínsec de l'EF d'ira pot no ser decodificat correctament pel receptor.

El personatge receptor pot no decodificar correctament el significat intrínsec d'una EF d'ira durant el context interactiu en què és emesa, però és susceptible de ser decodificada amb claredat des del record. Així, des del record, el príncep decodificarà la por que sent el Rei de Sicília a partir del seu comportament irat (*El Guepard*, III/52/62: 209/CE).

En alguns casos, l'EF d'ira pot permetre més d'una interpretació. Aquest aspecte obeeix al codi intrínsec de la CNV, és a dir, al sentit de vaguetat inherent del significat de la CNV. En alguns casos, el Comt V no aclareix el significat de l'EF d'ira, sinó que intencionadament l'autor l'utilitza per emfasitzar la seva incertesa utilitzant partícules de la parla que impliquen ambigüitat, tals com: sembla, potser, no se sap si de (...) o de, etc. Aquest és el cas de don Fabrizio, que, per falta de codi,

no sap si l'EF de Tancredi és de vergonya o d'ira (*El Guepard*, II/65/131: 626/CE). Amb aquesta estratègia, l'autor contribueix a expressar la complexitat de l'EF d'ira, i proporciona realisme interactiu a la novel·la.

16. L'entorn objectual influeix en l'estat emocional dels personatges.

L'entorn objectual és utilitzat com una tècnica narrativa en mans de l'autor per ressaltar o provocar sentiments i emocions en els personatges, com la ira. L'entorn objectual pot ser bàsicament de dos tipus:

a) natural: com <<l'aspecte desacostumat del camp>> en gent de ciutat (*El Guepard*, II/8/7: 33), o <<l'espectacle de sang i de terror>> de les gallines i els xots (*El Guepard*, I/34/143: 734/CE).

b) construït: l'estació de tren i el soroll de la ciutat de Palermo (*El Guepard*, VII/2/9: 35/CE), o el palau Ponteleone en don Fabrizio, per caducitat del propi cos (*El Guepard*, VI/2/29: 123).

Algunes vegades, en sentit metafòric, l'entorn objectual s'humanitza i participa dels propis sentiments i emocions dels personatges: <<Del costat del mar grans núvols color de tinta escalaven el cel. Potser s'havia calmat la còlera de Déu i s'acabava la maledicció anual de Sicília?>> (*El Guepard*, II/10/86: 415). L'entorn objectual és un condicionant de la personalitat i cultura dels seus habitants, i dels seus estats d'ànim; el príncep fa incís en la <<violència del paisatge>> i la <<crueltat del clima>> com a formadors del caràcter dels sicilians (*El Guepard*, IV/9/168: 695).

17. Tant la presència com l'absència de l'EF d'ira comunica.

Sempre que Lampedusa, per mediació del narrador o d'un personatge ho senyali, és tan significativa l'EF d'ira que el personatge emet com la que no emet, contra allò que és esperat o obligat que passi. En aquest treball d'investigació, denominem genèricament GNE a l'absència d'una EF. (*El Guepard*, II/4/75: 354), (*El Guepard*, V/9/70: 347).

18. L'EF d'ira és un element de caracterització física i psicològica en mans de l'autor.

L'EF d'ira és un element valuósíssim per a la caracterització psicològica d'alguns personatges en mans de Lampedusa; aquest és el cas de don Fabrizio (*El Guepard*, V/1/22: 75/CE). Lampedusa també utilitza l'EF d'ira per la caracterització física d'algun personatge; aquest és el cas de Santino, qui no ha desenrotllat encara els trets facials de la ira de virilitat (*El Guepard*, V/9/70: 347), a diferència del seu pare que els té molt pronunciats (*El Guepard*, V/20/63: 301/CE) o de Vicenzino (*El Guepard*, V/5/52: 225).

Als ulls del coronel Pallavicino, l'EF d'ira serveix per caracteritzar alguns dels soldats garibaldins: <<altres amb la cara de fascinerosos professionals>> (*El Guepard*, VI/30/78: 369/CE).

19. L'EF d'ira segueix un procés seqüencial d'acció-reacció emocional.

L'EF d'ira no apareix de forma aïllada, sinó de forma encadenada, és a dir, segueix un procés seqüencial. Tenint en compte el concepte d'acció-reacció emocional, les emocions són causa o conseqüència d'una altra emoció, concernent a un mateix o a un altre personatge (*El Guepard*, I/8/48: 213/CE).

Molts casos d'ira tenen el seu origen en l'emoció de gelosia. La ira de Concetta contra Tancredi té el seu origen en la gelosia que sent pel seu filtreig amb Angèlica (*El Guepard*, II/51/117: 559/CE), (*El Guepard*, VIII/15/58: 257/CE), (*El Guepard*, II/53/130: 623/CE), (*El Guepard*, II/54/131: 628/CE). La causa de la ira de don Fabrizio (*El Guepard*, I/8/145: 746) és deguda a la gelosia que sent el seu fill Paolo per Tancredi (*El Guepard*, I/44/144: 743/CE). Alguns casos d'ira també tenen el seu origen en la humiliació <<I així, humiliat per aquests inoportuns records de Màntua i d'Ulm, quan va entrar al despatx era un Guepard irritat.>> (*El Guepard*, III/25/117: 455/CE).

Després d'una explosió d'ira, ve la tranquil.litat <<[don Fabrizio] es donà un cop de puny damunt el genoll, es féu mal i també es calmà.>> (*El Guepard*, III/1/36: 112), <<Recordava les paraules ambigües de Tancredi, que ara li semblaven clares. Es tranquil.litzà (...)>> (*El Guepard*, I/24/103: 520/CE)

El GNE de somnolència pot tenir el seu origen en la ira <<el príncep de Lascari no pogué dormir una nit perquè en un banquet de la Lloctinència no l'assegueren, per error, allà on li tocava.>> (*El Guepard*, V/4/29: 97/CE).

20. L'autor comunica la majoria de les EFs d'ira a partir d'Expl.

El nostre treball evidencia una elevada presència d'Expl per comunicar l'EF d'ira. Els recursos Expl que més utilitza l'autor són els sVs. A l'EF d'ira en estat simple, hem comptabilitzat 63 sVs, 57 Comt V, 46 sNVs, i cap Impl. A l'EF d'ira resultant del desglossament del CE, hem comptabilitzat 86 sVs, 65 Comt V, 74 sNVs, i 4 Impl. Vegeu els quadres 25 i 28 corresponents a l'EF d'ira.

Hem observat que els sVs no apareixen mai sols per comunicar l'EF d'ira, sinó conjuntament amb el Comt V (*El Guepard*, III/4/120: 463), amb sNVs (*El Guepard*, III/8/79: 284), o amb el Comt V i sNVs (*El Guepard*, I/1/8: 31).

Els sVs més utilitzats per Lampedusa són:

a) recursos morfològics:

a.1) substantius. Entre d'altres, <<animositat>> (*El Guepard*, VIII/21/63: 271/CE), <<amenança>> (*El Guepard*, I/10/58: 266), <<ira>> (*El Guepard*, IV/1/17: 41), (*El Guepard*, I/2/9: 35), (*El Guepard*, V/5/39: 140/CE), (*El Guepard*, VIII/4/30: 125), <<irritació>> (*El Guepard*, VI/6/51: 211/CE), (*El Guepard*, I/8/48: 213/CE), <<insolència>> (*El Guepard*, I/28/120: 626/CE), <<còlera>> (*El Guepard*, III/1/36: 112), (*El Guepard*, II/1/60: 252), <<còleres>> (*El Guepard*, I/7/125: 649), <<contrarietat>> (*El Guepard*, II/5/92: 439), <<crueltat>> (*El Guepard*, I/9/48: 219/CE), <<discussió>> (*El Guepard*, I/54/152: 803/CE), <<disgust>> (*El Guepard*, III/43/147: 596/CE), (*El Guepard*, VI/5/48: 199/CE), <<disgustos>> (*El Guepard*, VIII/12/34: 146/CE), <<despit>> (*El Guepard*, III/7/74: 258), (*El Guepard*, III/27/122: 483/CE), <<fascinosos>> (*El Guepard*, VI/30/78: 369/CE), <<fel>> (*El Guepard*, VII/27/41: 209/CE), <<malhumor>> i <<desassossec>> (*El Guepard*, I/1/8: 31), (*El Guepard*, VI/2/29: 122/CE), (*El Guepard*, VI/4/30: 128), <<malestar>> (*El Guepard*, III/32/147: 595/CE), <<menyspreu>> (*El Guepard*, VIII/5/74: 316/CE), <<odi>> (*El Guepard*, VIII/22/64: 278/CE), <<ràbia>> (*El Guepard*, IV/65/117: 473/CE), (*El Guepard*, II/65/131: 626/CE), (*El Guepard*, V/3/18: 54), (*El Guepard*, VIII/19/58: 257), (*El Guepard*, I/3/44: 198), (*El Guepard*, III/21/89: 323/CE), <<rancúnia>> (*El Guepard*, III/56/41: 140/CE), <<rancor>> (*El Guepard*, VIII/17/50: 217/CE), (*El Guepard*, II/20/81: 381/CE), <<retret>> (*El Guepard*, VIII/31/85: 380/CE), (*El Guepard*, I/3/44: 198), <<rebels>> (*El Guepard*, I/10/58: 266), <<violència>> (*El Guepard*, VI/4/44: 184/CE), (*El Guepard*, I/42/46: 206/CE), <<violència>> i <<crueltat>> (*El Guepard*, IV/9/168: 695), <<violador>> (*El Guepard*, VIII/25/54: 240/CE),

a.2) adjectius. Entre d'altres, <<agressiu>> (*El Guepard*, I/59/123: 637/CE), <<antipàtic>> (*El Guepard*, III/52/62: 209/CE), <<contrariats>> (*El Guepard*, III/11/55: 192), <<colèric>> (*El Guepard*, VII/1/31: 152), <<colèrics>> (*El Guepard*, VIII/19/58: 257/CE), <<crispada>> (*El Guepard*, IV/11/160: 657/CE), <<disgustat>> (*El Guepard*, III/43/147: 596/CE), (*El Guepard*, III/43/147: 596/CE), <<desdenyosos>> i <<rancuniosos>> (*El Guepard*, VIII/9/10: 29/CE), <<desagradable>> (*El Guepard*, II/50/112: 523/CE), (*El Guepard*, I/30/134: 692/CE), <<despectiva>> (*El Guepard*, VIII/4/72: 308/CE), <<despietats>> (*El Guepard*, III/6/89: 322), <<dura i despectiva>> (*El Guepard*, V/2/20: 67), <<disgustat>> (*El Guepard*, IV/2/36: 105), (*El Guepard*, III/47/91: 328/CE), <<enfadat>> (*El Guepard*, I/69/30: 107/CE), (*El Guepard*, I/68/4: 16/CE), <<enrabiats>> (*El Guepard*, III/12/1: 1), <<enèrgic>> (*El Guepard*, III/1/38: 128), <<furiós>> (*El Guepard*, V/2/28: 97/CE), (*El Guepard*, IV/3/105: 401),

<<ferotges>> i <<violent>> (*El Guepard*, V/5/52: 225), <<hostil>> (*El Guepard*, III/34/151: 607/CE), <<irritat>> (*El Guepard*, II/1/60: 252), (*El Guepard*, I/6/101: 511), (*El Guepard*, III/2/9: 24/CE), <<irritada>> (*El Guepard*, II/28/6: 26/CE), <<irritats>> (*El Guepard*, II/8/7: 33), <<irritant>> (*El Guepard*, I/12/49: 223), <<irritants>> (*El Guepard*, I/3/14: 45/CE), en grau superlatiu <<irritadíssim>> (*El Guepard*, VII/2/34: 170), <<irritable>> (*El Guepard*, I/11/54: 249/CE), <<insolent>> (*El Guepard*, I/20/82: 395/CE), <<irracional>> (*El Guepard*, VI/8/86: 409), <<irracionals>> (*El Guepard*, III/10/8: 24), <<malcarats>> i <<enfurits>> (*El Guepard*, I/11/68: 303), <<ofès>> (*El Guepard*, II/12/125: 597), (*El Guepard*, I/12/49: 223), ofesa>> (*El Guepard*, VIII/19/58: 257/CE), (*El Guepard*, VIII/5/74: 316/CE), <<perversa>> (*El Guepard*, II/54/131: 628/CE), <<rabiós>> (*El Guepard*, V/1/22: 75/CE), <<retreta>> (*El Guepard*, II/46/72: 331/CE), <<rebels>> (*El Guepard*, I/10/58: 266), <<sinistres>> i <<dolentes>> (*El Guepard*, V/20/63: 301/CE), <<terrible>> (*El Guepard*, VIII/1/59: 258).

a.3) verbs. Entre d'altres, <<es va disgustar>> (*El Guepard*, IV/6/152: 625), <<disgustà>> (*El Guepard*, I/34/143: 734/CE), <<discutien>> (*El Guepard*, I/11/68: 303), <<exasperaven>> (*El Guepard*, VII/2/9: 35/CE), (*El Guepard*, III/8/79: 284), (*El Guepard*, IV/7/23: 63), <<l'havien exasperada>> (*El Guepard*, VIII/3/14: 41), <<s'irritava>> (*El Guepard*, VI/5/31: 131), <<s'irrità>> (*El Guepard*, III/2/51: 177), <<irrità>> (*El Guepard*, I/13/120: 622), <<s'indignava>> (*El Guepard*, VI/3/29: 123), (*El Guepard*, IV/5/106: 411), <<s'indignà>> (*El Guepard*, I/9/146: 754), <<haver ofès>> (*El Guepard*, I/7/125: 649), <<haver ofès>> i <<s'ofengué>> (*El Guepard*, I/61/129: 669/CE), <<odiar>> (*El Guepard*, VIII/22/64: 278/CE), <<odiava>> (*El Guepard*, VI/4/44: 184/CE), <<enfurien>> (*El Guepard*, III/7/16: 46/CE), <<s'enfurí>> (*El Guepard*, V/6/57: 251), (*El Guepard*, V/7/59: 270), <<s'enfuria>> (*El Guepard*, II/9/7: 34), <<s'impacientà>> (*El Guepard*, II/2/62: 267), (*El Guepard*, III/5/125: 496), <<enfadar-se>> (*El Guepard*, I/19/81: 382/CE), <<m'he enfadat>> (*El Guepard*, II/4/75: 354), <<esclatà>> (*El Guepard*, VIII/2/12: 33), <<molestarien>> (*El Guepard*, III/47/91: 328/CE), <<es molestà>> (*El Guepard*, III/3/109: 406), (*El Guepard*, IV/12/164: 677/CE); i les perífrasis verbals: incoativa o d'inici d'una acció <<començà a irritar-se>> (*El Guepard*, III/4/120: 463), (*El Guepard*, I/8/145: 746); de suposició, dubte o possibilitat <<pot irritar-se>> (*El Guepard*, III/30/143: 574/CE); <<podia sentir-se disgustat>> (*El Guepard*, VI/7/23: 102).

b) recursos sintàctics. Entre d'altres, adv i verb: <<pèrfidament calumniat>> (*El Guepard*, IV/70/42: 136/CE).

c) recursos expressius:

c.1) metàfora. Com a sVs, algunes vegades utilitza expressions metafòriques de tipus cromàtic: <<la seva ànima s'enfosquia>> (*El Guepard*, II/49/108: 507/CE), <<Els ulls blancs (...) s'enfosquiren>> (*El Guepard*, II/65/131: 626/CE), <<li enterbolí la mirada>> (*El Guepard*, I/1/8: 31), <<autèntic humor negre>> (*El Guepard*, VI/3/38: 161/CE), <<la figura i l'aspecte del príncep es feren solemnes i negres>> (*El Guepard*, III/17/62: 210/CE), <<les ombres acumulades>> (*El Guepard*, III/20/88: 321/CE); de tipus objectual natural: <<la sang violenta dels Salina>> (*El Guepard*, II/48/107: 505/CE) -equiparable a <<la força rabiosa dels Salina>> (*El Guepard*, VIII/21/63: 271/CE), <<el foc de la ira>> (*El Guepard*, III/36/35: 110/CE); de tipus laboral: <<teixint fantasies d'emmetzinaments>> (*El Guepard*, II/48/107: 505/CE), <<li havia impedit veure el llamp assassí que travessava els ulls de la jove>> (*El Guepard*, II/7/69: 321); de mitologia i poder: <<es revelà en ell el príncep>> (*El Guepard*, IV/23/120: 489/CE); de tipus animal: <<una de les espinetes que el festeig de Tancredi havia clavat a les delicades urpes del Guepard>> (*El Guepard*, VI/1/6: 25), <<Una nova espineta molestà les ungles sensibles del Guepard>> (*El Guepard*, VI/2/13: 66), <<amb una urpada s'havia desentès de dificultats>> (*El Guepard*, III/4/12: 32/CE), <<la seva naturalesa presumptament lleonina>> (*El Guepard*, III/12/28: 72/CE), <<aspecte lleoní>> (*El Guepard*, III/24/112: 428/CE), <<somriure guepardesc>> per somriure i ira (*El Guepard*, III/23/110: 412/CE); en algun cas trobem el recurs literari conjuntament amb el substantiu, com l'expressió metafòrica de tipus animal <<Moltes i punyents abelles assaltaren don Fabrizio>>, per referir-se al seu malestar, conjuntament amb els els substantius de gelosia, humiliació i despit (*El Guepard*, III/27/122: 483/CE).

c.2) comparació. Entre d'altres, comparacions de tipus animal: <<de forma animal>> (*El Guepard*, II/49/108: 507/CE), <<com si els hagués mossegat un escurçó>> (*El Guepard*, IV/4/54: 203); altres: <<no encara tan ferotges>> (*El Guepard*, V/9/70: 347); de tipus objectual natural: <<les paraules inflamaven com teies iracundes>> (*El Guepard*, III/35/29: 75/CE).

c.3) expressions i frases fetes. Entre d'altres, <<deixar-se dur (...) dels seus impulsos>> (*El Guepard*, I/7/125: 649), <<em fa oi>> (*El Guepard*, V/8/65: 310), <<no es trobava a pler>> (*El Guepard*, III/26/121: 476/CE), <<trobar-se a disgust>> (*El Guepard*, IV/13/171: 710/CE).

21. L'autor condueix el lector en la decodificació de l'EF d'ira a partir d'Expl.

L'autor és conscient de les múltiples interpretacions possibles d'un text escrit. Utilitza recursos literaris per conduir voluntàriament la lectura:

a) Comt V. En aquest sentit, el Comt V és el recurs més utilitzat per l'autor. El Comt V pot aparèixer conjuntament amb sVs (*El Guepard*, I/12/49: 223), amb sNVs (*El Guepard*, III/9/111: 421), o amb sVs i sNVs (*El Guepard*, V/2/20: 67). El Comt V pot complir diferents funcions:

a.1) aclarir. És la més usual.

a.2) no aclarir. En alguns moments, el Comt V no aclareix el significat de l'EF <<Els ulls blancs de Tancredi s'enfosquiren i es posà vermell com una tomàtiga, no se sap si de vergonya o de ràbia.>> (*El Guepard*, II/65/131: 626/CE).

a.3) precisar. En alguns casos, el Comt V precisa el tipus d'emoció sentida <<[a don Fabrizio] Per primera volta li semblà que un cert rancor s'apoderava d'ell a la vista del noi (...). Després s'adonà que no era rancor. Més aviat una mica de por.>> (*El Guepard*, II/20/81: 381/CE).

b) En alguns casos tracta d'ajudar a decodificar la ira afegint als sVs Expl matisos a partir de la *combinació de paraules* (Wellek i Warren, 1949/1993: 106). Per això, l'autor combina aquestes categories gramaticals amb altres paraules que les complementen. D'aquesta manera l'autor pot comunicar:

b.1) el grau d'intensitat de l'emoció. Entre d'altres, <<tan enèrgic>> (*El Guepard*, III/1/38: 128), <<irritació acumulada>> (*El Guepard*, VI/6/51: 211/CE), <<menys irritants>> (*El Guepard*, I/3/14: 45/CE), <<força ofeses>> (*El Guepard*, VIII/8/73: 310), <<quant de fel>> (*El Guepard*, VII/27/41: 209/CE).

b.2) emfasitza el sentit de vaguetat inherent de la CNV. Entre d'altres, <<semblaven irritats>> (*El Guepard*, II/8/7: 33),

b.3) un CE. <<bondat ofesa>> per afecte i ira (*El Guepard*, VIII/5/74: 316/CE), <<somriure guepardesc>> (*El Guepard*, III/23/110: 412/CE).

b.4) la contenció l'emoció. Els següents casos fan referència a la contenció, o no contenció, verbal de l'emoció: <<ira continguda>> (*El Guepard*, I/2/9: 35), <<violència continguda>> (*El Guepard*, I/42/46: 206/CE), <<ràbia continguda>> (*El Guepard*, I/3/44: 198), <<no es va saber contenir>> (*El Guepard*, I/47/37: 149/CE).

b.5) un tret caracterial. Entre d'altres, destaquem un tret físic dels Salina: <<una contracció rancuniosa sobre el nas>> (*El Guepard*, VIII/9/10: 29/CE).

b.6) altres matisos. Entre d'altres, <<ira marital>> (*El Guepard*, IV/1/17: 41), <<despit personal>> (*El Guepard*, III/27/122: 483/CE), <<sense rancúnia>> (*El*

Guepard, III/56/41: 140/CE), <<cap retret>> (*El Guepard*, I/3/44: 198), <<còlera de Déu>> (*El Guepard*, II/10/86: 415) i <<còlera divina>> (*El Guepard*, II/11/119: 568), <<particularment (...) despietats>> (*El Guepard*, III/6/89: 322), <<un cert rancor>> (*El Guepard*, II/20/81: 381/CE), <<coneguda discussió>> (*El Guepard*, I/54/152: 803/CE).

22. L'EF d'ira es pot descriure amb sNVs.

En alguns casos, Lampedusa es refereix a l'EF d'ira amb sNVs, descrivint alguns dels seus efectes fisiològics inherents.

La descripció d'aquests sNVs pot aparèixer conjuntament amb Expl, p. e. Concetta tenia <<els seus ulls colèrics i els seus llavis graciosament contrets per la ràbia>> (*El Guepard*, VIII/1/59: 258). Lampedusa descriu els efectes fisiològics inherents de l'EF d'ira a partir del sistema Neuro-vegetatiu de tipus dèrmic, enrojolar-se, entre d'altres sNVs que constitueixen una *configuració semiòtica*: <<El príncep s'havia tornat vermell fins a les orelles. Va estrènyer les maces dels punys i donà una passa cap a don Ciccio (...) Les seves mans s'obrien: els senyals de les ungles li havien quedat impresos als palmells.>> (*El Guepard*, III/24/112: 428/CE); amb Pk d'intensitat: <<Carolina, estrenyent les barres i amb els ulls lluentos (...)>> (*El Guepard*, VIII/6/78: 329); Pk d'intensitat i paralenguatge: <<els seus dits [de Stella] arrugaven el llençol mentre les paraules inflamaven com teies iracundes l'atmosfera lunar de la cambra tancada.>> (*El Guepard*, III/35/29: 75/CE). Lampedusa descriu els TFs facials de l'oncle Turi: L'oncle Turi <<presentava a la cara les arrugues sinistres que les calamitats imprimeixen sobre les persones dolentes.>> (*El Guepard*, V/20/63: 301/CE); i l'EF de don Fabrizio: <<[Tancredi] escrivia [cartes] a don Fabrizio que aquest llegia posant mala cara (...)>> (*El Guepard*, III/5/12: 34/CE).

23. L'EF d'ira es pot interpretar a partir d'altres sNVs.

En la vida real, l'EF d'ira no es produeix en un buit semiòtic, sinó que s'integra en una *configuració semiòtica*, conjuntament amb altres sNVs. En el text literari, l'autor pot anomenar alguns d'aquests sNVs a partir dels quals interpretem l'EF d'ira. Aquests sNVs poden aparèixer sols (*El Guepard*, I/4/27: 99/CE), (*El Guepard*, V/22/69: 337/CE), però sovint apareixen conjuntament amb Expl (*El Guepard*, IV/6/152: 625). Poden pertànyer a diferents sNVs:

a) kinèsica. Entre d'altres, amb Pk d'intensitat: <<els seus dits sabien enrodillar les monedes com si fossin paper de seda>> (*El Guepard*, I/2/9: 35), <<[Tancredi] Esclafà dins el cendrer el que li quedava del Virgínia.>> (*El Guepard*, IV/23/120: 489/CE); alter CO i Pk d'intensitat: <<Mentre menjaven en silenci, els

ulls blaus del Príncep miraven els fills un per un>> (*El Guepard*, I/4/45: 203), <<La mirada circular del cap de casa truncà aquelles indecoroses manifestacions d'alegria.>> (*El Guepard*, II/6/103: 492).

b) proxèmica. Entre d'altres, amb Ub <<en un banquet de la Lloctinència no l'assegueren, per error, allà on li tocava>> (*El Guepard*, V/4/29: 97/CE); OC <<i [Concetta] li girà l'esquena>> (*El Guepard*, II/51/117: 559/CE), GNE d'OC <<[Concetta] ni tan sols es girà>> (*El Guepard*, III/51/155: 627/CE); GNE de CC alteradaptador (*El Guepard*, VIII/7/81: 350).

c) parallenguatge. Algunes vegades transcrits amb signes de puntuació <<-Prou, Bendicó, vine aquí.>> (*El Guepard*, I/4/27: 99/CE). Entre d'altres, <<la seva veu [del pare Pirrone] es féu dura i despectiva>> (*El Guepard*, V/2/20: 67), <<[l'oncle Turi] començà a cridar davant un mul caparrut. I com que ningú acudí, cridà amb més força>> (*El Guepard*, V/22/69: 337/CE), <<[Bendicó] grunyí>> (*El Guepard*, IV/8/20: 52), <<El príncep grunyia>> (*El Guepard*, I/5/99: 502), <<tancant-se dins un silenci hostil>> (*El Guepard*, III/34/151: 607/CE), <<Joves malcarats, d'amples calçons, discutien en el baix to de veu dels sicilians enfurits.>> (*El Guepard*, I/11/68: 303); entre molts d'altres (*El Guepard*, I/84: 413/CE), (*El Guepard*, IV/6/152: 625), (*El Guepard*, I/22/88: 447/CE), (*El Guepard*, III/8/79: 284), etc.

d) kinèsica i parallenguatge. Entre d'altres, amb crits i Pk d'intensitat: <<L'enemic dels crits lladrava sense prendre alè. Pensant tenir una taula al davant es donà un cop de puny damunt el genoll>> (*El Guepard*, III/1/36: 112), <<manejaven els coberts amb violència continguda>> (*El Guepard*, I/42/46: 206/CE); Mrs, Post i Pk d'intensitat: <<[don Ciccio] Dempeus, parlava amb dialèctica i accionava, titella lamentable i ridícul que tenia raó (...) i es mossegà el dit per contenir-se>> (*El Guepard*, III/7/74: 258).

e) kinèsica, parallenguatge i proxèmica. Entre d'altres, amb signes paralingüístics (silenci), kinèsics (EF, CO i Post), i proxèmics (CC objectoadaptador): <<don Fabrizio no donava senyals de vida: tenia els ulls mig closos i estava immòbil, cobrint completament amb la seva gran mà una cúpula de Sant Pere d'alabastre que hi havia damunt la taula.>> (*El Guepard*, IV/9/147: 601/CE).

f) kinèsica i proxèmica. Amb Pk d'intensitat i CC autoadaptador i Dpl: <<[el príncep] Va estrènyer les maces dels punys i donà una passa cap a don Ciccio.>> (*El Guepard*, III/24/112: 428/CE)

g) objectual. De tipus: g.1) nat: <<una taqueta de cafè>> (*El Guepard*, I/1/8: 31), les <<fogueres que les esquadres rebels encenien cada vespre>> (*El Guepard*,

I/10/59: 266); g.2) construït: <<una camisa mal planxada>> (*El Guepard*, V/2/28: 97/CE), el so de les <<músiques mecàniques>> del piano de maneta (*El Guepard*, VII/9/41: 209/CE).

24. L'autor confirma el poder expressiu de la CNV.

En alguns casos, l'autor fa clarament una al·lusió al poder comunicatiu dels sNVs que emet un personatge, els quals són percebuts i decodificats pel personatge receptor.

Entre d'altres, en un context interactiu d'intimitat, don Fabrizio <<fingí còlera>> davant la seva muller Stella, amb sNVs paralingüístics, proxèmics (CC autoadaptador) i kinèsics (Pk d'intensitat) (*El Guepard*, III/1/36: 112). Stella <<s'acomodà i mentre la seva cama dreta fregava l'esquerra del Príncep, se sentí aconsolada i orgullosa de tenir un marit tan enèrgic.>> (*El Guepard*, III/38: 128). Don Fabrizio, davant la impotència de mostrar-se enfadat, escull deliberadament la cara de sorpresa <<era impossible enfadar-se. Però potser era permès mostrar-se estranyat. Fità el seu nebot.>> (*El Guepard*, I/19/81: 382/CE). Don Fabrizio és capaç de decodificar l'emoció que sent davant les Mres de Tancredi (*El Guepard*, II/20/81: 381/CE). Don Calogero comprèn el significat del <<silenci>> de don Fabrizio: <<[don Fabrizio] acabà tancant-se dins un silenci hostil. Don Calogero ho va comprendre (...)>> (*El Guepard*, III/34/151: 607). El pare Pirrone no pot dissimular la intensa sorpresa, i s'enfada amb si mateix, tot expressat amb sNVs (*El Guepard*, III/43/147: 596/CE). El pare Pirrone està tranquil perquè decodifica el GNE d'ira en el príncep, i ni tan sols s'ira ell amb el comentari del príncep (*El Guepard*, I/61/129: 669). El príncep fa dringar <<el cullerot contra les parets de la sopera>> (*El Guepard*, I/3/44: 198), i els seus <<ulls blaus (...) miraven els fills un per un i els feia tremolar de por>> (*El Guepard*, I/4/45: 203).

Sumari.

En aquest capítol hem pogut observar com l'EF d'ira concerneix a tots els personatges, tant masculins com femenins, sigui quin sigui el seu estatus, professió i condició social. Hem pogut comprovar com l'EF d'ira és un element valuósíssim de caracterització física i psicològica en mans de l'autor. Des de les primeres pàgines de *El Guepard* es posa de manifest que l'EF d'ira és un atribut característic de la noblesa, culturalment acceptat per tothom. Bons exemples d'això tenim en don

Fabrizio i el Rei de Sicília. Com a cas excepcional, d'entre els personatges femenins, l'autor senyala l'EF d'ira de Concetta com un tret de distinció aristocràtica, ja que hom veu en ella la perpetuïtat del caràcter d'una autèntica Salina. No obstant, en el cas de les seves germanes, Carolina i Caterina, i de la seva mare, la princesa Stella, els comportaments d'ira són considerats casos d'histèria. En el cas del pare Pirrone, malgrat no ser un membre de l'aristocràcia, la seva condició eclesiàstica li imprimeix caràcter i l'autoritza per mostrar-se irat, fins i tot davant la noblesa. El caçador don Ciccio Tumeo, mostrant-se enfadat davant el príncep per una causa noble, demostra comportar-se com un autèntic cavaller. Hem comprovat com molts dels casos d'EF d'ira responen a les categories de virilitat i d'autoritat, i la contenció de la ira d'autoritat es decodifica com una pèrdua d'autoritat. No obstant això, la no exteriorització de les emocions en públic és un comportament culturalment establert, especialment en l'aristocràcia, i es pot aprendre i ensenyar. Si bé l'emoció d'ira intensament sentida és difícil de contenir, hem comprovat com algunes vegades els personatges desenrotllen conscientment estratègies verbals i NVs per ocultar l'EF d'ira. Quan l'autor parla de <<ira continguda>> o <<ràbia continguda>> es refereix sempre a una contenció verbal, ja que en tots aquests casos el comportament dels personatges exterioritza sNVs d'ira. També hem comprovat com molts casos d'ira tenen el seu origen en una altra emoció, fet que demostra que no apareix de forma aïllada, sinó encadenada, seguint un procés seqüencial d'acció-reacció emocional. Si bé l'EF d'ira es pot descriure i interpretar amb sNVs, l'autor comunica la majoria dels casos amb Expl, amb els quals també condueix el lector en la seva decodificació. Hem comprovat també com el personatge receptor pot no decodificar correctament el significat intrínsec d'una EF d'ira durant el context en què és emesa, però és susceptible de ser decodificada amb claredat des del record. En alguns casos també, l'EF d'ira pot permetre més d'una interpretació, aspecte que obeeix al sentit de vaguetat inherent del significat de la CNV. No obstant, l'autor confirma en més d'un cas el poder expressiu de la CNV. En definitiva, tant la presència com l'absència de l'EF d'ira comunica.